

Prostostor Podlazi

Zlate bukve

slovenskega vedeža.

Poleg nemškega za Slovence vredil

Vincencij Podlaz.

Slovenskih Večernic XXXII. zvezek.

Na svitlo dala

družba sv. Mohora v Celovcu.

1874.

Natisnila tiskarnica družbe sv. Mohora v Celovcu.

Zlate bukve slovenskega vedeža.

Poleg nemškega za Slovence vredil

Vincencij Podlaz. [125]

Slovenskih Večernic XXXII. zvezek.

Izdala in založila

družba sv. Mohora v Celovcu.

Z dovoljenjem visoko čast. kerškega knezoškofijstva.

1874.

Natisnila tiskarnica družbe sv. Mohora v Celovcu.

I. C. 26.0858

IN: 030003325

1874

I. Večer.

O nebeškem poslopju.

Častiti bravec! Dobro ti je pri sercu, če sediš domá med znanimi gorami in drevesi sredi svojih ljudi, ali pa pri županu za poličem letošnjega; dobro ti je, in ne misliš zraven še, Bog ve, kaj družega. Če pa zjutraj zarano vzhaja solnce v tihi krasoti in zvečer za gore zaide, ne veš, kam gre, ne kam se po noči skrije s svojo svitlo lučjo; tudi ne veš, po kateri skrivni stezi najde zopet gore svojega vshoda. Ali če se luna vozi zdaj bleđa in tanka, zdaj okrogla in polna, zopet ne veš, odkod je ta prememba. In če pogledaš gori proti nebu, polnem zvezd, kjer se ena lepše blišči od druge, tedaj si misliš, da je vse le zavoljo tebe in vendar ne veš, kaj pomenijo vse te luči. Dobri prijatelj! takó ni prav, da to vsak dan vidiš in se vendar ne vprašaš, kaj pomeni. Nebesa so velike odperte bukve, ki pričajo o božjej slavi in moči. Veliko skušenih pripomočkov zoper prazno vero in zoper greh je v teh bukvah, zvezde pa so sreberne čerke. Pisano je pa po arabsko in kdor nima tolmača, ne more umeti. Kdor pa zna v teh bukvah brati in tudi res bere, ne bo mu dolg čas, če gre po noči sam po cesti, ali če ga hoče temota zapeljati, kaj hudega storiti, ni mu mogoče.

Slovenski Vedež bode tedaj pridigoval najprej o zemlji in solncu, po tem o luni in o drugih zvezdah.

Zemlja in solnce.

Sploh so ljudi mislili in na prvi pogled je tudi tako, kakor da bil bila zemlja z vsemi svojimi dolinami velika okrogla ravnina, enaka neznano veliki ščipi. Tje čez rob ni ničesa več, tam je nebo tako rekoč na njo poveznjeno in stoji nad njo ter jo pokriva kot velika votla polukrogla. Tam po dnevi solnce vzhaja in zahaja zdaj prej, zdaj pozneje, zdaj na levi kake znane gore ali hiše, zdaj na desni, in nareja noč pa dan, leto in zimo; po noči pripelje luno in zvezdo in zdi se nam, da stojijo neizrečeno visoko nad nami.

To bi bilo vse prav in dobro, ko bi nihče kaj boljšega ne vedel. Toda mi zvezdogledi in pratikarji vemo te reči bolje.

1. Če gre kdo od doma popotovat do roba zemlje, do roba, kjer bi uzhajajočo zvezdo lahko z roko zagrabil in jo v žep del, če gre pervega aprila od doma, tak si je izvolil pravi dan. Če bi hotel, popotoval bi lahko po Nemškem, Poljskem, Ruskem noter v Azijo, po deželah muhamedanskih in poganskih, z suhega šel bi na (mokro) morje, z morja zopet na suho in takó naprej. Toda naenkrat, ko si je natlačil pipico in hoče premisliti, kako dolgo je že od doma oddaljen in kako daleč mu je še iti, da pride do kraja zemlje in potem zopet nazaj, naenkrat mu je čudno pri sercu, naenkrat je vse tako, kakor je bilo doma, sliši domač jezik govoriti, nazadnje zagleda od daleč zvonik, ki ga je tudi že videl, in če se k njemu napoti, pride v dobro znano vas, še dve ali tri ure mu je iti, prišel je domu, kraja zemlje pa ni videl. Popotoval je namreč krog zemlje, kakor bi potegnil črto s kredo okoli krogle, in prišel je zopet nazaj na isto mesto, odkoder je izišel.

Več ko stokrat so ljudje tako popotovali okoli zemlje na raznotere strani. V treh do štirih letih je vse pri kraju. Angleški kapitan Kook je prijadral v svojem življenju dvakrat okoli zemlje, tretjič pa so ga divjaki na otoku Ovai potolkli in ga požerli.

Iz tega sklepajo učenjaki tó-le: Zemlja ni le razprosterta na okroglo obrezana ravan, ampak zemlja je neizrečeno velika krogla. D a l j e: Prosto plava brez vsake podpore (kakor tudi solnce in luna) v nezmernem svetovem prostoru, nad in pod njo brezštevila nebeških zvezd. D a l j e: Zemlja je krog in krog, kjer so terda tla in ni prevelike vročine in mraza, z rastlinami obsejana in polna živali in umnih ljudi. Pa ni treba misliti, da je na ta način en del stvari obrnjen z glavo navzdol in da je v vedni nevarnosti, da bi ne padel z zemlje v zrak. To je smešno. Zavoljo njihove teže vleče zemlja vsa trupla na se, in nobeno truplo jej ne more uiti. Povsod se imenuje tisto, na česar se stoji, spodaj, kar je nad glavo pa zgoraj. Nihče ne zapazi in ne more reči, da je spodaj. Vse je zgoraj, dokler je zemlja pod nogami, in dokler je nebo polno luči ali zvezd nad glavo.

Pa prijatelj moj, ne bodeš se malo začudil, ko bodeš slišal, kako v e l i k a j o ta krogla.

Njeni premer v ravni čerti od enega kraja do nasprotnega ravno skoz sredo meri tavižent sedem sto in sedemdvajset milj. Poveršina pa meri devet milijonov štirjaskih milj.

Na okrog meri zemlja pet tavižent in štiristo milj.

To so učenjaki natančno premerili in govore o t-m, kakor o vsakdanjih rečeh. Nihče pa ne more dovolj občudovati božje

vsegamogočnosti, ki derži to velike kroglo z nevidno roko in vsakej živalci in rastlini njeno rast dá, in rojenemu detetu vdihne dih življenja. Preračunilo se je, da živi po tisoč milijonov ljudi na zemlji, katerim vsim Bog jedi pripravlja; živali ne štejeemo sem-kaj.

2. Solnce se nam tudi zdi prav blizo, kadar zjutraj za gorami v čisti jutranji zrak gleda; vendar je čez 20 milijonov milj od zemlje oddaljeno. Ker se pa taka številka urneje izreče, kakor pa razume in spozna, toraj pomni: Če bi stal na solncu terdo nabit top ali kanon, in bi vojak, ki za njim stoji in ga nastavlja, ravno na te pomeril in na nikogar drugzega, smel bi ti v tistem trenutju, ko bi ga uni zasmodil, serčno začeti novo hišo zidati; jedel in pil bi v njej in spal, zredil otroke, jih dal učiti rokodelstva; lahko bi jih oženil in bi nemara še vnuke dočakal. Kajti naj bi krogla v ravnej čerti vedno enako letela in letela, dospela bi še le v 25 letih na zemljo, dasi ravno topova kroglja takó urno leti.

Da solnce ni samo svitla ščipa na nebu, ampak da, kakor naša zemlja, prosto plava, to se že ložej razume. Toda komu je mogoče zapopasti, kako veliko da je solnce; kako da v tako neznano daljavo tako svitile in vroče žarke pošilja in vse blagoslovi, kar njegovo milo lice obsije.

Če bi bilo solnce votlo, ne bi bilo le v njem prostora za našo zemljo, ampak tudi luna, ki je vendar 50 tisoč milj od nas oddaljena, bi v njem brez opovire vshajala in zahajala; da še več, ko bi bila še enkrat tako daleč od zemlje, kakor je, postopala bi lahko krog zemlje, če bi hotla. Tako veliko je solnce in vendar ga je vstvarila ravno tista roka, ki goji na zemlji makovo zernce in mu dá dozoreti. To in uno je enako veličastno. Vedež bi ne vedel voliti, če bi mu bilo na voljo dano, ustvariti solnce ali pa makovo zerno s cimo.

Dolgo časa so najučenejši zvezdogleđi menili, da je neizmerno solnce skoz in skoz goreča krogla. Le tega niso mogli razumeti, odkod da dobiva ta ogenj svojo večno hrano, zakaj da v tisoč in v tisoč letih ne ugasne; učeni ljudje tudi ne vedó vselej pravo, in sežejo mnogokrat v luknjo, v kateri ni raka.

Dan danes se zvezdogleđom in drugim pametnim ljudem dozdeva, da je morda solnce temno in merzlo truplo, kakor naša zemlja, pa da je morda napolnjeno z živčimi stvarmi. Toda ravno tako, kakor obdaja zemljo krog in okrog krepčavni zrak, je tudi krog solncea razlita prijetna svitloba, in ni potreba, da napravlja solncu pogubno vročino, ampak še le takrat

učinijo njeni žarki gorkoto in vročino, kadar se zmešajo z zemeljskim zrakom.

Da ima zemlja v sebi mnogo skrite gorkote, in da le na nekaj čaka, kar ji jo izvabi, spozna se na tem, ker se po zimi dve merzli trupli, ako jih dergamo, najpervo segrejete, potem postanete vroči in se nazadnje užgete.

Odkod pride pa to, da viši ko gremo na goro, in bližej ko pridemo solncu, bolj se moramo v roko huskati in slednjič zavoljo snega in ledu še naprej ne moremo, odkod pa to, vprašajo natoroznanci.

Mogoče je, da je solnce terdo z milo lučjo obdano nebesno truplo, in da cvetó na njem leto za letom čuda lepo binkoštné rožice, pa da živé tam mesto ljudi pobožni angeljci in je tam, kakor v novem Jeruzalemu dan brez noči in leto brez zime, večna veseljapolna nedelja in veliki praznik. —

Zdravnika za zobe.

Dva potepuha, ki sta se že dolgo klatila po svetu, ker sta bila za delo prelena, ali pa preokorna, jela sta slednjič vendar-le terpeti pomanjkanje, kajti denarja nista imela, vedela pa tudi nista, kje bi ga dobila. Kar jo tako-le zvijeta: Naprosita pri nekterih hišah kruha, pa ne da bi si potolažila ž njim zelodec, ampak porabita ga v goljufigo. Zgnjeteta namreč in zvaljata iz njega majhne kroglice in jih potrosita s červino moko iz červivega lesa, da so bile ravno take, kakor rumene zdravniške kroglice. Kupita si pri bukvovezu za par krajcarjev rudečega papirja, (lepa barva pomaga pri vsaki goljufigi) ga razrežeta in zavijeta vanj kroglice, po šest do osem skupaj. Eden gre pred drugim v majhen terg, kjer je bil ravno somenj, in meni pri „rudečem levu“ dobiti mnogo gostov. Pokliče polič vina, pa ga ne pije, ampak sedi žalosten v enem kotu, podpre z roko čeljusti, stoka na tihem in se zvija zdaj tako sem, zdaj tako tje. Pošteni kmetje in mestjani v kerčmi so si domišljevali, da ubozega človeka strašno bolé zobje. Po kaj so hoteli? Pomilovali so ga, tolažili, da mu bode kmalo prešlo, pili so kakor prej, in delali svoje kupčije. Med tem pride pa tudi drugi pōstopač. Hlinita se, kot bi se še nikoli ne bila videla: Ne pogledata se, dokler ne oberne uni v kotu stokaje pozornosti na-se.

„Dobri prijatelj!“ mu pravi. „Zdi se mi, da vas hudó zobje bolé,“ in stopi široko pred-nj. „Jaz sem doktor Pan-kracij Stoguhar iz Strazišč“, govori dalje. Ker taka glasna

imena pomagajo tudi k goljufiji, kakor barve. „Ko bi rabili vi moje kroglice za zobe, bila bi moja učenost jako slaba, če ne bi vas ozdravil že z dvema ali tremi.“

„Bog daj,“ pravi druga nesnaga. Stoguhar vzame tak zavitek iz torbice, in reče bolniku, naj dene eno kroglico na bolni zob, ter naj jo serčno zgrize. Zdaj začno gostje pri drugi mizi stegovati glave semkaj, in pridejo eden za drugim, češ kako ga bode ozdravil. Lahko si mislite, kaj se je zgodilo. Po prvem poskusu se bolnik slabo pohvali, temveč milo zastoče. To dopade doktorju. Z bolečino je zdaj že pri kraju, pravi ter mu da urno še drugo kroglico. Bolnik poskoči vesel na noge, obriše si pot s čela, če tudi ga ni bilo, ter se dela, kot bi stisnil zdravniku v roko posebno veliko. — Zvijajača je bila dobro napravljena, in je dosegla tudi svoj namen, ker vsi pivci hoteli so nekaj teh kroglic. Doktor prodaja zavitek po štiri groše in v malo minutah poproda vse. Potepuha gresta, se ve da zopet dalje, in ko prideta zopet skupaj, smejata se neumnosti teh ljudi, in si dobro postrežeta s prigoljufanim denarjem.

Ta kruh je bil drag kruh. Za štiri groše se ga dobi v najhujši lakoti več. Pa ni še najhujše, da so denar tje vergli. Mehke kruhove kroglice postale so počasi trde. Če se kakega ogoljufanega reveža čez leto in dan zobje boleli, in je v dobri svesti si vgriznil dve ali tri kroglice, lahko si mislite bolečino, katero si je kupil za 4 groše, mesto da bi ozdravil.

Učite se iz tega, kakó smo lahko ogoljufani, ako verjamemo jalovim obljubam, naj si bode ktereга hoče potepuha, ki ga še nismo videli svoj živ dan; enkrat, potem pa nikoli več, in marsikdo si bode mislil to-le bravši: „V lastno škodo sem bil že tudi jaz tako neumen.“

Zapomni: Kdor kaj zna, ki bi mu tudi drugod neslo, ne leta bos po vaseh in sejmih, ali pa z razterganimi čevlji, kojih eden je na kveder, drugi pa na bogve kaj.

Kaj so strahovi?

Preteklo zimo se je peljal ptuj gospod skoz Dobrujino, lep in prijazen kraj. Navkreber je pa šel peš, ker so se mu smilili konji, in potoma je pripovedoval to le, kar je sam doživel.

Ko je pred polletom popotoval po Danskem, prišel je že pozno zvečer v terg, pri kojem je stal ne daleč na višavi lep gradič, tam hoče prenočiti. Kerčmar mu pravi, da zanj ni več prostora. Jutri bodo nekoga obesili, in zdaj so trije

rabeljni že v gornjih sobah. Gospod mu odgovori: Bodem pa prenočil v onem-le gradu. Baron, ali čegar je grajšina, vem, da mi ne bode branil, in imel kako posteljo za-me. Kerčmar pravi: Postljana je marsiktera lepa postelja, s svilenimi zagrinjali gori v sobi. Ključe imam pa jaz spravljene. Toda jaz bi vam ne svetoval. Milostljivi gospod šli so že pred polletom z gospo in sinom popotovat, in od tistega časa razsajajo po gradu strahovi. Oskerbnik in družina je zbežala in kdor je od tedaj šel v grad, v drugič ni šel več. Temu se ptujec posmehuje, kajti bil je serčen mož, ki se ni bal strahov, ter pravi: Poskusil bodem pa vendar-le. Da tudi se kerčmar brani, mora mu dati ključe. Ko si je preskerbel vse potrebno za obiskanje strahov, gre s svojim služabnikom v grad. V grad prišedši se ne sleče, tudi noče spati, temveč čaka, kaj se bode zgodilo. Zato postavi dve sveči na mizo, položi zraven dva nabita samokresa, ter prebira neke bukve, ki so visele obešene pod ogledalom. Dolgo časa se ne gane nič. Ko pa o polnoči ura biti začne, (gost oblak vlačil se je nad gradom in padati so jele debele kaplje na okno), poterka nekdo trikrat na vrata, in strašna pošast, černih skilastih oči, pol vatla dolzega nosu, prikaže se skoz vrata in mermra s strašnim glasom: „Jaz sem veliki gospod Mefistofeles. Dobro došli v mojem gradu, ste se pa poslovili tudi pri ženi in otrocih?“ Od glave do nog prehaja gospoda zona, na služabnika se pa še misliti ne sme. Ko se mu pa Mefistofeles, strašna spaka, približuje, misli si ubogi gospod: Naj bode v božjem imenu, kakor če, stopi serčno na noge, ter pokaže vragu samokres pod nos: „Stoj, če ne — strelim.“ Kaj tacega se vsak strah ne boji, kajti, ko bi tudi kdo ustreliti hotel, ne more, ali pa odskoči krogla in ne rani strahu, ampak strelca. Toda Mefistofeles dvigne žugaje kazavec kviško, oberne se počasi, in odide, ravno tako kakor je prišel. Ko pa ptujec vidi, da tej hudobi smodnik smerdi, misli si: Zdaj ni nikakoršne nevarnosti, vzame luč in gre za strahom, ki stopa počasno po mostovžu; služabnik jo pa pobriše, kar naj urneje more, iz grada, in teče doli v terg, ter si misli, rajši prenočim pri rabeljnih, kakor pri duhovih.

— Na mostovžu pa zgine duh naenkrat pred serčnim preganjavcem, in ni se moglo misliti kaj družega, kakor da se je vderl v zemljo. Ko pa meni gospod še nekolikokrat prestopiti, da bi pogledal, kam je strah zginil, zmanjka mu stopinje, in on pade v neko ljuknjo, iz ktere se mu je svetil ogenj, in res je mislil, da je neki drugej. Padel je skoro deset čevljev globoko, vendar je obležal nepoškodovan na kupu

merve, v nekem podzemeljskem hramu. Pa stalo je krog ognja šest čudnih bratcev, in Mefistofeles je bil tudi med njimi. Vsakoverstne stvari so ležale po tleh raztrošene in miza je bila napolnjena s šmarnimi tolarji, eden je bil lepši, ko drugi. Zdaj še-le je ptujec spoznal, kaj in kako. Zbrana je bila namreč družčina ponarejavecov tolarjev, ne pa strahov, imeli so meso in kosti. Vedeli so, da gospoda grajščaka ni doma, napravili so v njegovem gradu skrivno delavnico, in so bili berž ko ne domačini, kterim je bilo po gradu vse znano. Da bi pa dedali svoja dela nemoteni in brez strahu, jeli so strašiti, in kdor je prišel prvič v grad, ostrašili so ga tako, da ga v drugič ni bilo več nazaj. — Zdaj pa ni obžaloval ptujec zastonj svoje neprevidnosti, in da ni ubogal, kakor mu je pravil kerčmar. Zaperli so ga namreč v tesno ljuknjó in dobro je slišal, ko so delali njegovo sodbo. „Najboljše bode, če ga umorimo.“ Eden pa vendar le pravi: „Izprašajmo ga najpervo, kdo je, kako se zove in odkod je prišel.“ Ko so pa slišali, da je imeniten gospod, da gre h kralju v Kodanj, pogledali so se in si djali: „Huda nam prede. Če ga pogrešé, in če zvedó po kerčmarju, da je šel v grad, iz gradu pa ne prišel, mila nam majka, pridejo po noči husarji, nas polove, in če se je lan obnesel še tako slabo, verv ne bode veljala preveč, da ne bi nas obesili.“— Torej pomilosté jetnika, ko jim priseže, da ne bo izdal nobene reči, in mu protijo, da bodo pazili v Kodanju nanj. Povedati jim je moral, kje stanuje, ter priseči, da je res. Na to mu natočije kozarec najboljšega vina za zajuterk; gleda jih do jutra, kako ponarejajo tolarje. Ko dan prisveti skoz kletna okna, in po cestí vozniki začnó pokati, in ko žene čednik na pašo, poslovi se ptujec pri svojej tovaršiji, zahvali se za dobro postrežbo, ter gre veselega serca zopet v kerčmo, ne spominjaje se, da je pozabil uro, pipo in samokresa v gradu. „Hvala Bogu,“ pravi kerčmar, „da vas zopet vidim, vso noč nisem zatísnil očesa. Kako se vam je godilo?“ Ptujec pa si misli: Prisega ostane le prisega, in ne sme se zanemarjati božje ime, če se s tem ohrani življenje. Zato je rajši zamolčal, in ker je ravno zvon zapel, in so peljali grešnika k vislicam, derli so ljudje tje. Tudi v Kodanju je molčal o tej stvari, in kmalo se sam na to ni spominjal. Pa čez nekoliko dni prišla je zanj škrinjica, v kterej sta bila dva, s srebrom drago okovana samokresa, zlata ura, nasajena z demanti, turška pipa z zlato verižico, in svilen, z zlatom prešit mehur in pismo. V pismu se je bralo: To vam pošljemo za strah, ki ste ga prestali pri nas; in pa za zahvalo, ker ste molčali. Zdaj je vse pri kraju, in zdaj smete praviti, ko-

mur hočete. Zato je gospod pravil Dobrujčanu, in gori na hribu je potegnil iz žepa ravno tisto uro, ko je pri sv. Lenartu poldne zvonilo, in se je hotel prepričati, če gre šent lenarska ura tako, kakor njegova. V Bazelu je pozneje nek francoski general ponujal za-njo 75 velikih cekinov, pa je ni dal.

Pridiga na zelniku.

Le pokrite se dobri prijatelji in sosedje, ter se ne pomišljajte. Povedal Vam bodem nekaj o rastlinah, zlasti o tem, kako rodovitne so rastline in kako nagloma se razplodijo. „Šel je sejavec sejat semena, in nekaj ga je padlo na dobro zemljo.“

1.

Ne moremo se prečuditi, kako obile in raznotere so rastline, s katerimi je obsejana naša zemlja vsako leto. Čuditi se nam je tako zelo urnosti, s katero obseje narava vsak prazen prostorček po pustem polju, zapuščenih potih, golih skalah, po zidovju in strehah, kamor je padla le pest rodovitne zemlje, in jih nasadi s travo, zelišči in germovjem. To vidimo mnogokrat, pa se ne zmenimo, ravno zato ne, ker smo tega navajeni od mladih dni. Najviša modrost se kaže v navadni in naravni razverstitvi stvari in mi je ne spoznamo zato, ker je vse tako navadno in naravno.

2.

Mnogo rastlin pomnoži se čuda naglo, kar ve vsak pazljiv kmetovalec. Kaj ne, da je veliko, če se reče, da obrodi ena sama rastlina, dokler rase, tisoč zern; vsaka jih ne obrodi; a mnogo jih pa rodi še več. Našteli so štirideset tisoč zern na enej sami rastlini in sicer na tabaku; o hrastu (dobu) se sodi, da raste po petsto let. Če si mislimo, da obrodi v tem dolgem času samo petdesetkrat, in vsakokrat le po 500 želodov na vseh svojih vejah, obrodi vendar le pet in dvajset tavžent želodov, ki zamorejo vsi postati enaka drevesa. Ko bi se to res zgodilo, pomnožil bi se en sam hrast že v drugem kolenu do milijonov dreves. Vsak si misli, da vé, koliko je milijon ali pa tisočkrat tisoč, pa vendar-le ne ve. Ko bi zarisali vsak dan od 1. januarja, to je od novega leta do 31. decembra, to je do družega novega leta, po tisoč čert na steno, bi konec leta ne imeli še milijona, ampak še le tristo pet in šestdeset tisoč čert, drugo leto tudi še ne milijon, ampak 730 tisoč,

Še le tretje leto 26. septembra to je 3 dni pred sv. Mihelom bi končali. Toda naš gozd bi imel 625 milijonov hrastov, in tako bi bilo pri vsaki drugi versti rastlin. Če pojedó tudi tisoče in tisoče zern živina in ljudje, če tudi jih pogine tisoč in tisoč v zemlji, ali pa v kali zavoljo neugodnega vremena in drugih uzrokov, ostane jih vendar-le leto za letom velika obilica. Po vsem širokem svetu ne manjka nikjer rastlin, povsod le prostora.

3.

Če bi pa padlo vsako zrelo zernice, ki odpade stari nastlini pod njo na zemljo, in bi tam obležalo, bilo bi eno verh družega in ne kalilo bi nobeno; kjer ni bilo prej rastline, ne bi prišla nobena tje. Toda narava je premislila to že pred nami, in ni čakala še le našega svéta. — Nektera zerna razzleté se sama z neko nevidljivo močjo; največ jih je majhnih in lahkih, in se dvignejo pri najrahljem vetru v zrak. Nektera imajo mala peresca, postavim regrat (mlič), otroci jih razpihujejo za kratek čas in ustrezajo nevedoči naravi, druga imajo mehke široke peruti, kakor zerna smerekova. Kadar dvignejo vihrajoči viharji in vertinci, ki naznanjajo po leti hudo vreme, vse od tal, takrat narava seje, in opravlja dobro delo, mi pa se bojimo, jo tožimo in se grozimo, množica nevidljivih kali leta in plava po tem po zraku, ki pade na dolgo in široko na zemljo; za njo pride prah in jo pokrije. Kmalo potem dež zmoči prah, in potem po logih in tratih, gorah in dolinah, verheh in sterminah je res, da pojedó nekaj zerna ptice neba, da ga nekaj pogine med ternjem da se ga posuši nekaj na goli skali zavoljo hude vročine, da ga pa pade nekaj na dobro zemljo in stoteren sad obrodi.

Dalje so nektera zerna za veter pretežka, pa so okrogla in gladka; valé se dalje po zemlji in se premaknejo, če se jih ljudje ali živali dotaknejo. Nektera imajo zakrivljene špice (osti) in klukice, s kojimi se prijemajo človeških oblek, ali živalske dlake; nesó jih dalje in na kakem drugem kraju odpadejo, ali se pa oberó in raztrosijo; kdor to dela, ne ve, da dela, ali pa ne misli na to. Mnogo zern gre neprekuhanih skoz želodec in čreva živali, katerim so namenjene v živéž, in se odložé na kakem drugem kraju. Po selivnih pticah smo dobili nedvomno že mnogo rastlin iz ptujih dežel, ki so se pri nas vdomačile in nam sedaj koristijo. Tako vzrašejo na visocih zvonikih (turnih) in po zidovju hruševa drevesa, kamor gotovo ni nesel nihče zerna. Nektera popadajo z naprej molečih vej v vodo, ali jih vetrovi in poplavi pomečejo

v reke, ki jih dalje tirajo in ob povodnji popusté v ptujih krajih. Nektera zerna celo plavajo po rekah v morje, dospejo do nasprotnega obrežja in se vdomačé na ptujih tleh. Vse moči in vsi elementi podpirajo tedaj dobrodejne namene stvarnikov, sneg in dež, grom in toča spolnujejo njegova povelja.

4.

Pa saj ravno to je kmetov križ; od tod je toliko plevela po gredah in brazdah, ki krade čisti setvi prostor in hrano in se ne uniči z največjo skerbjo in poterpljenjem. Toda ni tako hudo, ne, kakor misliš. Kajti človek ni sam na svetu. Tisoče živali hoče tudi svojo hrano in čaka na-njo. Mnogih ne moremo pogrešati, kar vemo dobro, nekatere nam jako koristijo, kar ne vemo; o n a dobrotljiva roka pa se odpira in vse živeče ohranjuje. Ne zabimo tega!

Drugič je pa koristila človeku že marsiktera rastlina, ki je ni sam vsejal, ki je ni sam vsadil, je ni odeval v zimi, in je polival ob suši. Ena sama nedozdevna in zaničevana rastlina, ki je celila rano tebi ali tvojim otrokom ali vsaj tvoji živini, poplača ti obilno trud in škodo, ki jo prizadene tisoč drugih. Pa kdo zadovolji človeku? Če bi narava ne bila taka, kakor je, če bi kozlik (špajk, motavilec) in jeterčnik, smetliko in kamilice in vse rastline po polju in gozdu, ki so nam o zdravih in bolnih časih potrebne in koristne, morali sami sejati in gojiti, kako bi tožili še le potem zoper trude in skerbi neveselega življenja?

Cenó kosilo.

Star pregovor pravi: kdor drugim jamo koplje, sam v njo pade. — Nek kerčmar je bil pa že prej v nji. Prišel je k njemu dobro opravljen gost. Na kratko in osorno tirja dobro juho za svoj denar. Potem tirja še kos govejega mesa in salato, vse za svoj denar. Vljudno ga popraša kerčmar: ne mara se mu dopade tudi kozarec vina. Se ve da, pravi gost, če dobim kaj dobrega za svoj denar. Ko se je dobro pogostil, prinese ogoljeno desetico iz žepa in pravi: „Tukaj, gospod kerčmar, je moj denar.“ Kerčmar pravi: „Kaj pa to pomeni? Ah mi niste 18 grošev dolžni?“

Gost odgovori: „Jaz nisem tirjal za 18 grošev jedi, ampak za svoj denar. Tu je moj denar. Več nimam. Če ste mi preveč dali, kdo je kriv?“

Kaj takega si ni bilo težko izmisliti. Kosmate vesti je bilo treba, in neskerbnosti, kako se bode izšlo. Pa najboljše še pride.

„Zviti ste kakor gerča,“ pravi kerčmar, „zaslužili ste kaj družega. Pa jaz vam dam zastonj kosilo in še petico po verh, če bode te molčali in šli k mojemu sosedu, in mu storili ravno tako.“ To je pa zato djal, ker je bil v kregu s svojim sosedom, s kerčmarjem „pri črnem medvedu“, zavedala sta si kruh in delala sramoto in škodo, kedar sta le mogla.

Toda zviti gost seže smeje se z eno roko po petici, z drugo po kljuki, vošči kerčmarju „lahko noč“ in pravi:

„Pri vašem sosedu, kerčmarju, pri „črnem medvedu“ sem že bil, in ravno ta me je poslal k vam in nihče drugi.“

Ogoljufana sta bila oba, če reč prav vzamemo, kakor je, tretji si je pa trebuh gladil. Vendar si je pa zaslužil zviti gost še zahvalo od obéh, kajti naučila sta se iz tega veliko in se sprijaznila.

Po slogi rastejo male stvari, nesloga velike razdira.

Sloga jači, nesloga tlači.

Rudniški škorec.

Še škorceu včasih koristi, če se je kaj naučil, kako ne bi človeku.

V premožni vasi, rekel bom v Rudniku, če tudi se ni tam zgodilo, ampak pri nas, in tisti, ki se mu je to zgodilo, bere morda ravno zdaj, ne škorec, ampak človek.

Rudniški črevljar je imel škorce, ktere ga je črevljarski učenec vadil govoriti. Škorec se ni naučil samo tistih besed, ki jih je učil njegov učenik, govoril je tudi, kar je vjel od svojega gospodarja; p. lalala, ali pa; „gliha vkup štriha,“ ali pa: „naj bo kakor Bog hoče,“ ali pa: „ti, Teleban.“ Tako namreč je počastil večkrat gospodar svojega učenca, kadar je kerpo narobe prišil, ali če je potegnul z nožem mesto po usnji, le po lesu, ali če je zlomil šilo. Ščasoma si je zapomnil škorec vse te govore. Ker je bilo dan na dan mnogo ljudi pri črevljarju (kajti točil je tudi žganje), bilo je včasih mnogo smeha, če so se gostje resno pogovarjali in je škorec včasih kakošno vmes zinil, ki je bila na pravem mestu, kot bi vedel, kaj govoré. Včasih če ga je deček poprašal: „Anžek, kaj počneš,“ je odgovoril: „Ti Teleban,“ in ljudje v okolici so si vedeli mnogo povedati o Anžku.

Nekega dne pa si misli škorec, ko so mu pristrizene perute zopet zrastle, in je bilo okno odperto in zunaj lepo vreme: Naučil sem se že toliko, da bodem živel z lahka na svetu, in smuk jo potegne skoz okno. Zletel je na polje, kjer se je pomešal med druge ptiče, in ko se dvignejo kviško, zleti tudi on ž njimi, misleč: Le ž njimi, ti vedó bolj, kako mora biti. Pa po nesreči zleté vsi pod neko mrežo. Škorec pravi: Naj bo, kakor Bog hoče. Ko ptičar pride in vidi, kako dober lov je dobil, vzame ptiča za ptičem iz mreže, jim zavije vratove in jih pomeče na tla. Ko seže zopet z morazelnimi persti po enem jetniku in na nič ne misli, zakriči jetnik: „Ti Teleban. Jaz sem Rudniški škorec.“ Kot bi vedel, da ga bo de to rešilo. Ptičar se ustraši in misli, da to ni samo na sebi; ko se pa oddahne, samega smehu bi kmalo počil. „E Anžek,“ pravi mu, „tukaj bi te ne iskal, kako si prišel v moje zanjke?“ „Gliha vkup štriha,“ mu Anžek odgovori. Ptičar nese škorca gospodarju nazaj in dobi dobro nagrado. Črevljar je pa dobil mnogo obiskovalcev, kajti vsak je hotel videti čudnega Anžka, in kdor potrebuje črevljev, pride od daleč k Rudniškemu črevljarju.

Zapomni: Kaj tacega se škorcju pripeti redkokrat. Marsikak mlad človek pa, ki se je klatil rajši po svetu, kot bi doma ostal, zamotal se je v zanjke, izmotal se pa ni iz njih.

Zapravljivost in lakomnost.

Lakomnež spravlja brez namena denar in blago skupaj, zapravljivec zapravi ga brez namena.

Lakomnež nima nikakoršnega dobička od svojega premoženja, zapravljivec vživa sebi v škodo.

Lakomnež pride lahko nazaj na pravo pot, kedar hoče, zapravljivec vedno težje, kolikor bolj se je oddalil od nje.

Lakomnež zamore, pa redkokrat hoče; zapravljivec bi rad, pa ne more.

Pervi si napravlja sovraštvo. Drugi si pridobiva prijateljev, ki so hujši, kakor sovražniki.

Unega stiska vedno želja priti dalje, tega pa kesanje, da je prišel že tako daleč.

Lakomnost je korenina vsega zlega, zapravljivost je drevo polno grenkega sadu.

Lakomneža tare skerb, zapravljivca strasti. Unega poplača slednjič sad, tega žalost.

Mnogokrat je zapravljivec v mladosti, lakomnež v starosti. Mnogokrat dobé premoženje lakomneževo zapravljivi dediči.

Žena častnikova rešena.

Včasih godé se čudne reči na svetu, da se pokaže blago *serce* človeško, ko ne bi se nadejali.

Na Tirolskem, kjer se je ob času franceskih vojsk huda godila, umorili so bavarskega častnika in prihruli so še s kervavimi sabljami in vilami v sobo, kjer je jokala žena častnikova z detetom v naročju ter Bogu tožila svojo revo; hoteli so tudi njo umoriti.

„Da, pravi eden med njimi, ki je bil najserditeji, vašega življenja odkupiti ni več mogoče, in vaš sinek tukaj-le ima tudi bavarsko kri v svojih žilah. Čez eno uro vam je umreti, najpervo ta-le mali, po tem vi. Uro imate še čas.“ „Pustite jo,“ pravi drugim, „da bode še molila; je kristijana.“ —

Čez eno uro, ko je bila sama in molila, pride zopet in pravi: Milostljiva gospà; me še poznate. Prosim vas, nikaar se ne vstrašite in ne slutite v tem kaj hudega, kar sem izgovoril v dobrem smislu. Dajte mi dete pod plašč, rešil ga bodem in dal svojej materi; vi pa oblecite med tem časom to-le staro capo, (ktero ji pomoli izpod plašča). Poskusil bodem, morda vas rešim z božjo pomočjo in s pomočjo Matere božje. —

Ko je odnesel otroka in zopet nazaj prišel, stala je že pred njim, oblečena kakor Tirolec. On jej potisne klobuk malo v obraz, popravi malo preramnice, ter jej da v roko gnojne vile, kot bi bila ona vojak tirolske garde.

„Zdaj pa pojdiva v božjem imenu,“ jej pravi. „Krepko stopajte, kedar prideva vun in malo se pokošatite.“

Ko gresta po stopnjicah doli, pridejo zopet uni in eden vpraša: „Jože, ali si jo lopil.“ „Ne“, pravi on, „zaperla je duri za sabo. Zdaj le morda je že odmolila. Videl sem jo skozi ključavnično luknjo, ravno je vstala, ko sem pogledal skoz.“

Tako gresta doli, uni pa hrujejo mimo nju v sobo in med tem, ko so pred zapertimi vrati razgrajali in terkali, in v prazno sobo vpili: „Bodete kmalo končali; urno, če ne razbijemo vrata,“ pripeljal jo je Tirolec k svojej materi, jej dal otroka nazaj in smehlja se je objemala, ter ga pritiskala na obraz.

Srečno jo je Tirolec rešil z božjo pomočjo iz rok njenih morivcev, spremljal jo je po noči po skrivnih potih in dospela je o solnčnem vzhodu na bavarsko zemljo.

Dobro ga je plačal.

V nekej vasi, ktero lahko z imenom povem, pelje steza skoz pokopališče in od tod čez njivo nekega moža, ki stanuje zraven cerkve. Steza je bila vsakemu prosta. Ko so pa postale steze ob njivah o mokrem vremenu spolzke, hodili so ljudje po nji zraven steze, pohodili setev, tako da je bila o mokrem vremenu steza vedno širja, njiva pa vedno ožja, kar ni bilo prav.

Kolikor je vedel, pomagal si je poškodovani posestnik. Po dnevi je pazil, če ni imel družih opravkov, in če je prišel kak nespametnež po tej poti, in se mu je bolj škoda zdelo črevljev, kakor njegove njive, tekkel je za njim ter ga rubil ali mu pa prismolil kako gorko. Po noči pa je bilo huje, ker vsak išče najbližnjega pota; ternjeve veje in germovje, ki ga je nasadil in s čimur je povedati hotel, kje derži pot, so ljudje sčasoma populili, ali pa pohodili; marsikteri nemara nalašč. —

Kar se spomni mož. Naenkrat postalo je nevarno na pokopališču, kodar je peljala pot. O lepem vremenu in jasnih nočeh videli so stopati dolgo, belo pošast po grobéh. Kedar je deževalo ali pa kedar je bila tema, slišalo se je v mertvaški shrambi ječanje in stokanje, ali je pa ropotalo, kot bi se oživele mertvaške glavé in kosti. Kdor je to slišal, stekel je trepetajoč skoz perva vrata; vkratkem ni bilo gotovo več videti nobenega človeka na pokopališču, potem ko se je storil mrak in zginila zadnja lastovica z zraka, dokler se ni nek razumen in serčen mož iz bližnje vasi v tem kraju predolgo zamudil in šel po najbližnji poti mimo razvpitega kraja in čez ječmenovo njivo domu. Prijatelji so mu seveda pravili o nevarnosti in mu branili; pa zastonj; slednjič jim pravi: „Ako je duh, in če je najhujši med vsemi, ne more mi nič žalega storiti; hudega nisem nič storil in z božjo pomočjo prišel bom po najkrajši poti k ženi in otrokom. Če ima pa meso in kosti, ne bojte se, saj imam dve pesti, ki so že tudi vajene tacih reči.“ In šel je.

Ko pride na pokopališče, ravno do družega groba, zasliši za sabo tšno stokanje in ječanje, in ko se ozré, vzdigne se kakor iz groba neka dolga bela prikazen. Luna je posvetila

po žalostnih grobéh. Mertva tihota je krog in krog, le nekteri netopirji ferfótajo semtertje. Dobrega moža obidejo težave, kakor je pozneje sam djal; rad bi bil šel nazaj, ko bi mu ne bilo treba mimo prikazni iti. Kaj je bilo pač storiti? Počasen in tih gre svojo pot mimo grobov in černih mertvaških križev. Počasno in stokajoče mu je sledila v veliko njegovo grozo dolga prikazen do konca pokopališča. To je bilo prav, prav pa ni bilo, da je šla tudi vun pred pokopališče. Bilo je nespametno.

Tako se godi po svetu! Ni ga tacega goljufa, da ne bi se izdal kdaj. Ko ugleda preganjan človek prikazen zunaj na njivi, misli sam seboj: Prava prikazen mera ostati na svojem mestu, kakor vojak na straži; prikazen, ki je na pokopališču doma, ne gre na njivo. Naenkrat se oserči, se urno oberne, zgrabi belo podobno in kmalo spozna, da derži nekoga sleparja v beli rjubi, ki še ni na pokopališču doma. Torej začne po njem nabijati in ga klestiti, da si serca ne ohladi na njem, in ker zavoljo rjuhe ne vidi, kod tolče, se je mogel ubogi strah zadovoljiti, kakor je priletelo.

Zdaj je bilo vsega konec. Slišalo se ni nič družega, kakor da je hodil posestnik one njive par tednov z višnjevimi in rumenimi progami ozaljšan po vasi, o strahu se pa od tedaj ni več slišalo. Taki ljudje, kakor je bil naš krepki poštenjak, so pravi zarotniki duhov in želeti je, da bi ga staknil vsak goljuf in glumač, ki bi mu bil kos.

II. Večer.

O zemlji in solncu.

(Dalje.)

Ker smo prvi večer govorili o zemlji in potem o solncu, o vsacem posebej, zaslišimo še malo, kako živita v prijateljstvu med sabo, ter kako naraste iz njune ljubezni noč in dan, vijolice in sterneni snopje in zmerznjene šipe po oknih.

Ker je solnce tako daleč od nas, ni hotelo zvezdogledom dolgo v glavo, zakaj bi se neki vsacih 24 ur neprenehoma okrog male zemlje sukalo, z nerazumljivo močjo in urnostjo; le samo zato, da bi doživeli mi v tem kratkem času enkrat jutro in ópoldne, večer in noč in svitle zvezde. Natoroznanci

namreč so se prepričali, da se godi vse, kar se godi, veliko prosteje in navadnije. Toda nek zvezdogled prave korenine, po imenu Kopernik, je dokazal, da se ne more le tako zgoditi, kakor menijo natoroznanci, ampak, da se res tako godi, in da je božja modrost prej na to mislila, kakor človeška.

Prijatelj! zvedel bodeš sedaj, kaj je terdil Kopernik, in kaj dokazal, pa prosim te, preberi prej vse, predno boš začel z glavo zmajevati, ali se celó smejeti.

Pervič pravi Kopernik, solnce, celo zvezde se ne premikajo med seboj; ampak so za nas popolnoma nepremične.

Drugič: v 24 urah se zasuče zemlja enkrat okoli sebe. Mislimo si namreč, kot bi pretaknili zemljo od ene pike skoz sredo do druge, enako vretenu z dolgim drogom. Te dve piki zovete se tečaja ali pola. Krog te osi suče se zemlja v 24 urah, ne proti solncu, ampak od solнца. Če bi segel dolg rudeč trak, postavim 21. marca od solнца na zemljo, in bi se privezal opoldne na kako drevo ali na križ na polju, ovila bi se zemlja v 24 urah enkrat s tem trakom, in tako vsak dan.

Na ta priprosti način godi se ravno to, kot bi se godilo, ako bi moralo solnce v ravno tistem času preteči 132 milj dolgo pot krog mirno stoječe zemlje. Eaa zemeljna polovica obrnjena je k solncu, in sveti jej dan, druga od solнца tje proti zvezdam in pokriva jo noč, pa ne vedno eno in isto; ker se zemlja suče krog svoje osi, razpehli vedno malo noči na robu temne polovice v mrak, dokler ne vidimo tam prvih žarkov, in mislimo, da nam solnce vzbaja; na drugi polovici razsvitljene krogle postaja vedno kasneje in hladneje, dokler se solnce nič več ne vidi, in ljudje mislijo, da je zašlo. Jutro in opoldne, večer in noč, velikanoč in njeno zvonjenje hodi vsacih 24 ur krog zemlje, in se ne začne nikjer ob enem času, ampak na Dunaju postavim 24 minut prej kakor v Parizu.

Tretjič pravi Kopernik: Med tem ko se ovije zemlja v 24 urah z jutrom in večerom, in ob svojem času z velikonočjo, ne stoji vedno na enem kraju v nezmernem nebesnem prostoru, ampak suče se neprestano z nerazumljivo urnostjo v velikem krogu med solncem in zvezdami in pride v 365 dnéh in 6 urah okrog solнца zopet na staro mesto.

Zavoljo tega in pa zato, ker postane vse v 365 dnéh in 6 urah tako, kakor je bilo pred ravno toliko časom, šteje leto 365 dni, šest ur pa shranimo 4 leta, da se narasejo v tem času do 24 ur, kajti nič ne smemo zgubiti od drazega

časa. Zato se šteje vsako četrto leto po en dan več in se imenuje prestopno leto.

Dragi bravec! ali ta reč jame se tebi jasnití, in kmalo bi se spreobernal, ko bi le mogel začutiti količkaj tega zemljinega sukanja. Zato pravi

Četertič Vedež: Vozovega premikanja, na katerem se pelje, človek ne more spoznati na vozu samem, ampak le po drevji in rečeh na levi in desni, po hišah in cerkvenih zvonikih, ki stojé mirno na enem kraju, in mimo katerih se peljamo. Če se peljate na rahlodirjajočem vozu, ali pa rajše na ladiji, in če zatisnete oči ali pa pogledate vašemu sosedu nepremakljivo v oči, ne spoznate, greste li dalje ali stojite mirno. Če se pa ozrete po rečeh, ki niso z vami na ladiji, bliža sem vam daljava vedno bolj in bolj, kar je blizo, pa zginja za herbtom in po tem še le spoznate, da se peljete dalje. Tako je tudi zemlja.

Po zemlji in vseh stvaréh na nji se ne more sklepati njeno premikanje (kajti zemlja je največi voz in vse, kar je na nji, pelje se z njo), ampak gledati nam je kako reč, ki stoji mirno in se ne pelje z nami in to so solnce in zvezde, na primer: tako zvani „zverinski krog.“ — Kajti 12 velikih ozvezdij, ki jih zovemo nebeška znamenja, stoji v krogu okoli zemlje na nebu. Zovemo jih: Kozel, Junec, Dvojčiči, Rak, Lev, Devica, Vaga, Škorpion, Strelec, Divji kozel, Vodnar in Ribe.

Eno sledi za drugim in zadnje stika se zopet s prvim. To se imenuje Codiak ali zverinski krog. Stoji pa še veliko viši na nebu ko solnce, ki je, ako ga pogledamo od tod, vedno med dvema čertama, ki zaznamujejo kraj ali rob ednega znamenja. Če stoji danes solnce v znamenju divjega kozla, ga v 30 dnéh ni v ravno tistem znamenju, ampak v naslednjem, in vsacih 30 dnéh premakne se v naslednjo znamenje in na tem se spozná, da se je premikala zemlja med tem v krogu. Drugače ne more biti. Na vse to pravi

Petič in zadnjič zopet Kopernik. Če bi bila tudi zemljina os naravnost k solncu obrnjena, in če tudi bi se zemlja tako vertela, v popolnoma okrogli čerti krog solca, tako da bi ostalo ono ravno v sredi, morala bi leto na leto po vseh krajih zemlje noč in dan enaka biti. Na sredi zemlje moralo bi žareti na desni in levi rudečega traka večno polletje; na obeh straneh ob robu krogle bi bilo nekoliko hladneje in vročina bi se zmanjšala, kolikor bolj po strani bi padali solučni žarki na zemljo; okrog tečajev pa bi kraljevala zima brez upanja in brez kraja. Toda, pravi zvezdogled, temu ni tako.

Zemljina os nagnjena je v kotu 67 stopinj, kdor razumi. Tako nagnjena k solncu suče se zemlja v 24 urah, in v enem letu prisuče se v ravno tej meri okrog solnca, ne navpična ampak po strani nagnjena.

Če se vstopiš bravec 21. marcija pred kerčmo „rudečega orla,“ in se oberneš proti solnčnemu vshodu, oddaljen je krog, ki ga potegne rudeči trak tisti dan, še 1380 ur hodá, ali 690 milj na desno od tebe, tečaj pa, ki si mu najbližje, je 1320 ur ali 660 milj od tebe na levo oddaljen. Tako je 21. marcija; pa že 22. se rudeči trak več ne ovije zvonika, ampak vleže se na zemljo na strani zvonikovi proti nam, in tako se ovije v kačji čerti vsacih 24 ur vedno bližje in se nam približa najbolj 21. junija, kajti prišel je le kakih 705 ur ali 352½ milj bližej.

Od 21. junija pa se zavite čerte zopet odvijajo, rudeči trak se vedno bolj oddaljuje od nas, in vstane se 21. septembra ravno pri onem zvoniku v enaki daljavi od obeh tečajev.

Spomlad začne se 21. marcija. Solnce je oddaljeno od obeh tečajev enako daleč; zdi se nam, da se vedno bolj bliža in više vsbaja, dan in vročina rasteta, noč in mraz pa minujeta.

Polletje začne se 21. junija; solnce stoji takrat najvišji nad glavo, in ta dan je najdaljši; dnevi postanejo odslej krajši.

Jesen začne se z 21. septembrom. Noč in dan sta enaka. Dnevi in gorkota minujejo, noči in mraz pa se vekša.

Zima začne se 20. decembra. Takrat prespiš najdaljšo noč, in solnce je tako globoko, da poluka še le ob 8. v tvojo sobico, če niso okna premerzujena.

Naposled, kadar se ovija zopet nit, podaljšajo se dnevi in 20. marcija zadene rudeči trak zvonik.

Iz tega se razvidi, da ni nikjer na zemlji ravno tistega letnega časa ob enem. Kadar zvenejo pri nas zadnje cvetlice in popada z drevja listje, začne drugej vse cvesti in zeleneti. Če prespimo pri nas po zimi najdaljšo noč, sveti ljudem drugej najdaljši dan, in Vedež se ne prečudi dovelj božjej modrosti, kateri zadovolji eno samo solnce, da se zamore v najmerzlejših krajih oživeti vesela pomlad in dozoreti polna žetev.

Toliko sedaj o zemlji. — Če bi se mogel kdo vzdigniti od tod v ravnej čerti naravnost v danico, ki nam je med vsemi zvezdami najbližja, videl bi še čudoviteje reči. Zvezda bi se mu vedno bolj vekšala in vekšala, najpervo bi bila taka kakor mesec, in slednjič podobna bi bila neprevidljivi krogli ali plošči. Njena luč zdela bi se človeku vedno merkleja, zato ker se razgrinja po večem prostoru; v primerni daljavi

razločil bi že gore in doline, in naposled stopil na nova tla. V ravno tej razmeri pa bi morala zemlja se manjšati, in svetloba njena bila bi krasnejša, zato ker bi se stisnila na manjši prostor. V primerni daljavi videla bi se človeku začetka enaka reti, pozneje rešetü, pozneje zopet bila bi videti podobna luni, kadar bi stopil na danico, zagledal bi jo daleč na nebu ljubeznjivo zvezdico med drugimi, in jo videl vshajati in zahajati.

„Poglej tam,“ dejal bi prvemu znancu tam gori, „poglej ono prijazno zvezdico, tam sem jaz domá, in moj oče in moja mati živé tudi še tam. Mati so od tod in tod.“ —

Čudežno veselje bi bilo videti zemljo potujočo po nebu med drugimi zvezdami verstnicami, in to veselje je pripravil Vedež ukaželjnemu bravcu v sèstavku o premičnicah ali planetih.

Kosilo na dvorišču.

Mnogokrat se toži, kako težko in nemogoče je, nekterim ljudem zadostiti. Se ve da res je. Včasih je pa mnogo tacih ljudi samo čudnih, ne pa hudobnih, in marsikterega bi lahko poboljšali, ko bi ga poznali od znotraj in zunaj, in bi z njimi prav ravnali, ne pretermasti in tudi ne predobri.

To se je nekomu služabniku posrečilo z njegovim gospodom.

Nikoli mu ni naredil nobene reči po volji in marsiktero je moral požreti, če tudi je bil nedolžen, kar se mnogokrat zgodi. Nekega dne pride gospod jezen domu in se vsede k jedi. Juha mu je bila pregorka ali premerzla, ali pa oboje. Dovelj, gospod je bil jezen. Zato zgrabi skledo z vsem, kar je bilo v njej in jo verže skoz okno doli na dvorišče. Kaj pa naredi služabnik? Ne pomišlja se dolgo, zgrabi tudi meso, ktero je ravno postaviti menil na mizo, verže ga meni nič tebi nič za juho na dvorišče, potem kruh, po tem vino in slednjič pert, z vsem, kar je bilo na njem.

Nesrečnež, kaj pa to pomeni? zavpije gospod in poskoči togoten s stola. Služabnik pa pravi tih in miren: „Ne zamerite gospod, ako nisem uganil vaše misli. Kaj sem mogel pač drugzega misliti, kakor, da vas je danes želja kositi doli na dvorišču. Zrak je tako čist, nebó tako modro, le pogledjte, kako veselo cveté jabljana in kako se gostijo pridne bučelice.“

Saj je vergel juho samo zdaj doli, a potem ne več! Gospod je spoznal svojo napako, v pogledu lepega pomladnega dneva se mu lice razvedri, in na tihem se smeja urni misli svojega strežaja in se mu zahvali v sercu za dober nauk.

Koristni nauki.

1.

Človeku se zdi včasih majhna nesreča veliko teža in jo prenese bolj nesterpljivo, kakor kakošno veliko; najhujše je pa onemu, ki toži mnogo in vsak dan kaj družega. Skušnja in vaja v nesreči uči človeka molčati. Če pa poznate kakega človeka, ki ne toži in vendar-le ne more biti vesel, pridobite si ga na svojo stran, če vam vprašajočim, kaj mu manjka na kratko ali pa nič ne odgovori. Pridobite si ga, če ste vredni, svetovajte mu in pomagajte, če morete.

2.

Je mar človek na svetu zató tako hud in zopern, ker se zbudé najpervo slaba nagnjenja v njegovem sercu, in se dobro zadobi le z odgojo in naukom? Najboljša vaša njiva vam ne prinese nikoli družega sadu sama od sebe, kakor travo in plevel, ne pa pšenice; pusto peščeno polje, ki samo po sebi ne rodi še celo plevela, razveselilo ne bode tudi vaše pridnosti in upanja s kakim snopom. Če pa dobra tla nasejete o pravem času, jih obdelujete in gojite, kakor je treba, vzrase vam z jutrajno roso in večernim dežjem nova setev, in pognalo bi marsiktero zelišče in marsikter plevel, pa ne more. Zdrav klas ziba se v zraku in se polni z dragim zernjem. Tako je tudi človek in tako je njegovo serce. Kaj se učimo iz tega? Ne smemo prekmalo tožiti in reči, da je naš up šel po vodi, če se nam urno ne spolni. Nij vam žal truda, pridnosti in poterpežljivosti, ki jo darujete pesti slamnatih bilk; naj vam ne bode tudi žal, darovati to za blagor svojih otrok. Prestreči vam je plevel, in vsaditi v nepopačeno nježno serce dobro seme, lepe čednosti in Bogu prepustiti, gotovo bode boljši. —

Nič se ne pozabi v življenju tako rado, kakor šteti, naj se je tega človek v šoli učil in naučil še tako dobro. Pa se vendar učimo v šoli za življenje, kajti modrosti ni v tem, da človek kaj vé, ampak da to dobro oberne in porabi.

Nekdo izda vsak dan po nepotrebnem en groš. Marsikteri, ki ima groše, si misli, to ni veliko in dela tudi res tako. Čez leto in dan nabere se že 365 grošev, v tridesetih letih že 10950 grošev to je 547 gl. 30 kr. raztrošenega in zapravljenega denarja in to je veliko.

Nekdo drug potratí po dve uri na dan, in si vsakokrat misli, danes se bo že pozabilo. V enem letu jih je 730 ur in

v 30 letih 21900 ur. Skupaj 912 potratenih dni našega kratkega življenja. To je še več kakor 547 gl. za enega, kdor pomisli. —

Zemlja meri na okrog 5400 nemških milj, ali 10800 ur.

Kaj ne, dolgo pot? Če bi se pa moglo v ravni čerti iti dalje, in bi kdo hodil vsak dan le eno uro, bil bi v 30. letu že doma. Iz tega se je učiti, kako daleč lahko pride človek s časoma, če porabi za kako dobro delo vsak dan samo eno uro, kako daleč pa še le po tem, če porabi vse dneve zato, da bi postajal vedno popolnši in boljši, ter pospeševal blagor in korist svojega bližnjega. Pa kdor nikoli ne začne, tudi nikoli ne jeni in kdor ni z malim zadovoljen, ta ne vé, kako se dospe do velicega.

Da si kdo pridobi srečo, treba mu je pridnosti in potrpljenja, da si jo ohrani, pa zmernosti in previdnosti. Počasi in zlagama stopamo po stopnicah. V trenutku pa se nam spidersne, in pobiti in potolčeni priletimo k tlem. Zaslišite neko dogodščino.

V Parizu se ne hodi po vodo k vodnjakom, kajti tam dela se vse na „debelo“, ampak vsaka hiša ima svojega vodonosca, revnega človeka, ki nosi celo leto dan za dnevom vodo v hišo iz reke Sene, ki teče skoz mesto. Ko bi iskali vode v vodnjakih, skopati bi bilo treba mnogo vodnjakov za en milijon ljudi, če ne štejemo neumne živine vmes. Da vodnjakov ne kopljejo, so pa vzrok tudi tla, ker voda iz teh tal ni za pijačo.

Marsiktero leto že sta si služila dva taka vodonosca svoj ljubi kruhek ter popila v nedeljo popoldne kak poliček. Od zaslužka sta pa devala vedno kaj na stran, ter stavila v loterijo.

Kdor nese denar v loterijo, nese ga v vodo. Enkrat ga še vidi, po tem pa ne več. Včasih se pa vendar le sreča nasmehe komu, ter mu dovoli, da zadene veliko, ter bobna zraven, da privabi še več norcev. Naklonila je tudi našima vodonoscema vsacema po 10000 gold. Ko potegneta vsak svoj del, začne eden premišljovati, kaj bi počel, ter kako bi naložil denar najboljši. „Koliko smem vsako leto porabiti, da mi ne spodleti in bom leto za letom bogateji, in slednjič tako premožen, da mi ne bo mogoče prešteti vsega denarja.“ Kakor si je mislil, tako je storil in danes je bogat mož. Nekdo Vedeževih prijateljev pozna ga dobro.

Drugi vodonosec pa pravi: No, čast in hvala Bogu, zdaj vsaj si bodem privoščil, kako kapljico; pili bomo malo boljše. Zavil bom tudi zdaj pa zdaj kakemu pišancu vrat; toda svojih naročnikov ne popustim, ki jemljejo vodo od mene, to bi bilo

nespametno.“ Najme si toraj pomočnika za četert leta, ki nosi mesto njega vodo po hišah. „V četert leta bom pa oskuben,“ je djal, „tak bom, kakor prej.“

Oblačil se je sedaj v najlepše blago, vsako nedeljo imel je novo suknjo, eno lepšo, ko drugo. Stanovanje najel si je najlepše v onem kraju mesta, kjer je bilo najdražje. Zaklal je vsak dan pitanega vola in šest telet za svoje prijatelje, ki jih je povabil na obed, dva prešiča pa za godce. Služabniki podajali so vina iz kleti vstopivši se s versto kakor pri (ognju) požaru, po eni strani so šle polne steklenice na mizo, po drugi prazne nazaj v klet.

V Parizu ni nikoli stopil na tlak, ampak kadar se je namenil kam, neslo ga je šest služabnikov v kočijo in šest zopet iz kočije. Vse se mu vklanja, povsod ga imenujejo milostljivega gospoda, gospoda barona, gospoda grofa in najpametnejega človeka v celem mestu.

Ko pa seže še tri tedne pred četert letom v skrinjo, hoté vzeti iz nje pest cekinov, ter jih vtakniti v žep, kot pest suhega listja, popraska se za ušesi ter pravi: „Hvala Bogu. Prišel sem še prej do konca, kakor sem sam menil.“ Še enkrat napravi sebi in svojim prijateljem vesel dan; po obedu poišče denar po vseh kotih, da plača najetega pomočnika, ter mu odpove službo, ker drugo jutro pomeče s sebe grofovsko obleko, gre zopet na svoje delo, ter nosi še danes vodo po hišah, kakor prej, vesel in zadovoljen. Včasih prinese je tudi nekdanjemu svojemu prijatelju, pa ne vzame bora zavoljo „starega“ znanja, in se mu smeja na tihem.

Vedež nekaj misli, pa ne pové kaj.

Dolga vožnja.

Neka vojska trajala je dobrih trideset let. Najstareji sedaj živečih se je ne spominja.

Travščina je precej velika vas. Nekega dne pridere vanjo sovražnik, ter vzame kerčmarji štiri konje in tudi hlapec mora ž njim. Predno pa odide, pravi mu kerčmar: Pridi le kmalo domu, Jozel. „Jaz se gotovo ne bom branil priti, odgovori mu Jozel. — Kerčmarica zmerja, jokaje se, neusmiljenega sovražnika. „Ne bomo vam konj požerli, ne, odgovoré ji vojaki. Saj nismo pesoglavci. Pesoglavci žro konje.“

Pervi dan pridejo do Ostrogora, drugi do Ružice, tretji do černih lesov in tako vedno dalje. Tako daleč od doma želi si Jozel smerti in tudi konji bi radi kaj prigriznili. Posebno

je pomiloval Jozel svojega ljubčka: Sirca, ki je moral biti že tako mlad bojni junak. Pa vse nič ne pomaga. Kamor so prišli, nikjer ni bilo dobiti voza, in Jozel moral je s konji čez hribe in doline, po ptujih deželah in ptujih mestih. Iz dni nastalo je ravno toliko mesecev in še več.

Neko noč poda se nekoliko od svojih konj ter pride do sovražnih straž. „Kdo je?“ — „Dober prijatelj.“ „Kter dober prijatelj?“ „Jozel od tod in tod?“ „Tri sto medvedov,“ pravi korporal, „tedaj Jozel si od tod in tod?“ Korporal namreč je pil že pri njegovem gospodarju masliček grencega, ali pa polič po osem in štirideset in ga poznal še od tedaj. In tudi stotnik ga je že poznal.

„Hočeš li popotni list domú,“ vpraša ga stotnik, „ali pa ostaneš rajši pri nas? Denarja bodeš zaslužil na mere.“ „Moj gospodar, pravi Jozel sam pri sebi, vem da me je že pozabil in obupal, da pridem še kdaj domu.“ Ko torej vidi, da imajo ti vojaci denarja, kakor čepin, zacedé se mu sline po bogastvu in ostane pri Avstrijancih, se tepe s sovražniki, ter pride po dolgem popotovanju v Požun, kjer si je toliko denarja prislužil, da ga je meril s klobukom. Ko se mu potare voz, kupi si drug nov in veliko lepši. Mnogo konj mu je poginilo potoma, mnogo jih je odvzel sovražnik, pa Jozel premaga vse težave in zla.

Če tudi je že preteklo mnogo let, spominja se vendar na ptujem gospodarja in gospodinje, in dostikrat toži se mu po domu.

Tudi kerčmar in kerčmarica mislita doma večkrat na Jozelna, na ranjenega hlapca, ter ugibata, kako se mu je godilo pač pri sovražniku.

Necega dne, ko so že odgromeli topovi po mejah, drobila je gospodinja opoldne kruh v juho, on pa je ravnal uro, ker je ravno odzvonilo poldne v farni cerkvi. Naenkrat žena zastoče, pa ne reče ničesa. „Kaj pa ti je,“ jo vpraša kerčmar.

„O, nič. Mislila sem ravno na Jozelna; Bog mu daj svojo luč, nam pa naše konje. Danes je ravno deseta obletnica. Še več jih bode preteklo, pa ga še ne bo nazaj.“

„Hvala Bogu, da imamo zopet mir v deželi,“ pravi kerčmar. Med tem pride veliki hlapec v sobo. „Oče, zvonaj na dvorišče se je pripeljal čuden človek. Oger je od nog do glave. Brade je bele; na vozu s štirimi konji vpreženem ima sodec žganja.“

Kerčmar hoče ravno vun, kar pride Oger v sobo ter pravi: „Le stojte!“ — „Odkod pa prijatelj?“ vpraša ga kerčmar. „Take goste smo tudi že imeli.“

„Prinesite mi polič najboljšega. Najboljšega vam rečem, pa dva kozarca.“

„Ta ni najboljši, pravi čez nekoliko časa. Veste, unega mi prinesite iz onega malega sodca, tam v kotu, ki stoji pod polico za krub, kjer sedi navadno vaša mačka.“

„Od kod pa veste, kakošna vina imam v kleti?“

„Od vašega hlapca Jozelna,“ pravi Madjar, in se noče še dalje hliniti. Ko pa sliši sam svoje ime, se ne more več zderžati, zgrabi gospodarja za roko, in stopijo mu solzé v oči, ter kapajo v sivo brado. „Jaz sem vaš stari Jozel, ki sem služil nekdanj pri vas za hlapca. Tudi sirca sem vam pripehljal nazaj.“

Zdaj se začne izpraševanje na obeh straneh. Kerčmar kliče otroke skupaj: „Jozel je že zopet tu,“ in enega prinesó mati v naročju, eden pa se je derži za predpasnik. Toda vsi se ga bojé in jokajo pred kosmatim možem. — Ko mu oče napijo in še drug kozarec natočiti hočejo, pravi Jozel: Najprej denimo sodček doli z vozá. Vsi trije gredó ponj, oče, Jozel in hlapec, ter ga prinesó v sobó; pa ni bil sodec z žganjem, ampak s šmarnimi tolarji in cesarskimi cekini, kolikor jih je moglo noter. „Ta denar je vaš,“ pravi Jozel, „ki sem ga vam prisluzžil pošteno. Za svoj trud ne tirjam družega plačila, kakor kar ste mi dolžni od desetih let; ravno danes je minulo deseto leto.“

„Ne bora ti ne dam,“ pravi gospodar; „ničesa ne smeš tirjati, kajti od danes si moj sin, in sicer najstarejši sin.“

„Kaj ne, ti-le mali, pravi Jozel, so vsi vaši sinovi; ki vam jih je Bog dal med tem časom. Daj jim Bog srečo in zdravje, mene pa pustite, kar sem; po teh besedah vstane in gre polnih ust kruha v hlev, pogledat konj, ter jel opravljati svoje delo kakor nekdanj; bilo mu je znano, kot bi bil vedno pri hiši, in nikdar ne šel od tod.“

Ostal je do smerti pri gospodarju v službi in zapustil pred smertjo 500 belih kron, ker ni imel nobenega otroka.

Kerčmar pa se denarja ne dotakne, ampak ga nese gospodu fajmoštru, ki ga med uboge razdeló.

Zapomni si toraj: Jozel je bil dober hlapec, gospodar pa dober človek. Ker je bil zadovoljen s tem, kar mu je Bog dal, ne pa lakomen, podaril je ves denar ubogim.

Zapomnite si tudi vi posli, hlapci in dekle: Bodite pridni in pravični, kajti eden krivičen vinar požré sto pravičnih. Bog vam bode dal srečo in zdravje, bodite zadovoljni in gotovo bodete srečni tu in tam pri Bogu.

Zapomnite si vi gospodarji: Pravični in dobri posli so vaš blagoslov. Nikar jim ne bodite prehudi in preostri, ako imate pobožne posle, dal vam bode Bog srečo pri živini in na polju. Poterpitate rajši ter prideržite dobre posle pri hiši.

Najslajša smert.

Če me ustrelé! bi kdo mislil, najlozje bi umerl. Kot bi pihnil, tako naglo je. — Taka smert res ni britka, najlazja pa ni. —

Nekega človeka, ki je že mnogo svoje domovini koristil in je mnogo veljal pri svojem gospodu, obsodil je slednji k smerti zavoljo neke pregrehe, ki jo je storil v strastnem napadu. Pomagal ni ne stok ne jok. Ker ga je imel pa kralj pred več leti jako rad, dal mu je na voljo, naj si voli smert, katero bode prestal najlozje. Torej pride cesarski sluga k njemu v ječo ter mu reče: „Kralj vam je dal veliko milost; volite si smert; ako vas je želja biti privezanim na kolo, ukazal vas bode še danes privezati. Če se vam zljubi, dal vas bode obesiti. Dva že sicer viseta, pa v tretje, pravijo, gre rado. Če bi pa radi jedli podganji strup, dobi se pri lekarju (apotekarju). Kakoršno smert le hočete, gotovo jo kralj dovoli. Brez skerbi ste.“

Na to pravi obsojenec: „Ni drugače, umreti moram. Smert na kolesu je gibčna smert, na vislicah je pa premakljiva in gugajoča, posebno če vleče kak veter. Vi pa vendarle tega ne razumite; kakor jaz menim, dejal bi, da najlazje bi umerl za starostjo; in to si bodem volil, ker mi je dal na voljo moj kralj; druge pa nečem,“ in pri tem tudi ostane in se ne da pregovoriti. Spustili so ga, dokler ni umerl sam za starostjo, ker djal je kralj: „Rekel sem mu, in ostal bom mož beseda.“

Nesreče na Švicarskem.

Vsaka dežela ima svoje prijetnosti in svoje reve, in kdor je zvedel in okusil, kako je drugej, pač je zadovoljen in vesel domá in nima nikakoršnega veselja zapustiti svojo domačijo. Švica na pr. je bogata pašnih planin, sira, masla in prostosti; pa tam so tudi lavine, plazovi snega. 12. gruden 1809 leta pripeljal je s sabo za visoke gorske doline te dežele strašno noč, in opomnil Švicarje, da mora človek misliti vedno na

izrek: „Čujte in molite, ker ne veste ne dneva ne ure, kdaj pride sin človekov.“

Ležal je po vseh visocih gorah debel, ravno kar padel sneg. Z 12. grudnom prihrul je vihar in za njim se je ujužilo. Mislili so vsi na veliko nesrečo in se bali. Kdor je menil, da njegovej hiši ne preti nevarnost, tresel se je v strahu že one reveže, ktere bo zadelo. Oni pa, ki si niso bili v svesti, da jim ne more škodovati kaka nesreča, djali so svojim: „Jutrajšnega dneva ne dočakamo,“ in pripravljali so se k srečni smerti.

Naenkrat odtergajo se po vseh krajih, z vseh verhov najviših gor plazovi snega, gromé s strašnim bučanjem in šumom čez dolge loke, naraščajo vedno bolj in bolj, dervé se vedno urneje, bučé in lomastijo, ter razdražijo zrak, da razruši vihar cele gozde, predno je prigrmel plaz snega. Kakor pleve razkadé se hlevi, podi in gozdi, in kjer se vstavi plaz, zađuši vse in pomečka vse po več ur na široko in dolgo, vsa poslopja, ki so tam stala in vse žive stvari, ljudi in živino. Kdor je vtekel, rešil ga je čudež.

Eden bratov v Uri je bil ravno na strehi, ki se je tiščala gore, ter si mislil: „Napolnil bodem ta-le prostor med hribom in streho, da se plaz, kadar pride, ne zadene ob hišo, ampak zderči čez njo, da ostanemo morda“ — in ko je hotel reči: „da ostanemo morda še živi,“ zgrabi ga vihar, ki brumi vselej pred lavino ali plazom snega, ter ga odnese s strehe, ga dvigne kviško in nesrečnež visi kakor ptič v zraku nad neznanim prepadom. Pa ravno v tistem trenutku, ko je menil, da bode pal v prepad, pridervil se je plaz ter ga vergel na stran v neko loko. Pravil je, da mu ni dobro delo, vendar se je oprijel v omotici necega drevesa, ter se ga terdno držal, dokler ni bilo vse pri koncu. Srečen je odtekel nevarnosti in šel zopet domu k svojemu bratu, ki je ostal tudi še živ, čeravno je zginil hlev in hišica, kot bi ju z metlo pomedel. Tedaj se je tudi lahko reklo: „Gospod je zapovedal tvojim angeljem, da te nosijo na svojih rokah;“ kajti viharji so mu poslî in snežni plazovi spolnujejo mu zapovedi.

Drugače pa je bilo v Sturnu, tudi v Uriskem kantonu (okraju). Po večerji reče oče ženi in otrokom: „Molimo še za reveže, ki so nocoj v nevarnosti.“ Pa že med molitvijo gromi iz vseh dolin odmev sneženih plazov, in med molitvijo že razpade hlev in hiša. Očeta odnesel je vihar tje v strašno noč, ga vergel spodaj pod goro na tla, ter ga pokopal v sneg. Ostal je še živ. Ko se izkoplje drugi dan z nadčloveško močjo iz snega in dospé do mesta svoje hiše in hoče pogledati, kaj

se je zgodilo z družino, za sveta nebesa, bilo ni drugega ko sneg, nikakega znamenja od hiše, opaziti ni bilo sledu človeškega življenja. Vendar zasliši dolgo in tužno kličeč glas svoje žene izpod snega, kakor iz groba. Ko jo srečno izkoplje in nepoškodovano, zaslišita koj še en znan in prijeten glas: „Mamica, jaz bi bil tudi še živ, djal je eden otrok, pa ne morem vun.“ Zopet začneta delati mati in oče ter izkopljeta otroka, pa imel je roko zlomljeno. Serce zasmaja se jima od samega veselja in prelivata solze hvaležnosti in bolečin, kajti izkopala sta tudi druga dva otroka, toda mertva.

V Pilzigu, tudi v Uriskem okraju neslo je sabo neko mater in jo pokopalo v snegu. Nek mož, njea sosed, kterege je vergla lavina tudi v on kraj, sliši njeno ječanje, ter jo izkoplje. Pa zastonj smehlja se nadepolna. Na pol naga krog sebe pogledavši, ne spozna kraja, v katerem je. Njen rešnik zgrudil se je omoten na tla. Nakopičili so se novi holmi sneženi in napolnil je strašen vihar s snegom nebo. „Ni je več pomoči, otroci, pravi nesrečnica, molimo in izročimo se božjemu varstvu.“ Med molitvijo zgrudi se umirajoča sedemletna hčerka materi v naročje, in tudi mater zapusté moči, tolažečo svojo hčerko in priporočajočo je nebeskeje milosti. Mertva omahne na sneg, v naročju derzeča drago svojo hčerko. Druga 11 letna hčerka slonela je jokajoča pri materi in sestrici, ne zmené se za svoje rešenje zatisne jima oči: z neizrečenim trudom in nevarnostjo zleze najpervo k nekemu drevesu, po tem na skalo in pride še le o polnoči do neke hiše, kjer so jo vzeli skoz okno v hišo in jo zredili z domačimi otroci.

S kratka, v enej sami noči pomečkalo je na Švicarskem več družin eno in isto uro, razrušilo je več hlevov s čedami vred, posnelo in odneslo je cele grede in vertove, ter pokončalo gozde, da so zderčala debela v dolino, ter ležala eno verh drugoga nakopičena, kakor po toči slamnate bilke na polju. V e n e m hipu pozginilo je samo v Uriskem okraju 11 ljudi zakopani so bili v sneg in več niso vstali; 30 hiš, 150 hlevov je bilo razrušenih, in poginilo je 350 živinčet, ni se vedelo, koliko sto tisoč škode je bilo, brez zgubljenih ljudi. Kajti ne plača se z zlatom življenje očetovo ali materno, ali moževo ali pa sinovo.

Tri želje.

Prav srečna in vesela živelata sta mlada zakonska, in imelata sta le to napako, ki je doma v vsakih človeških persih: Če je komu dobro, želi si še boljše. Iz tega pa nastane mnogo

neumnih želj in manjkalo jih ni tudi našemu Janezu in Mini. Zdaj si voščita Toninovo njivo, zdaj krčmarjev denar zdaj sosedovo hišo, polje in živino, zdaj zopet skratka 500 tisoč goldinarjev. Nekega večera, ko sta ravno orehe lušila in tolkla že precej veliko ljukno v ognjišče, odpró se vrata in v kuhinjo stopi bela, komaj pel pedi dolga ženica. Bila je neizrekljivo lepa in hiša napolnila se je z dišavami. Lešcerba ugasne, pa žar, podoben jutranji zori, ko se jame že prikazovati solnce, obsije lesene stene. Če tudi je ta razsvitljava neizrečeno lepa, prestrašita se vendar oba: pa mine jih kmalo strah, ko začne govoriti mlada gospa s čudno sladkim, in kakor bron čistim glasom. „Vajina prijateljica sem, ki prebivam v steklenem gradu sredi gore, začne govoriti Vila, in zapovedujem sedem sto duhovom. Voščita si kar hočeta, tri želje hočem vama spolniti.“

Juri podrega s komolcem svojo ženo, kakor bi hotel reči: Ni preslabo ne, in Mina že odpira usta, naj bi ji Vila dala par tucatov svilenih rut in jopičev dobrega blaga, ali kaj enacega, toda Vila dvigne perst posvarivši ju: „Osem dni vama je pomiselka. Pomislita dobro, ter se ne prenaqlita.“

„Nij napčno, nij“, pravi Juri, ter dene ženi roko na usta: „Stara molči.“ — Vila pa zgine. Luč začne zopet goreti, ko prej, in mesto dišav, ziba se zopet gost leščerbin dim po tesni hišici. Če tudi sta bila dobra človeka v nadi tega, kar se ima zgoditi, neznano srečna in nista videla na nočnem nebu družega kakor mesto zvezd tolarje, bilo jima je vendar tesno pri sercu, ker nista vedela, kaj bi neki voščila; prav za prav se nista upala na to resno misliti in govoriti, ker bila sta v vednem strahu: Predno se nemara do dobrega premisliva, zgodilo se nama nemara bode, kakor sva si voščila. Mina pravi: Imam še čas do petka.

Drugi večer pečeta krompir in vesela stojita mož in žena pri ognju, ter gledata, kako se vnamajo plamenčki, zdaj pa ugašajo, zatopljena sta v prihodnjo srečo, da se jima samega veselja še govoriti ne ljubi. — Ko je krompir pečen, izberska ga Mina iz pepela, ter ga po ognjišču razlomi. Ko jo pošegače duh pečenega krompirja, pravi, ne misle, kaj je izrekla, „ko bi imela zraven krompirja še eno pečeno klobasico“ — in joj prva želja je izpolnjena. Tako urno, kakor se posveti in zgine blisek, prišla je kakor zora in cvetličén duh skoz dimnik in obležala na krompirju najlepša klobasica. Kakor je želela, zgodilo se ji je. Kdo bi se ne jezil nad tako željo in njenim uresničenjem. Kter mož bi ne godernjal nad svojo ženo zavoljo take neprevidnosti.

„Da bi se pač prijela klobasica tvojega nosu,“ pravi Juri v prvi jezici z vso nedolžnostjo, na kaj drugega še ne misli; pa kakor željeno tako storjeno. Komaj je izrekel zadnjo besedo, držala se je že klobasa ženinega nosu, ter ji visela na obeh straneh doli, kakor vojaku berke.

Zdaj še le je dosegla nadloga nesrečnih zakonskih svoj verhunec. Voščila sta že dvakrat, in spolnili ste se že želji in obogatela nista ne za glas, ne za ajdov zern, ampak samo za klobaso na nosu. Ostala je še ena želja. Pa kaj pomaga zdaj vsa sreča in vse bogastvo taki nosovni lepoti nesrečne gospodinje. Rada ali nerada morata prositi gorsko Vilo, naj Mino zopet reši preklicane klobase. Voščila sta in zgodilo se jima je tako, in spolnjena je bila tretja želja. Uboga človeka pogledujeta drug drugega in vstaneta ravno tisti Juri in tista Mina, kakor poprej, gorske Vile pa nista videla nikdar več.

Če bi prišla kdaj k tebi Vila, ne bodi lakomen, ampak vošči si

P prvič: Razum, da bodeš vedel, kaj ti je.

Drugič vošči si, da bi bil srečen. Ker je pa tudi potem še mogoče, da bi si želel, kaj tacega, kar ne ceni brezumen človek torej prosi

Tretjič za vedno zadovoljnost brez kesanja. Nobena srečna priložnost ti ne pomaga nič, če je ne znaš porabiti.

Pa zasliši te tri želje:

Sedaj ni pričujoča gorska Vila, in tudi ne diši po rožnem cvetu in jutranji zori, ampak po brinovcu in teletini v kisli juhi.—

Trije bratci, ki jim je vsak dan god, sedé pri županu na vertu, pijó ga veseli, vmes pa se pogovarjajo o tem in onem, in slednjič začno voščiti. Pogodé se, da naj vsak pove kako prav jedrovito željo, in kdor si bode voščil najboljšo, ne bo plačal pijače.

Torej začne prvi eden: „Voščim si vse struge naših rek polne najtanjših šivank in za vsako šivanko vošim si krojača, ki bi delal noč in dan, celo leto žaklje; če bi imel tedaj te žaklje polne cekinov, bil bi zadovoljen.“

Drugi pravi: „Voščim si tak kup papirja, kakor je Triglav; na vsakem papirji pa zapisanega toliko denarja, kakor v vseh tvojih žakljih; ko bi ta denar imel, bil bi zadovoljen.“

Tretji pravi: „Jaz pa si voščim, da bi se vama uresničile želje, in da bi vaju vzela noč, in bi jaz podedoval vajino premoženje.“

Zadnji ni plačal pijače.

Računska naloga.

Skoro neverjetno je, da je človek, ki išče sreče po nepravih potih, vendar le na zgubi, če tudi vedno dobiček spravlja, in da slednjič zgubi vse premoženje. Vendar je res. Pripovedujejo o človeku, ki se je živ. l rajši z nedopusčenim blagom postopaje, kakor pa s pridnostjo in delom. Pravijo, da se je zapisal zlodeju. — Ta človek je stanoval pri vodi, zlofej mu je obljubil, da mu bode ves denar pomnožil, da ga bode imel še enkrat toliko, ako bo šel z njim čez most. Zato pa ne tirja družega, kakor da verže vsakikrat 24 krajcarjev v vodo, kadar pojde zopet nazaj čez most; iti pa sme, kolikorkrat se mu poljubi. Neumnež v dari koj na roko, poišče denar po vseh kotih, poskusi, in zlodej ostal je mož beseda, on pa se ve da tudi.

Kolikokrat je pač šel ta srečen človek čez most in zopet nazaj? Dokler mu je kazalo in dokler je kaj imel: šel je trikrat. — Ko se poverne tretjič s svojim pomnoženim denarjem nazaj čez most, in verže onih 24 kr. v vodo, imel je zlodej res njegov denar do zadnjega vinarja; ogoljufani človek šel je pa s praznim žepom domu, in ni imel ničesar, da bi vergel v vodo, kadar je šel čez most, razun solz, po svojih denarjih. Kdor zna računati, bo kmalo preračunil, koliko je nesel ogoljufani človek pervikrat čez most. In marsikdo, ki ga je že tudi izučila skušnja, bo dejal: Ravno taka je.

Rešitev te naloge sledi kmalo.

III. Večer.

Luna.

Častiti bravec želi tudi o luni kaj novega zvedeti, ktera mu po noči sveti, gredočemu iz mesta ali pa iz kerčme.

I. Luna je tudi velika, v nezmernem prostoru plavajoča krogla; pa je 50 krat manjši od zemlje in ne čez 50tisoč milj od nje oddaljena. Iz tega se vidi, da si slovenski Vedež ne polni rad ust z velikimi številkami, kadar nij treba, češ da bi dobrega bravca v številanju vadil, ampak on ostane vedno pri tem, kar je res.

II. Kakor zemlja okoli solnca, suče se luna okoli zemlje, toda nam se zdi, da je narobe. Tudi ona dobiva svojo luč in

rast od solnca. Ena polovica in sicer k solncu obrnjena, je svitla, druga pa temna. Da ni vedno ena polovica svitla in druga pa temna, verti se luna enako zemlji krog same sebe ali krog svoje osi, in sicer v 29 dneh in pol. Iz tega sledi, da v tem času noč in dan samo enkrat okoli lune gresta. En dan traja tam tako dolgo, kakor pri nas dva tedna, in ravno takó dolgo noč, in ponočnemu čuvaju je treba paziti, de se ne zmoti, če začne ura 220 ali še clo 310 biti. Toda

III. Luna suče se v ravno taistem času tudi krog zemlje. To se zopet na zvezdah vidi. Če opaznjemo počasen poštin voz na cesti, se nam zdi, da stoji miren vedno na enem mestu; ko pa opazimo, da vendar-le ni vedno pri tistem drevesu na cesti, ampak čez par minut že pri drugem, tedaj spoznamo, da ne stoji mirno, ampak da se bliža postaji. Če bi se pa v velikem krogu krog č. bravca peljal, moral bi slednjič zopet k tistemu drevesu priti, pri katerem je s konca stal; po teh naznanilih bi spoznal, da je prišel enkrat na okrog. Ravno taka je tudi z luno. Ne mudi se vsako noč enako pri eni zvezdici, naj je še tako lepa, ampak premika se dalje, od ene do druge. Drug večer je ob tistem času že precej dalje: in v 29½ dneh, ali pa še malo prej, pride zopet k taisti zvezdi, kjer je prej stala in tako je dokončala svoj tek okoli zemlje.

IV. Ker se luna na tak način krog zemlje suče, ni nam težko razumeti, kako je z lunino spremembo. Mlaj je tedaj, kadar se vstopi luna med solnce in zemljo, toda malo višje ali nižje. Takrat je vsa njena polovica razsvitljena, ali njen dan k solncu obrnjen, njena noč pa gleda doli na nas. Po mlaju, kadar se pomakne luna v svojem teku med solncem in zemljo zopet dalje, in ž njima trivogelnik napravi, zagledamo le vozko čert razsvitljene lunine krogle, ki se vedno vekša do prvega krajca.

Perví krajec je tedaj, kadar je luna tako obrnjena, da vidimo ravno polovico njene razsvitljene polukrogle; ali četerti del cele lune, polovico temne polukrogle pa v senci. Tukaj se dobro vidi, kako zamore Bog luč od teme ločiti, kako stanuje na svetovnih truplih dan zraven noči, in kako dan premaga noč, dokler ni polna luna.

Polna luna je, kadar se vstopi za zemljo, kadar tedaj zemlja med solncem in luno plava, toda malo više ali nižje. Takrat vidimo vso njeno razsvitljeno polukroglo, kako jo solnce obseva in mi z naše noči gori gledamo v njen dan. Po polni luni zopet, kadar se luna na uni strani krog zemlje zasučje, se prikaže en del temne polovice in vedno več do zadnjega krajca.

Zadnji krajec je, kadar se zopet ena polovica stemni, druga pa razsvitli in zdaj vidimo, kako noč premaga dan, dokler je zopet mlaj ne prežene. To je prememba lunina.

V. Kadar pa stojijo vsi trije, solnce, zemlja in luna v ravni črti eden za drugim, takrat se godé, kar ne vidimo vsak dan: namreč mrakovi. Kadar se temna pomlajena luna v svojem teku ravno med zemljo in solnce pomakne, ne više ne niže, takrat ne moremo pri belem dnevu solnca videti in to je solnčni mrak. Solnčni mrakovi so mogoči le ob mlaju. Kadar pa stopi o polni luni zemlja med solnce in luno, ne više, ne niže, ne more solnce obsijati cele polne lune, zato ker je zemlja njegovim žarkom na poti. To je lunin mrak. Tema, ki jo opazimo na luni, kaj je družega, kakor senca naše zemlje? Lunini mrakovi so mogoči le o polni luni. Za vse te mrakove, ki jih uzrokuje samo premikanje zemlje in lune, vemo mi zvezdogledi in pratikarji že celo leto, in če je treba še več let poprej, in Vedež mu ne bode dal lepe besede, če kdo pride, ki noče verjeti, kar se je dozdej o zemlji in solncu in luni govorilo, ali kar se še bo. „Od kod pa veste vse to?“ vprašaš previden bravec. Odkod veste, da ste solnce in luna res tako velika, ali da sta tako daleč, ali da se zemlja in luna res tako sučete, kakor se vam dozdeva? Kdo je bil tam in premeril? Odgovor: Če bi tega ne vedeli gotovo in sicer do pičice, ne bi mogli mrak prerokovati že leto prej, ali če kdo želi, še več let prej, kateri dan, da, še celo ktero minuto se bode začel, in kako globoko se bode luna v solnce zajedla. Če pa ne vemo mi, pa povejte yi, če morete in zakaj iščete v pratiki in koledarju, če menite, da se motimo?

VI. Če se luna v svojem popolnem blesku na nebo pripelje, je vendar-le čudna videti s svojim tužnim obrazom, in s svojimi svitlimi in temnimi pegami. Kakor znano, se ne razprostira svitloba v enaki meri čez njo, ampak raznotero. S tem je luna dolgo časa učenjake za nos vodila, češ, svitli kraji so suha zemlja, od ktere odskočijo solnčni žarki, temni pa so voda, ki žarke v se potegne.

Toda z dostojnim daljevidom, kakoršnih v prejšnjih dneh niso poznali, videl je neki pravi zvezdogled, po imenu Schröter, druge reči, ne pa suho zemljo in vodo; suho zemljo je sicer videl, a vode ne, mesto tega pa široke ravnine, visoke gore in globoke prepade s čudnimi podobami. Ali ni celo senco opazoval, in videl kako se od večera proti jutru premiče, se skrajša in zopet podaljša? Ali ni slednjič po senci gor premeril njihovo višočino. Najviši gore na luni so viši, kakor najviši gore na zemlji, namreč 25.000'. Vedež se boji zvezdogleda in božje

vsegamogočnosti, ki je dala revnemu človeku um in moč, po 50 tisoč milj daleč gore izmeriti, katerih mi še celo ne vidimo.

Če se VII. in zadnjič vpraša, kak opravke pa ima luna, odgovorilo se bode: Kakoršen zemlja. Gotovo je, da s svojo milo lučjo, ki je le odsvit solnčnega bleska, razsvitluje naše noči. Luna je prvi Vedež in pratikar naše zemlje, in najviši nočni čuvaj, kadar drugi spé! Narobe pa obseva zemlja s svojim solnčnim bleskom temno polovico lunino in jasni njeno dolgo noč. Kaj hočeš reči, č. bravec! se ne vidi v prvih dneh pomlajene lune, kadar stoji na nebu enaka krivemu serpu, se ne vidi, da je tudi drugi del njene ščipe ali njena noč razsvitljena z nekim zelenkastim leskom? To učini solnčna svitloba, ki odskoči od naše zemlje na luno; to je tedaj zemljini svit na luni.

Zraven tega je pa tudi mogoče, da živé na njej raznotere umne in neumne stvari božje, strašnega života in lastnostij, ki bi nam mogle vse to bolj natanko povedati, in ktere se v temi veselé mile zemljine svitlobe. Morda tudi tam ljulje že dolgo časa verjamejo, da se zemlja krog lune suče, in je le zavoljo njih na nebu; mi bi jim tudi lahko kaj boljšega povedali.

Trije tatovi.

Ni verjetno vse, kar pripoveduje ta povest. Vendar je pa zapisana v lepih bukvah in izdelana v verzih.

Janičar in Zagoršek sta opravljala službo očetovo, ktereга so z vervjo potegnili na oni svet; ž njima deržal je neki šolski pajdaš: Tone Bet in bil je najmlajši. Pobjjali in morili niso drugih ljudi; preiskovali so le po noči kurjice, kadar je bilo priložno, pa tudi skrinje, omare in denarne predalčke in kupovali so po sejnih najceneje. Kadar pa ni bilo krasti, vadili so se v svojem rokodelstvu, reševaje zapletene naloge in prederznosti.

Nekega dne ugleda Tone Bet na gnjezdu sedečega ptiča v drevesnem veriščku. „Kdo zamore,“ vpraša svoja prijatelja, „prinesti iz onega gnjezda jajca, pa tako, da tič ne bo vedel za to.“ Janičar spleza urno, kakor maček na drevo, se tiho bliža gnjezdu, ter preverta počasi spodaj v gnjezdo luknjico, spusti v roko jajček za jajčekom, zamaši gnjezdo zopet z mahom, in prinese jajca.

„Kdo pa dene zopet jajca pod ptiča,“ vpraša zdaj Janičar, pa tako, da ptič ne zapazi?“ — Tedaj spleza Tone Bet

na drevo, Janičar pa za njim in med tem, ko Tone Bet podtikuje počasi ptiču jajca, sleče ga Janičar tako, da Tone Bet ne čuti.

To je bilo smeha, in druga dva pravita: Janičar je mojster, Janičar nama je kos. Zagoršek pa pravi: „Sprevidel sem, da z vama ne morem biti v družbi, in kadar nas razvpijejo, in se nas pravi loti, vem, da vama takrat ne bo tesno, meni pa.“ Šel je od nju, ter jih popustil, in živel pošteno in pridno s svojo ženo.

Kmalopotem, ko sta vkradla druga dva na sejmi konjiča, obiščeta v pozni jeseni Zagoršeka, ter ga poprašata, kako se kaj počuti; slišala sta namreč, da je zaklal prešička in sta hotela malo opaziti, kje je spravljen. Visel je v kamri na zidu. Ko odideta, pravi Zagoršek: „Stara, prešiča bom prenesel v kuhinjo, pa ga bom pokril z neškami, če ne, jutri ni več najin. Po noči pa prideta tatova, prekopljeta zid, kar naj bolj moreta tiho, pa prešička ni bilo več tukaj. Zagoršek zaslišati jih vstane ter gre krog hiše gledat. Med tem se splazi Tone Bet pri drugem voglu hiše k Zagorškovi ženi ter ji pravi posnemaje glas njenega moža. „Stara, prešička ni več v kamri.“ „Ali si prismuknjen, ali kali?“ pravi žena, „kaj pa bledeš? Sam si ga nesel v kuhinjo in ga pokril z neškami.“ „Saj res,“ pravi Tone Bet, „vidiš ves zaspan sem“ in gre po prešička in ga odnese nezaderževan; zavoljo temne noči pa ne ve, kje je njegov bratec, ter si misli: bode že prišel v gozd, kakor sva se pomenila. Ko pride Zagoršek nazaj in seže po prešičku, zakliče svojej ženi: „Stara potepuha sta ga pa vzela vendar-le.“ Pa ni ga jima hotel tako po ceni pustiti, ampak gre za tatovoma v gozd in ko doteče Toneta Beta, spremeni svoj glas, vidé, da je Tone Bet sam, ter posnema Janičarja: „Bratec, daj meni pujska, ti si že truden.“ Tone Bet, misle, da je njegov brat, mu da pujska, ter pravi, da bode on pred njim šel, in v gozdu zakuril. Zagoršek pa se za njim oberne proti domu, ter pravi: „Te imam že zopet ljubi pujska,“ in ga nese domu. Med tem blodi Janičar po hosti sem ter tje v temi, in ko zagleda ogenj, gre tje ter praša Toneta Beta: „Ali imaš ti prešička?“ — „Ali ga nimaš ti?“ vpraša Tone Bet. — Zdaj se pogledujeta debelo in ni jima trebalo, take gromade žgati za večerjo.

Toliko lepši pa je plapolal ogenj v Zagorškovi kuhinji. Domu prišedši koj razseka prešička, postavi kotel na ognjišče ter zakuri. „Žena, lačen sem,“ pravi Zagoršek, „slednjič ga ronavsava vendar le vzameta, če ga ne pojeva še za časa.“ Ko se pa stisne v kot in malo podremlje, in žena preobrača meso

z železnimi vilicami in ko enkrat pogleda na stran, ker je mož v spanju vedno bolj stokal, pride v tem trenutku skoz dimnik počasi všpičena palica, sune v kotel in potegne meso kviško; in ko žena pogleduje vedno pridneje svojega moža, prikaže se palica v drugič, in ko zbudi žena moža: „Stari, zdaj pa le jejva,“ bil je kotel prazen, in tudi sedaj ni trebalo tako velicega ognja, kuhati večerjo. „Lačna,“ mislita, „morava iti zopet spat,“ ter pravita: „Če hočeta ta dva potepuha vkrasti, braniti jima ne more živa duša.“ Med tem pa se splazita tatova z dimnika skoz luknjo v zidu v kamro in skoz kamro v sobo ter prineseta sabo, kar sta nakradla. Zdaj se je začelo veselo življenje. Jedo in pijo, uganjajo šale in se smejajo, kot bi vedeli, da so zadnjič skupaj; ter ostanejo za mizo, dokler ni posvetila luna v hišo, zapel petelin v drugič v vasi in mesarjev pes začel lajati, kajti bili so tatovoma že briči na sledu in ko pravi Zagoršekova žena: „Čas je, da idemo spat,“ pridejo briči zavoljo vkradenega konjiča in vtaknejo Toneta Beta in Janičarja v luknjo.

Ko prideta tatova iz zapora, tedaj pravi Tone Bet Janičarju: „Prijatelj, obiščiva Zagoršeka, mislil bi si, da so nama dali stanovanje v cesarski hiši za vselej.“ „Eno mu zagodeva,“ pravi Janičar, „kaj praviš, mu bo prišlo li na misel, da sva mu je midva?“ — Zagoršek prejame tedaj nekega dne pismo s temi besedami, pa brez podpisa: Zagoršek bodi vedno pripravljen, dva rokonavsca sta stavila, da bodeda vzela nocoj rjuho izpod tvoje žene in ti jima ne bodeš braniti mogel. „To ste dve zviti buči,“ pravi Zagoršek. „Eden stavi, da bode vkradel rjuho, drugi pa mi naznani, da ne bi dobil njegov tovariš stave. Ko ne bi gotovo vedel, da sedita Janičar in Bet v zaporu, dejal bi: Ta dva sta.“

Po noči se priplazita potepuha po polju skoz vert do njegove hiše. Bet pristavi lestvo k oknu, (kar je Zagoršek čutil) pred seboj pa pomakne slamnatega moža po lestvi. Ko sliši Zagoršek znotraj v sobi pristavljati lestvo, vstane tiho z postelje, ter se vstopi z debelim polenom k oknu. „Boljših samokresov ni,“ pravi svojeji ženi, „kakor so ti, vedno so nabasani.“ Ko vidi slamnatega moža pomikati se po lestvi, odpre urno okno in ga z vso močjo lopi po glavi misleč, da je ta eden potepuhov. Tone Bet spusti slamnatega moža in zastoče na glas. Janičar pa stoji med tem tih in miren kakor miška za podbojem pred hišnimi vrati. „Stara, ta reč se mi ne zdi dobra,“ pravi Zagoršek, ko zasliši zunaj pod oknom ječanje, „grém pogledat.“ — Ko vrata odpre, zmuza se Janičar za njim v vežo, in reče preplašen Zagoršekovi ženi, posnemajoč njegov

glas. „Jojmine, mertev je, ko sv. Gol na pratiki, pa še županov sin je. Daj mi rjuho, da ga zavijem vanjo in ga ponesem v hosto. Tam ga bom pokopal, sam zlodej vedi, kaj bo še iz te moke.“ Prestrašena mu da žena rjuho. Komaj ta odide, pride njen pravi mož, jo tolaži in reče; „Nič hudega ni, tat je le iz slame.“ Ko ga pa žena vpraša, kam je djal rjuho, ker mora zdaj ležati na sami plevnici, odpró se mu še le oči, „o šmentana potepuha,“ zakliče, „zdaj še le vem, da sta bila Janičar in Betov Tone.“

Med potjo pa pravi Janičar Tonetu: Zdaj pa, prijatelj je že zadosti. V ječi je vendar-le vse, kar nam dajo, slabo; le palice so tečne, in postal je tudi Janičar pošten človek. Betov Tone pa pravi: „Jaz jo bodem pa vozil še dalje.“

Žalosten sedi Tone necega dne v kerčmi ter premišljuje, da ga je zapustil najpervo Zagoršek, potem pa njegov bratec Janičar ter da je sedaj popolnoma sam. „Ni ga več,“ pravi sam pri sebi, ki bi mu človek zaupal. Misliš da je pošten, pa ni vreden pipe tabaka.“ Med tem se snide mnogo pivcev v kerčmi. „Ali veste,“ pravi nekdo, „da je Betov Tone že zopet v deželi? Jutri ga bodo že briči lovili.“ — Ko Tone to zasliši, stemni se mu pred očmi mislečemu, da ga kdo pozna. Nekdo drugi pa pravi: „To so babje kvante. Ne sedita Janičar in Betov Tone v ječi?“ — Čez polje sem prijezdi v tem času Bizovičarjev Luka, na lepem belcu, in ravno so se menili o Tonetu, ko pride v sobo. „Mnogo sem že slišal o njem,“ jim reče, „rad bi ga poznal.“ „Pazite Luka,“ zaverne ga nekdo, „ne mara ga boste videli še prekmalo. Govorica gre, da ga imamo že zopet v deželi.“ Bizovičar pa odgovori: „Šleve ste, šleve; skoz Medvedjek prišel bom še pred nočjo. Po tem sem pa na veliki cesti, pa če je treba, menite, da moj konj ne zna teči?“ — „Koliko sem dolžan?“ vpraša Tone, ko izgovori Luka, plača ter gre naravnost v Medvedjek. Potoma sreča berača, hromega, ki se je peljal na vozu. „Prodajte mi svojo bergljo,“ mu pravi: „Nastopil sem si levo nogo, in vselej moram zavpiti, kadar stopim nanjo. V bližnji vasi naredi vam mizar drugo.“

Berač mu da bergljo in se še lepo zahvali, kajti Tone mu je plačal dobro.

Kmaló za tem gresta mimo Toneta pijana vojaka ter pojeta neko pesem. Prišedši v Medvedjek obesi Tone bergljo na visoko vejo, vsede se kakih šest korakov od drevesa na cesto, in skerči levo nogo, kot bi bil hrom. Kar prijaše Bizovičarjev Luka na svojem lepem belcu in derži se, kot bi

hotel reci: Nisem mar jaz bogati mlinar, nisem mar lepi mlinar in premeteni mlinar?

Ko pa prijaše premeteni mlinar do Betovega Toneta, zakliče Tone s tužnim glasom: „Bodite usmiljeni, pa poglejte mene ubozega reveža; dva pijana vojaka (saj ste jih nemara srečali) pobrala sta mi vso miloščino in sta mi vergla bergljo, zbog same hudobije, na uno le drevo, kjer je obvisela in zdaj ne morem dalje. Bodite tako dobri, pa mi jo zbite doli z bičem!“

„Srečal sem ju da,“ pravi Luka, „pela sta: Tak lepa ni nobena, kot moja Lizika.“ — Ker mora iti pa mlinar čez graben do drevesa po ozki bervi, stopi raz konja, da bi zbil bergljo z drevesa. Ko pa na drevo zleze in gori pogleda, zavihiti se Betov Tone na belca, ga spodbode ter odjezdi. — „Naj vas ne jezi hoja,“ zakliče odhajaje mlinarju, „in domu prišedši pozdravite mi svojo ženo s Tonetovim pozdravom.“ Ko pa prijezdi četert ure po Avemarijnem zvonanju v Bizovik mimo mlina, ropotala so kolesa, da ga nihče ne sliši, stopi s konja priveže ga k vratim in gre svojo pot peš dalje.

Nekega dne pride Betov Tone v majhno mestice na meji, ko je našel sam pot iz ječe in si mislil: Kaj bi neki dramil že tako zgodaj čuvaja. Straža ga vstavi, ter vpraša, kdo je, kako se zove in kaj je njegov opravek. „Zoate poljski?“ vpraša Betov Tone stražo. „Znam nekaj ptujega, znam, pravi stražar, a poljski ne.“ „Če je pa taka,“ pravi Tone, „se bova pa slabo pomenila. Ali ni nikogar družega tu. Kak častnik morda? Stražar pozove vratarja češ, nek Poljak je tu, s katerim se pa slabo razumeta. Vrtar se že prej opravičuje, predno še pride, poljski razune jako malo.“

„Pri nas se malokdaj sliši,“ pravi mu, „v vsem mestu ga morda ni, ki bi zamogel potolmačiti.“ — „Če bi pa to vedel,“ pravi Tone, ter pogleda na uro, ko jo je potoma našel na nekem žeblju, „šel bi pa še kake dve uri do prvega mestica. Ob devetih bo že sijal mesec.“ „Najboljše je,“ pravi vrtar, „da greste pri teh razmerah dalje, pa se ne mudite tukaj, saj mestice ni veliko“ in vesel je, da se ga odkriža. Tako je prišel Betov Tone srečno v mesto. V mestu se ni dalje mudil, kakor se je moral, da je podušil par gosk, ki so se predolgo mudile na cesti. „Ve goske,“ jim pravi, „se ne izučite. Kadar se stri noč, morate domu iti, ali pa pod kako varstvo,“ in tako je zgrabi z vajeno roko za vrat in ju meni nič tebi nič vtakne pod plašč, ki si ga je bil izposodil potoma od nekega neznanega človeka. —

Prišedši do drugih vrat, zavpije Tone s krepkim glasom: „Kdo je?“ ko sliši, da šumi vojak v utici. „Dober prija-

telj,“ mu odgovori stražar. Tako je prišel Tone Bet srečno iz mestica in čez mejo.

Znamenitosti jutrove dežele.

1.

Na Turškem, kjer tudi ni vse tako, kakor bi moralo biti, spodi nek bogat in imeniten mož berača, ki ga je poprosil daru, z zmerjanjem od sebe in verže še kamen za njim, ko ga že z roko ne more več doseči. Pričujočim je zagrenelo, nihče pa ni mogel uganiti, zakaj je pobral revež kamen in ga utaknil molče v žep, nihče ni mislil, da ga bode nosil s sabo. Čez leto in dan se je opotekla bogatinova sreča. Storil je namreč neko pregreho in ni samo prišel ob premoženje, ampak moral je še v posmeh in sramoto vsteti se na osla, z obrazom obrnjen nazaj k množici, ter jezdit po mestu. Zabavljenja in sramotenja ni manjkalo, in tudi oni revež spoznal je stoječ med množično svojega razžaljivca. Naenkrat seže v žep, zgrabi kamen, in že ga dvigne kviško hote ga vreči na svojega protivnika, pa kot bi ga posvaril kak dober duh, spusti ga na tla, in odide.

Učimo se iz tega to le: Ne bodimo ošabni v sreči, ne prijazni in razžaljivi revnim in nizkim ljudem. Zvečer že je mogoče drugačna naša sreča, kot je bila davi, in kdor ti ni koristil kot prijatelj, škodoval ti nemara bode kot neprijatelj. Drugič pa ne nosi kamenja v žepu in ne sovraštva v svojem srcu za sovražnika. Spustivši kamen na tla dejal je revni človek sam sebi: Maščevati se nad sovražnikom, dokler je bil premožen in veljaven bilo bi nespametno; zdaj ko je nesrečen, bilo bi pa sramotno in nečloveško.

2.

Nekdo drugi je menil, da je lepo, dobrote skazovati svojim prijateljem in škodovati sovražnikom. Odgovoril mu je pa drugi: lepo je skazovati prijateljem dobrote, in storiti si iz sovražnikov prijatelje.

3.

Ni puhlo in prazno ne, kar govoré in storé ljudje na Jutrovem. Vprašali so nekega moža, kje se je naučil svojih lepih in prijetnih navad in obnašanja. „Pri zarobljenih in sirovih ljudeh,“ jim odgovori: „delal sem ravno narobe, kakor oni.“

4.

Nekdo drugi razodel je svojemu prijatelju skrivnost, kako mu je mogoče v miru živeti s prepirljivimi ljudmi. Dejal je to: Moder človek in norec ne zamoreta pretergati slamnate bilke: kajti če vleče norec, spusti modri, in če uni spusti, vleče ta. Če se pa snideta dva norca, pretergata najmočnejše verige.

5.

Sel je mestjan urno in zamišljen svojo pot. Na obrazu se mu je bralo, da ima nekje imenitna opravila. Sreča ga mestni sodnik, zvedav in osoren človek; za njim stopa pa sodnijski berič. „Kam pa tako urno?“ vpraša mestjana. Hladnokerven mu ta odgovori: „Žlahtni gospod, še sam ne vem kam.“ „Ne vidi se vam, kot bi se klatili tu zbog dolgega časa. Nekaj imenitnega imate kje.“

„Mogoče odgovori mestjan, toda kam grem, gotovo ne vem.“

Sodniku se nos pobesi, morda je sumil moža, da meni kje kaj hudobnega storiti, kar pa povedati ne sme. Z eno besedo, on ostane pri tem, in hoče zvedeti, kam gre, ter mu žuga, ga koj zgrabiti in ga zapreti. Pa vse nič ne pomaga in sodnik zapove slednjič hlapcu odpeljati termoglavega človeka.

A zdaj pravi razumni mož: „Tedad sami vidite, žlahtni gospod, da sem govoril resnico. Ali sem vedel minuto poprej, da bodem moral iti v ječo? Ali vem mar tudi zdaj že gotovo, bom li šel ali ne?“

„— Ne,“ pravi sodnik, „ne bodete šli!“ — Bistvo unna beseda mestjanova pripeljala ga je k spoznanju. Na tihem si je očital svojo nespamet; mož pa je šel svojo pot.

Čudno je, da zamore včasih podučiti koga družega tak človek, ki bi mu nihče ne zaupal, in sicer podučiti tacega, ki se meni bogve kako modrega in učenega.

Sedajni modrijani.

Včasih se posreči kaka smešnica, včasih pa je treba suknjo sleči, včasi pa še kožo. V tej povesti le samo suknjo.

Če tudi ga niso imeli beliča, kajti vse je šlo žabam gost in rakom žvižgat, vsedejo se vendar-le trije dijaki (študentje) v kerčmo, ter si mislijo, si bomo že kako pomagali, in jo ne pobrali, kakor kaki potepuhi. Pogovore imajo jako učene, in ni jim všeč, da jih poslušša samo kerčmarica; menijo se češ, da je svet star že več tisoč let, in da bode stal tudi še

toliko časa, da se naklepeti; čez 6000 let tistega leta, tistega dne, tiste ure in minute vse tako, kakor je bilo ravno pred 6000 leti. —“

„Da,“ pravi eden kerčmarici, ki je pri oknu sede pletla in pazljivo poslušala, „da, to vemo mi iz naših učenih bukev.“ Eden je bil še celo tako prederzen, da je terdil, da se nekako spominja, kot bi bil že pred 6000 leti v ravno tej kerčmi, in kerčmarico pozna že po obrazu. Govorili so še dalje, in kolikor bolj se jim je videlo, da verjame kerčmarica, toliko bolj jim diši pečenka, vino in masleni kruh, račun se pa zredi do 5 fl. 16 kr. Ko se napijó in najedó, pa poskusijo z zvijačo, na katero so nakladali.

„Kerčmarica,“ pravi nekdo, „denarja nimamo mnogo, ker preveč je kerčem ob cesti. Ker pa vidimo, da ste pametna žena, upamo, da imamo še vero pri vas, kakor dobri prijatelji, če vam je prav v 6000 letih pridemo zopet, in takrat bomo plačali. Kerčmarici je bilo po volji in jo veseli, da je gospodom tako dopadlo, vstopi se pa pred vrata ter prosi, naj bi gospod je blagovoli, plačati onih 5 fl. 16 kr., ki so jih dolžni od 6000 let, ker je bilo že vse nekdanj tako kakor je sedaj. V nesrečo je vstopil ravno okrajni glavar z nekterimi družimi pošteniimi možmi, da bi skupaj popili kak kozarec. Vjetim tičkom to ni bilo po volji. Uredoma se je sklenilo, da je popolnoma v redu, ako se plača dolg, ki ga je kdo naredil pred 6000 leti. Tedaj naj gospodje urno plačajo, ali pa naj zastavijo svoje še precej dobre suknje. Zadnja se je zgodila in kerčmarica obljubila, da bo dala čez 6000 let vse nazaj, kadar pridejo zopet in bode imeli malo več krajcarjev v žepu

Nezvestoba se sama tepe.

V zadnji francoski vojski, ko so priderli Francozje na Slovensko, od kodar so jih zapodili trinajstega leta, pride stanovat francoski častnik (oficir) k nekemu bogatemu gospodu. Gospodar mu odkaže sobo, v kateri so visele drage in lepe podobe po zidu. Zelo je dopadla častniku soba; ko je bil že nekaj dni pri tem gospodu in so mu dobro postregli, poprosil je nekega dne svojega gospodarja, naj mu podari eno teh podob v spomin. Gospod je privolil z veseljem ter prosil svojega gosta, naj si izbere sam, katero hoče, in ktera ga bode najbolj veselila.

Če nam je na voljo dano izbrati si darilo, tirja že zdrava pamet, da si ne zberemo najlepšega, najboljšega, tako je tudi

ta gospod mislil. Zbral si je najslabšo podobo. Pa ravno to ni bilo po godu našemu gospodu. Najdražjo bi rad dal za njo „Gospod častnik,“ mu pravi vznemirjen, „zakaj ste si izbrali najslabšo; iz nekega posebnega vzroka mi je najljubša. Vzemite rajši tukaj-le to, ali tam uno.“ Častnik ga pa ne posluša, in noče videti, da jame gospodu prihajati vedno bolj vroče, ampak kar naravnost vzame s stene izbrano podobo. Na kraju, kjer je visela podoba, prikaže se velika mokra pega. „Kaj pa to,“ vpraša vojak na videz razserden, kakor zid belega gospoda, ter sune dva ali trikrat v peleho in iz zida vsujejo se ravno kar vdeleni in pobeljeni kamni, iz luknje, v kateri je zazidan gospodov denar, srebro in zlato. „Vse je šlo rakom žvižgat,“ misli gospod sam pri sebi, „ali pa bova delila vsaj med saboj denar brez doktorja in pečata.“ Vda se v grenko osodo, ter želi le zvedeti, kdo je gospodu povedal, da so skriti ravno za to podobo njegovi denarji. „Naznanivca pokličem koj,“ pravi častnik, „saj sem mu dolžan še plačilo,“ — in res ne traja dolgo, pa pride s častnikovim služnikom — kdo bi pač mislil? — zidar sam, tisti zidar, ki je zazidal denar in prejel zato plačilo.

Ta pregreha je ena največjih, ki jih ima zapisane satan na svoji tabli, kajti rokodelec mora biti zvest in pravičen v rečeh svojih naročnikov, in mora zamolčati skrivnosti in če niso pregrešne, ravno tako mora molčati kot bi bil prisegel.

Pa kaj se ne stori vse za denar? — Našega mojstra veli častnik peljati na dvorišče in mu jih naštetih 100 gorkih prav veljave in stare vere, ne ene napačne; gospodarju pa da nazaj vse premoženje, ne dotakne se ga.

Obojno je bilo prav in želeti je, da bi dobil vsak, ki mora imeti vojake na stanovanji, tako poštenega gosta in vsak izdajavec tako plačilo.

O kačah.

1.

Še danes so ljudje, ki menijo, da pikajo kače z jeziki. Toda že dolgo dognana in gotova reč je, da imajo kače v gornih čeljustih dva strupena zoba, ktera lahko skrijejo v neko nožnico, pa je zopet pokažejo. Ti zobje so votli, na koncu preluknani, za vsakim zobom pa je mošnjiček, v katerem pripravljajo kače strup, in kadar hočejo pičiti, steče strup iz mošnjička v zob, in skoz luknjo konec zoba v rano. Bosa je

tedaj, da spravijo kače strup pod kak kamen, predno gredó v vodo. Ako ta žival ni strupena v vodi, ni strupena tudi na suhem.

Po onih zobeh tedaj so spoznati nevarne kače od nedolžnih. Pa kako se jim more gledati v gobec, dokler so še žive in kdo bi tudi hotel? Bolj varno je, da se jim človek umakne ali jih ubije. Toda pobije se s tem tudi marsiktera neškodljiva in celo koristna žival. Kače namreč povžijejo mnogo škodljivega merčesa in nam tedaj pomagajo iztrebiti ga, in pameten preveden človek vendar le vedno rajši ohranjuje in varuje, kakor razdeva brez potrebe in pravega namena; ljubše mu je, da živali živé. Saj je že samo to vredno, da se čudimo, ker se zamore ta žival brez nog tako urno pomikati, samo s svojimi mnogimi mičami. Kačja podoba je tako priprosta in vendar ji ne manjka nič, da si ohrani življenje. Kako urno in gibčao hitijo, po ravnini sem ter tje švigaje, dohité svoj plen, ali pa rešijo svoje življenje, kadar jih preganjamo. Kako gibčne se splazijo mimo toliko tisoč zaprek, ki jih ustavljajo v teku! Kdo je razverstil po vsem životu škit k škitu, luskino k luskini, ki se umika pri vsakem premikanju, se vda, se pomakne ena verh druge in vendar-le pokrivajo mehko truplo, in se vverste vsakikrat, kakor so bile prej. Kdo jih je ozalšal s tako lepimi in raznimi barvami? V Ameriki nosijo neko kačo z rudečimi, černo obrobljenimi pegami in rumenimi progami na vratu kot leptičje ali jo pa vpletajo med lase. Tudi nekatere naše kače so lepe barve in lepo pisane, če se niso že majile pred dolgo časa in jih opazujemo brez strahu in studa.

2.

Če bi le poznali strupene med njimi! Učen mož je opazoval te živali in naznanil ta občna znamenja, ki se lahko zapomnijo. Če je glava široka in pokrita z majhnimi luskami, je kača sumljiva; ako je okrogla, pa ne. Če je konec života tanko ospičen, ji ni upati; ako je pa tumpast in okrogel, ni nevarna. Vendar pa sam pravi, da niso ta znamenja gotova in nepremotljiva, najboljše pri vsem tem pa je, da imamo malo strupenih kač, ki se lahko poznajo, da ne napadejo človeka samovoljno, ampak se le branijo, če se ne pasté pri miru, ali če se dražijo, če se nanje stopi ali poškodova.

Gad n. pr. ima sercu podobno glavo, je eden do dva čevlja dolg in na koncu špičast. Po mnogoterem levenju, je tudi mnogotere barve, zdaj sivorujav, zdaj rumenkasto rujav, zdaj črnkast; spodaj je svitlo siv, ali višnjevkast. Na glavi

ima veliko, sercu podobno rujavo pego, po vratu take pike v siksak, potem maroge in od srede naprej še nekaj večjih in malih posameznih peg, ki so tudi rujave. Slepac ima stlačeno okroglo glavo, tanek vrat je 6 do 8 čevljev dolg in ima ospičen rep. Zgoraj je rijasto rudeč, zdaj bolj, zdaj manj; na glavi ima v strani obrnjena polukroga. Po herbtu se vleče temnorujav trak v siksak, ob straneh pa so rujave pike. Trebušje je sivo pepelnato z belimi progami, kjer so zopet črnkaste pike, in konec je rujav.

Tu pa tam se dobé tudi strupene kače, ki so popolnoma černe in se zato imenujejo tudi črni modrasi.

Vse živé rade v samotnih, gozdnatih, temnih in divjih krajih.

Nasledki strupenega kačjega pika so, kakor kače, različni, vselej pa bolijo, včasih so celo nevarni. Tudi pik ene in iste verste ni vselej enako strašen. Nevarniši je, če je kača stara, kakor če je mlada, nevarniši o vročem in soparnem vremenu kakor o hladnem, nevarniši čim bolj razdražen in razserden je sovražnik. Nikoli se toraj ne sme čakati, ali pa zaupati, ampak treba je zvedenega zdravnika poklicati.

Med tem je pa treba rano, če je mogoče, razširiti in jo izprati s slano vodo. Pravi se, da je dobro, ako se skoplje jamica v zemljo in se vanjo zakoplje poškodovani del.

Lovci so natresli smodnika na rano in ga zažgali, ter djali, da jim je to storilo dobro.

Tudi nam je pazljivim biti z mrtvimi strupenimi kačami. Zgodilo se je že, da so zobje nevarno ranili neprevidene ljudi, če tudi je bila glava že odrezana. Spiti pa bi se smel strup brez kake nevarnosti, ako je človek znotraj zdrav in nepoškodovan, kajti le tedaj škoduje, ako se zmeša s kervijo. Tudi meso je neškodljivo, marsikako kačo so že pojedli; pripravljaja se celo iz mesa strupenih gadov jako tečna in zdrava juha za nekatere bolnike.

Vse druge naše kače, ki nimajo strupenih zob, niso strašne če so velike, niso zato tudi nevarne. Če tudi se ne ve, kako starost dosegajo, se vendar-le sme misliti, da rastejo dolgo časa, in nenavadna velikost nekterih kač le dokazuje, da so imele dovolj časa, da so se potegnile.

3.

Povedati bi se dalo še marsikaj znamenitega o teh živalih, posebno o onih iz ptujih dežel; strupena ropotača, n. p. daje s premakljivimi členki na repu šumeč glas od sebe,

predno napade, in kdor jo sliši, opomni se s tem, naj se varuje. Veverice in druge živali pa, ki so ji namenjene v živež, privabi s tem glasom ter se ji ponudijo same v živež in mladi Amerikanci so tako prederzni, kadar lové veverice, da se skrijejo kje v germovju, zaškercejo enako kači ropotači, privabijo s tem veverice in jih potem polové.

Neznano velike kače živé v Afriki, izhodni Indiji itd. največa, pravijo, je širja, kakor odrasel človek čez persa, in meri 40 čevljev v dolgost. Ni strupena, toda nevarna je zavolj velikosti in moči celo najdivjejši živali, tigru samemu. Ovije se ga in mu zmelje kosti po životu. Cele živali požira, ki so večji, ko kača sama, zato ker se truplo raztegne, bolj, kakor je kača navadno debela; ko se naje, je jako lena in počasna.

Pripoveduje se o očetu, ki je ravno došel, ko mu je kača požerla otroka. Berž jo ubije, prepara ji trebuh in potegne iz njega nepoškodovanega otroka. Seveda je treba imeti dobre vere, če se hoče verjeti, vendar je pa mogoče, kakor nekaj posebnega.

Ako hočejo zamorci v Afriki veliki kači kožo sleči, potegnejo je z vervjo na vejo visocega drevesa. Eden spleza z nožem na drevo, stopi na vejo, se oprime velikana, načne kožo na glavi, jo odloči in se ž njo spusti polegoma na tla po gladkem truplu.

Velike kača imenovali so predniki tudi zmaje. Kdor pa misli s tem ogenj bljuvajoče počasti s perutami, misli le basen.

Na vsem tem ni sicer nič, če ne to, da so v drugih krajih po drevju kušarji, ki imajo tako imenovano perutno kožo na herbtu in vratu, ali pa na strani med prednjimi in zadnjimi nogami, s katero se vzderže v zraku in zamorejo daleč skakati.

Poznajo tudi neko kačo, ki ima na glavi dva premična izrasteka podobna rožičkom, in zovejo jo zato rogato. Kaj spretno se skrije v travi, tako da molita iz nje samo rožička. Tiči menijo, da so červiči, prileté semkaj in ko jih hočejo snesti, v trenutku jih kača zgrabi in požre.

Rešitev perve naloge.

Koliko je imel pač z začetka ogoljufani človek, ki smo ga videli prejšni večer iti trikrat čez most. Vsakokrat se je pomnožil njegov denar, vsakokrat je moral dati zlodeju 24 krajcarjev, kadar je šel zopet nazaj čez most. Odgovor: 21 krajcarjev je imel z začetka. Ko se mu je premoženje pom-

nožilo pervikrat, imel je 42 kr. odštej 24 ostane še 18. V drugič je imel 36 kr. odštej 24, ostane še 12. V tretjič 24 kr. in ravno toliko je moral imeti, da je ostal mož beseda zvitemu sovražniku. — Ta naloga ni bila težka, naslednja pa tirja malo večjega pomiselka.

O veliki noči, kadar razveselé matere svoje otroke z lepo barvanimi pirhi, proda kokoščarica svoji sosedu polovico jajec in še pol jajca po verhu. Toda pozor, ubiti in razdeliti se pa ne sme nobeno. Pride druga sosedinja, ki kupi tudi polovico od ostanka in še pol jajca. Ravno tako tretja in četerta, vselej polovico od ostanka in še pol jajca po verhu. Slednjič ostane kokoščarici še eno jajce. Vpraša se, koliko jajec je imela z začetka?

IV. Večer.

Planeti ali premičnice.

I.

Dozdaj smo, premissljevaje nebeško pošlopje, ogledali svoje stanovanje, namreč zemljo, solnce in luno. Zdaj pa čujmo nekaj o razsvitljenih zvezdah, katerih se veseli tolikokrat potnikovo oko. Kdor je namreč v velikem mestu stanoval ali pa v njegovej okolici, ve, kaj je razsvitljava, če se zažge in gori več tisoč majhnih svetilnic po vsem mestu v čast kakega velicega gospoda. Oko se nagledati ne more; povsod ugleda kaj drugega in lepšega. Pa vsa ta pozemeljska krasota se še primerjati ne sme onej veliki nebeški razsvitljavi, ki se vsako jasno noč blišči z nezmerne visočine v čast velikega vladarja sveta.

Pervič nam je treba vediti, da so dvojne zvezde. Če tudi se nam zdi, da so male in velike v največjem neredu, ena pri drugi, vendar se ne prestopijo leto za letom; leta in leta vzhajajo in zahajajo v ravno istem redu; nobena se ne približa drugi, nobena se ne oddalji od nje. Vsak, kdor pozna le eno zvezdo, postavim šmaren križ ali pa voznika, bode to spoznal. Kakor so te zvezde v njegovej mladosti stale, tako stojé še danes, in kjer jih je našel po zimi ali po leti ob osmih zvečer, ravno tam jih bode našel tudi sedaj ob istem času. Te zvezde se imenujejo stalne zvezde.

Le z nekterimi zvezdami, ki jih premičnice ali planete zovemo, je druga. One nemajo vedno iste lege ena k drugej. Če je danes ena premičnica, Jupiter imenovana, v sredi med tema ali onima zvezdama, tako ne bode čez leto in dan ravno

tam, ampak kje drugej. Zdi se človeku, kot bi hodile te zvezde k drugim na sprehod, jim lahko noč ali dobro jutro prišle voščit in bi se ne brigale dosti za čas in uro. Vendar imajo pa tudi te svojo uravnavo, le neko drugo. Mnogo izmed teh poznate že iz pratik, posebno iz stoletne.

Tem premičnicam so te le lastnosti:

1. One so med vsemi zvezdami najbližje naši zemlji, veliko bližje, kakor naj si bode ktera koli stalna zvezda.

2. Premičejo se v neznano velikih kolobarjih in v ne enakih časih krog solnca, kar druge ne storé. Zavoljo tega preminja se njih stan vedno na nebu.

3. One so po naravi temna nebesna trupla. Svitlobo dobivajo od solnca, kakor naša zemlja. Kar vidimo, da se po noči na njih leskeče, to je solnčen blesk, ki doli k nam sveti, kakor odskočili žarki z ogledala; zato tudi v najtemnejši jasni noči ne pogrešamo tega prijaznega svita. Vsaka premičnica je neznano velika kroglja, ki se v enomer in brez prestanka suče. Le ena polovica, ki je k solncu obrnjena, je svitla, druga pa temna. Zato imajo pa tudi noč in dan.

4. Premičnica ni v vedno enaki daljavi in enakem potu. Kakor naša zemlja imajo tudi one sebi primerne letne čase zimo in poletje, jesen in pomlad.

Napačna je misel, da je solnce samo tudi premičnica. Moralo bi se potem takim krog sebe sukati, imeti bi moralo dan, kadar bi se samo sebe obsevalo, noč tedaj, kadar bi se ne obsevalo. Moralo bi imeti leto in zimo, kadar bi dalje ali bližej od sebe stalo. To pa je navskriž beseda. Nasprotno pa so učenjaki našli, da je v neizmernem nebesnem prostoru, in med neštevilnimi krogljami, naša zemlja sama premičnica in da bi se onemu, ki bi na kakej drugi premičnici stal in več milijonov milj daleč gledal na zemljo, zdela naša zemlja majhna svitla zvezdica, kakor se nam zdaj vidi večernica. Ker od zvezd do nas je ravno tako daleč, kakor od nas do zvezd.

Bosa je, če kdo terdi, da je vreme, rodovitnost in mnogo družega operto na druge premične zvezde, čeravno smo že skusili, da se čez sedem let zgodi marsikaj, kar se je pred sedmini leti godilo. Če bi temu bilo tako, morala bi

1. Druga premičnica vladati drugo, ker naša zemlja je tudi premičnica, toda tak nered ni mogoč;

2. morala bi naša zemlja kako drugo premičnico vladati, to pa tudi ni mogoče, kajti o tem bi morali tudi mi kaj zvedeti;

3. pa tudi ni samo sedem premičnic, ampak z dobrimi daljevidi našli so jih že čez dve sto, tedaj ne more vedno ena in ista vladati.

Tudi luna ni premičnica, kakor je videti iz prešnjega, ampak je in ostane luna. Izmed pravih premičnic jih je mnogo že dolgo časa znanih. Najimenitniše so:

Merkurij. Pa tega ni nihče med vami videl, kajti tako blizo solnca je in se v tako majhnem kolobaru krog njega suče, da vshaja malo pred solničnim vshodom, čez dan obledi, zvečer pa koj zaide. Leto te premičnice traja 88 dni, v tem času namreč pride enkrat okrog solnca; zato je pa tudi 16krat manjši kakor naša zemlja.

Venera je druga premičnica; pravi se jej večernica ali pa danica. Njen tek okoli solnca traja 224 dni; ker vshaja po dve uri pred solncem, zato nam je lepa danica.

Kmet pa lejblajtar.

Lejblajtar koj pozna človeka in če ga le vidi, že ve ali mu sme zaupati ali ne. Deset nedolžnih spusti in jih ne preišče tako na tanko, enajstega pa ustavi, odveže vreče ali žaklje ter jih izprazni.

Poštenje velja najdalje. Včasih pa zamudi lejblajtar na šrangji tudi kakošnega poštenega človeka: zdaj ali zdaj se kak zvitež ž njim norca dela, in mu napravi nepotrebno delo.

Nekdo je peljal voz ovsu v mesto, in ko zapelje voz na mesto, plane lejblajtar iz svoje ute in zavpije nad voznikom: „Stoj! kaj pelješ?“

Neprestrašen in kar naravno bi moral naš kmet reči, kaj pelja, toda on odgovori tiho in s tresočim glasom: „Oves“ ter pogleda boječe po svojih konjih. Lejblajtar misli, da kmet gleda na svoje žaklje; toraj pravi: „Kaj velja. Nekaj bo! Kontrabant! Ali družega ni ničesa v žakljih razun ovsu?“

„Družega čisto nič,“ reče kmet kakor bi ga nekaj skerbalo. Noben kmet ni zavezan, da bi blago sam izložil, in ga potem zopet naložil, ako bi ga lejblajtar preiskati hotel, ampak to je njegovo delo, saj zato je postavljen. Toraj zakliče lejblajtar svoje pomočnike, ker dobile so se sumljive reči, ktere se morajo preiskati. Pomočniki se vsujejo okrog voza, ter pretipajo vse vreče, potem jih zložijo z voza, prebadajo jih z železnimi špicami: slednjič spraznijo vrečo za vrečo, v prvi ni bilo nič, v drugi nič, v tretji nič, v četrti nič, v vseh le oves pa zopet oves. Slednjič ga lejblajtarji še celo preresetajo, če bi se morda vmes zmešalo proso, poper, ali kaj tacega, ki se v mesto ne sme peljati, če se ni prej plačala visoka daca. Pa tudi ni bilo ne prosa ne kaj družega. Zdaj poprimejo lej-

blajtarji zopet žaklje, jih zvežejo, pomečejo jih zopet na voz in se poté, da jim teče pot po herbtu doli na pete. Ker niso mogli ničesa dobiti, oberne se prvi, ki ga je vstavil k našemu vozniku rekoč: „Priatelj, pošten človek ste. Zakaj pa ste bili tako boječi in prestrašeni, ko sem vas vprašal, kaj peljate. Na tem spoznavamo mi nemirno vest in goljufe, in prav za terdno smo mislili, zdaj smo vjeli tako lep kontrabant, kakor že lep čas ne, zdaj je pa šlo po vodi naše upanje.“

Kmetič pa potegne lejblajtarja na stran, ter mu skrivnostno na uho zašepeče: „Moral sem tako tiho ravnati, ker sem se bal, da bi konji ne slišali, da imam še kaj ovsa. Že 4 tedne ga jim nisem dal ne zerna.“

A po teh besedah zahudi se lejblajtar, pa se zagrozi nad voznikom: „Da bi vas ta in uni. — Veseli me, da bi vas prav dobro.“ — Toda mnogo mu ni mogel storiti, ker on ni družega storil kakor svojo dolžnost, saj ga ni kmet silil, naj mu premeče in prerešeta poln voz ovsa.

„Saj je že to veliko, da ste me dobro uro zamudili!“ —

Človek, čudna stvar.

Cesarski služabniki povedó francoskemu cesarju, da živi v mestu Parizu 75 let star človek, ki še svoj živ dan ni videl pariškega mesta od zunajne strani. Še danes ne ve, mu pravijo, kakošna je glavna cesta, ali njiva, ali kakošna je spomlad na kmetih. Če bi mu kdo pravil, da se je že pred 20 leti cel svet poderl razen glavnega mesta Pariza, verjel bi in priterdil: Da.

„Je li ta človek bolehen, ali hrom?“ — vpraša cesar svoje prijatelje.

„Ne,“ odgovoré oni, „ampak zdrav je kakor riba v vodi.“

„Je morda čmeren in vsega, že sebe in celega sveta sit?“

„O ne! tako dobro mu gre, kakor tiču v zraku.“

„Morda ima obilno družino, ki jo mora z lastnima rokama preživeti?“

„Ne; on je bogat mož!“

„Ne ljubi se mu,“ pravijo drugi gospodje, cesarjevi prijatelji.

„Nobena reč na svetu ga ne zanimiva.“

Čudeč se takej novici, pravi cesar, da želi poznati tega človeka. Želja kakega kralja ali cesarja se kmalo izpolni; kajti kralj je imenitna oseba; reven človek ima po sto ali še več želj, pa manjka mu takega, kateri bi mu jo izpolnil, kralju ali cesarju se pa ponuja za eno željo po sto ali še več služab-

nikov. Vselej se cesarju vsaka želja ne izpolni, toda ta se mu je. 75letni starček pride k cesarju, ki ž njim po domače kramlja, kako in kaj, je li že dolgo zdrav, mu gre li dobro in enake take pogovore sta imela.

„Gospod!“ odgovori mu starček, „zdrav sem že 75 let“.

„Ali ste v pariškem mestu rojeni?“

„Se ve da,“ odgovori starček, „drugače bi bilo res zlodjevo čudno, kako bi bil prišel noter, ko nisem še nobenkrat vun šel.“

„To je res čudno!“ pravi cesar „in ravno zato sem vas poklical. Slišal sem, da imate skrivna pota in da hodite zdaj skoz ta, zdaj skoz una mestna vrata vun iz Pariza. Ali veste, da vas imamo že dolgo na sumu in da pazimo na vas.“

Mož se nad to krivico zavzame in se hoče zagovarjati, da je nemara kdo drugi, kterege cesar misli, ki se le ravno tako piše, saj mesto je veliko, ali naj si je že kakor hoče. Toda cesar seže mu v besedo: „Je že dovolj; le nikar ne besedujte! upam, da od danes zanaprej ne boste šli brez mojega dopuščenja iz mesta.“

Pravi Parižan ne preišlja dolgo tega, kar mu cesar zapove, je li prav ali ne, če bi nemara tudi kako drugače dobro bilo, — ampak on stori, kar se mu zapove. Naš mož je bil pravi Parižan, a vendar je djal necega dne, ko je derdrala pošta mimo njegove hiše: „O vi srečni, ki smete iz Pariza.“ — Sprehaja se po mestu ter nekaj mu je vedno manjkalo, in ko pride domu, vzame en časopis v roko ter ga bere, kakor je bil dosedaj vsak dan navajen. Zdaj pa zdaj pogleda skoz okno in zdi se mu tako dolgočasno! Da se bi malo raztresel svojih misli, vzame iz omare bukve ter jih začne prebirati, pa zde se mu dolgočasne; da bi si pregnal dolgčas, hodi na sprehod v gledišče, v gostilnico, in kamor more, pa vse je tako navadno, prazno in dolgočasno. Tako je živel pervega pol leta, tako družega pol, in večkrat je djal v tem času svojim sosedom: „Prijetelji, res je žaltova, če se 75 let v Parizu živi, in še slednjič iz mesta ne sme.“ Tretjega četert leta mu že nikakor ni prestatu in dan za dnevom prosi privoljenja, podati se iz mesta, ker je vreme tako lepo. „Če je treba, in če se cesar boji,“ je djal „spremlja naj me kak zanesljiv cesarski človek na moje stroške.“ Toda vse zastonj. —

Ko mine leto in dan v ravno tistem času, ko je bil pred letom pri kralju, vpraša on svojo ženo: „Kaj pomeni ona le nova kočija na dvorišču? Ali se hoče kdo z mano šaliti?“

„Ljubi možiček!“ pravi žena, „to kočijo ti je cesar podaril in zraven še privolil, da se smeš v njej peljati na sprehod, kamor se ti zljubi.“

„Kapa kosmata,“ pravi mož, „cesar je pravičen.“

„Kaj ne, jutri se peljeva na sprehod vun iz mesta?“ nadaljuje žena.

„Ne,“ pravi ji mož merzlo in mirno. „Se bo že še pokazalo, če se peljeva ali ne. Če se jutri ne, peljava se pa pozneje,“ in slednjič pravi ženi: „Kaj pa bova počela zunaj? Pariz je najlepši od znotraj!“—

Kuščarji.

1.

Da se nekteri ljudje kač bojé, pred njimi bežé, ali jih pa oropajo življenja, to je razumljivo, zato ker menijo, da so škodljive in nevarne, in ker rajši kako nestrupeno pobijejo, kakor da bi jih pičila kaka strupena; toda zakaj sovraži mnogo ljudi celo kuščarje, te nedolžne živalice, ki nikomur ne škodujejo, nikogar ne žalijo, ampak so temveč kmetu koristne, ker se živé z malimi žužki, ali tako zvanimi merčesi. K večemu vas zamorejo nekoliko ostrašiti, če se v misli zamotani sprehajate in če naenkrat nekaj v listju zašumi. Kdor ima dobro vest, treba mu je, privaditi se, da se ne vstraši vsacega šuma. Kdor ima hudo vest, takemu se ve da ni v tej zadevi pomagati.

„Ker veter v gozdu, list na drevju mu že donaša strah.“

Vsi ljudje pa tudi niso tako boječi, in spomladi, ko vse zopet gre vun na polje in travnike, in ko povsod veselo življenje v raznih podobah migati in se glasiti začne, takrat postoji pač pameten in razumen človek en trenutek pred kuščarjem, ogleduje njegovo zeleno obleko, ko se zasveti v solnčnem žaru lepše kakor zmaragd, občuduje nepoznano urnost in z veseljem jih gleda, kadar nedolžne igrače igrajo. Potem gre poln dobrih misli dalje, duha svoj pomladanski šopek in se ne more do sitega nagledati cvetočega drevja in pisanih lok v obližji.

Gospod skerbi tudi za te živali. Da bi zamogle prestajati zimo verh zemlje, nimajo dovolj gorkote v sebi, manjkalo bi jim tudi živeža in germovja za skrivno domačijo. Zalezejo se toraj v zemljo in prespé dolgo zimo. Brez pratike vendar

le vedó za isti mesec. Pa kakor se oživi spomladi ljudstvo malih mravljincev, in kakor se razpočijo popki na drevju, tako pokliče poveršje zemlje predirajoče pomladansko solnce tudi to živalico iz njenega spanja in zimskega bivališča; in kadar se zbudi, preskerbljeno je že vse za njo, kar ji je treba za hrano. — Kakor je znano, niso vse te živali ene in iste barve; toda ena versta mora iti zavoljo hrane iz temne goščave v zelenje, zato je tudi zelene barve. Zastran tega ne zapazijo je v travi one živalice, ktere zalezuje, in tudi štoklja ne, ki jih preganja.

2.

Dvojni kuščarji dobé se tudi v vodi, ki se pa drugače zovejo, oni so vajeni plavati. Celo v dnu čistih studencev se nahajajo, zavoljo kterih se naj nam pa voda ne studi. Tudi taki kuščarji niso strupeni in ne onadeževajo vode, temveč mnogo izvedeni ljudje hvalijo tako vodo. Taka, v svojej mokri stanici zaperta živalica živi skrivnostno življenje; ona ne vidi vshajajočega in zahajajočega solnca, ne zvé ničesa od francoskih in nemških vojsk in ne vé, če je na svetu še kaj tacih vodnjakov; venlar je v svojem mokrem elementu vesela, nikdar se ji ne toži, od dolgega časa tudi nič ne ve.

Velicega, černo in rumenopegastega, bradovičastega in vmazanomokrega kuščarja, ki se mu močerad pravi, ni nihče vesel. Še manj pa je on vesel, če zagleda človeka, ker redkokrat odide brez terpljenja. Nahaja se le na temnih, mokrih in hladnih, pa tudi na močvirnih tleh, in najboljše je, če se pusti tam, kjer je. Kogar pa veseli, brez skerbi ga sme v roko vzeti, gotovo mu ne stori nič žalega.

3.

Kdor bi se pa rad s pravim vzrokom bal kuščarjev, ali kdor želi kako junaško delo storiti s tem, da jih ubiva, gre naj v Azijo, Afriko ali Ameriko.

Strašen krokodil, kaj je družega kakor 15 do 20 črevljev dolg kuščar? Tega naj se pa le vsakdo boji. Zgoraj rujav ali černopegast, spodaj belkasto rumen. Škitaste herbtne kože ne predere nobena puškina krogla; na trehuhu je pa mehka. V vsakej čeljusti velikega žrela je 50 ostrih zob zasajenih. Rep je skoro na pol takó dolg kakor ves život; z njim preobrača majhne ladije, in z enim udarcem ubije človeka. Krokodil živi v vodah p. v Nilu v Egiptu; gre pa tudi na suho, požira ribe in druge živali, fantiče in dekleta, pa tudi odraščene ljudi.

Uren kakor pušica plane v ravnej čerti na svoj rop, zamore se pa le počasi obrniti; če srečno na stran skočiš, otel si se iz nevarnosti. — Samica leže po 100 usnjatih, ko gosja jajca debelih jajec, in jih zakoplje v pesek, in solnčna vročina jih zleže. Največ jih pa požre, predno se to zgodi, neka egiptovska podgana. Tudi ljudje jih iščejo, jih pokončajo, ali jih pa pojedó. Dober tek!

Da pa ni le na zemlji in v vodi, ampak tudi v zraku mnogo letečih kuščarjev, bo marsikdo nerad verjel.

Če mu pa kaka stara babica pripoveduje o zmajih, ki gnejdijo po visokih pečinah in v razpadlih gradovih, in ogenj bljuvajoči dirjajo po zraku, da vodnjake ostrupé, in konja in konjika z ostrogami in podkvami požró, se mu zdi verjetno, zato ker ga preleti mráz od temena do nohta na palcu, kadar posluša.

Pri vsem tem je pa vendar le res, da živé v Aziji in drugih delih sveta kuščarji eden do poldrugi črevelj dolgi, ki se nahajajo po drevju, kakor pri nas zelene žabe in se zamorejo s pripomočjo nekih kosmatih izrastkov ob obeh straneh života vzdigniti v zrak in sikati z enega drevesa na drugo. Nekteri imajo po dvoje, drugi po čvetero nog, so neškodljivi in se živé, kakor drugi kuščarji z merčesi. Drugih baziliskov in zmajev pa v Aziji ni, razun med ljudmi, ko bi drug drugega rad s pogledom prebedel in ostrupil, ko razlije čez svojega bližnjega strupeno obrekovanje in zmirjanje; kakoršnih je pa, kakor se pripoveduje, tudi v Evropi in ob Savi mnogo.

Kakó se pomaga kregu in tepenju.

Dva zakonska živala sta v miru in ljubezni med sabo; le včasih je imel mož svoje muke; beseda je dala besedo; zadnja pa vselej černe proge po herbtu.

„Stara“, djal je mož, „juha že zopet ni dovolj osoljena; pa povedal ti nisem pervikrat.“ Žena mu odgovori: „Za me je ravno prav slana: meni se najbolj zdi, če je taka.“

Mož postane rudeč. „Ti neumni gobec“, je odgovor, ki ga žena svojemu možu dá? — „Bom mordá jaz tebe ubogal?“

„Zunaj v kuhinji je sol. Drugikrat si pa sam kuhaj, ali ga pa dobi, da ti skuha.“

Moža razgrejejo besede in jezen verže ženi skledo pod noge: „Nu, jej sama to polivko.“

Zdaj se začne kreg in tako derdrata jezika, kakor bi v mlinu na vse kolesa na enkrat vodo spustil; mož obklada ženo, in žena moža s priimki, ki jih noben mož od ženske rad ne sliši, posebno od svoje ne.

„Že vidim,“ pravi mož, „da ti bo treba tvoj herbet černo pobarvati z leskovo barvo.“ — Takega dobrikanja sita poda se žena k gospodu fajmoštru in toži svojo revo. G. fajmošter, previden in umen mož, spozna kmalo, da je žena sama kriva tepenja, zakaj pa zmirja moža in mu kljubuje?

— „Ali vam ni moj ranjki sprednik,“ vprašajo jo gosp. fajmošter, „nikdar dal one dobrodejne vode? — Pridite mi čez uro zopet nazaj.“ — Med tem vlije gosp. čiste studenčnice v neko posodico, ki derži okoli dva poliča, osladi jo s sladkorjem in primeša nekoliko dišečega olja, da je zadobila dober duh.

„To sklenico!“ pravijo gospod, „morate v prihodnje vedno pri sebi imeti. Kadar pride vaš mož zopet iz kerčme in vam hoče ugovarjati, vzemite požirek te vode, in jo imejte toliko časa v űstih, da bode zadovoljen in tih. Nikoli več se ne bo njegova sitnost v jezo premenila, in nikoli več vas ne bo mogel tepsti.“

Žena uboga, kar so ji gospod fajmošter rekli in sosedje si večkrat pravijo: Naša soseda sta drugačna postala. Ničesa ni več slišati! — Zapomnite si!

Širokoustneži.

Znano je, da so nekteri ljudje takó vajeni vodé, da ne vtonejo v nobeni vodi, naj je še tako globoka.

V Trebušnikovi kerčmi pravil je nekdo, da je šel na Laškem pol ure daleč v morje, pa da mu voda ni više segala, kakor do persi, z levo roko je tabak pušil, hotel je reči, da je pipo držal, z desno pa plaval.

„To so male reči,“ oglasi se nekdo drugi, „v zadnji vojski je cel bataljon rudeče-plaščarjev šel čez reko Reno, ki pa ni plitva voda in niso bili više mokri, kakor do kolén.“

Zdaj se oglasi tretji: „Ali je to tako čudno? Saj so prehodili tisti dan, da so prišli do Rena, več kakor 20 ur. Zato so se jim naredili taki mehurji na nogah, da se niso dalej pogrezli v vodo, kakor do kolen.“ — Dobro jim je vernil.

Vojvoda Suvarov.

Človek mora znati berzdati se samega sebe, če se ne zna, ni pošten in hvalevreden človek: in kar je zvedel, da je prav in dobro, mora vedno spolajevati, ne pa enkrat, potem pa ne več. Ruski vojskovodja Suvarov, kojega so poznali dobro Turki in Polaki, Lahji in Švicarji, bil je oster in natančen v spolnovanji povelj. Najiminitnejše je pa to, da je ubogal lastna povelja, kot bi bil kak drugi, ne pa Suvarov sam, in mnogokrat so mu zapovedali njegovi adjutanti to ali uno v njegovem imenu, kar je potem spolnil natanko. Necega dne razdivjal se je nad nekim vojakom, ki se je pregrešil v vojni službi, in ga jel že pretepati. Kar se oserči nekdo izmed adjutantov. „Obema bom koristil,“ si misli, „vojvodu in vojaku“, ter stopi k njemu; „General Suvarov je zapovedal, da se ne smemo nikdar jezi vdati.“ Koj ga Suvarov spusti ter pravi: „Če je pa Suvarov zapovedal, treba je ubogati.“

Če imeniten gospod ni prevzeten, ampak se pogovarja tudi z nizkimi ljudmi, in se včasih tako vede, kot bi bil njihov verstnik, pravi se mu v pohvalo: Ponižen gospod je! Suvarov je obesil lahko na persi marsikak križec, in nataknil na perst marsikak demanten perstan in lahko je noslal iz zlate tabakire, pa vendar je bil ponižen gospod.

Če se ni moral, se ni oblačil, kakor vojvoda, ampak kakor mu je bilo najbolj po godu. Včasih imel je obut samo en čevelj, ko je zapovedoval; včasih je molela nogavica izza golenic in hlačnice je imel včasih spodaj na strani odpete. Kajti na kolenu je imel bolečino.

Včasih ni bil še tako dobro oblečen; zjutraj, ko je bilo še hladno, vstal je z postelje ali stelje in šel sprehajati se po taboru na pol napravljen in si je vlil po dva vedra vode po životu v pokrepčilo.

On ni imel nobenega hišnika in nobenega strežaja, le enega hlapca, in ne konj in kočije. V vojski vsedel se je na konja, kakoršnega je ravno dobil.

Jedel je to, kar najpriprosteji vojak. Nihče se ni veselil, če ga je Suvarov povabil na kosilo. Včasih je šel k priprostim vojakom v šotor, in je bil, ko njih eden.

O najiminitnejših priložnostih, če je bil napravljen v najdražjo maršalsko opravo, polno častnih križev in zvezd, da se je vse svetilo na njem srebra in zlata, vedel se je vendar-le kakor navadni kmet, ki od sebe verže, kar gospod navadno v žep spravi.

Obrisal je perste ob rokav in vzel zopet tabaka iz zlate tabakire.

Tako je živel vojvoda in knez Suvarov.

Ptuj gospod.

Nekemu mestnemu krojaču zarujovele so šivanke in sprijele se škarje in živel je, kakor se je dalo. „Boter“, mu pravi nekega dne barovkar, „vi ne nosite radi težko. Ali bi ne hoteli nesti gospodu dekanu doli v vas novo barovko v škatljici? Lahka je in dobro vam bodo pot plačali.“ — „Saj je ravno somenj v vasi, toraj kakor nalašč, ker na somenj grem jako rad,“ odgovori krojač. „Pozodite mi tisto obleko, ki jo je zastavil oni jezdec, ki vas je ogoljufal. Na sejmu se bom postavljaj.“

Vedežev pomagač ima navado, če ve kje za kak somenj po tri ure na okrog, da mu ni žal poti, in Vedež ga plača dobro, ker mu prodaja nove pesmi in bukve. Vsede se v kerčmo in pregleduje pesmi, kar pride krojač v rudeči suknji, irhastih hlačah, v čevljih z zvihali in ostrogami.

Kerčmar in gostje se ponižni poskrijejo in kerčmar ga vpraša: „Ali vam je, gospod vitez, hlapec že djal konja v hlev?“ „Sem ga dal v gostilno pri „Jelenu.“ Tukaj bom spil le en kozarec. Jaz sem oni slavni Adelstan, in popotujem hoteč spoznati ljudi in vino. „Prostor!“ zavpije nad Vedeževim pomočnikom. „Na stran! umaknite se.“

„Kapa kosmata,“ si misli Vedežev pomočnik, „ta pa tudi meni, zarobljeno je gosposko. Kaj velja! Ta ni od daleč?“ —

Ko položi krojač svojo palčico moško na mizo, in ljudi z očali pogleduje in tudi pomočnika, tedaj vstane zadnji tiho, ter pove kerčmarju nekaj na uho. Nekdo ki je to slišal, priterdi mu: „Da, gospod, na pravem sledu ste! Videl sem ga na potoku čevlje umivati in si odrezati palčico. Peš je prišel!“

Nek brusar pravi: „Jaz ga dobro poznam, nekdan je bil krojač. Zdaj pa se je podal v počitek, in opravlja potov posel.“ —

Kerčmar gre na to iz sobe, pa pride kmalo nazaj. „Tako vendar-le noben somenj ne mine brez nesreče. Po vseh hišah iščejo briči nekega gospoda v rudeči suknji, ki je v dirku jezdil po vasi in pohodil nekega otroka.“ Vsi gostje pogledajo Adelstana viteza, ki v grozni stiski reče: „Moja suknja je bolj rumeni podobna, kot rudeči.“

Toda nekdo pivcev ga zaverne: „Ne, gospod. Pa vaš obraz je bolj podoben bledemu, kot rumenemu. Na enkrat stopilo je toliko potú nanj. Le povejte, da ste vi jezdili.“

„Da, jezdili ste“, priterdi kerčmar, „ravno kar sem vam privezal zunaj konja. Odtergal se je pri „Jelenu“ in zdaj ga iščejo po vasi. Le plačajte poliček, pa urno odjezdite domu.“ — Ko pride krojač vun pred vrata, noče sesti na konja, ampak gre peš domu, strašno zasmehovan od gostov.

Pomni: Ne kaži se večjega kakor si, da bodeš mogel ostati v prihodnje tak.

Razen dež.

Najboljši dež, meni Vedežev pomočnik, je vendar-le oni, s katerim poji nebo naše polje in vinograde, in pošilja blagoslov rodovitnih let. „Kaj pa porečemo k temu,“ vpraša on, „če dežuje žveplo ali kri, žabe ali kamenje?“

1. Žveplen dež.

Po nevihtah v spomladi, ki so navadno združene s plohami, vidi se mnogokrat na kraju luž, ki so se naredile zavoljo dežja, rumen prah, ki je kakor drobno stolčeno žveplo. Še je mnogo ljudi, ki verjamejo, da se napravi nevihta iz žveplenihi soparov v oblakih, ter si domišljajo, da je padlo z dežjem tako žveplo na zemljo, ter se sklicujejo na to, da je dežilo že tudi nekdanj ogenj iz neba na Sodomo in Gomoro. Pa rumen prah v deževnih lužah ni žveplo, če tudi se vžge na ognju, ampak je le cvetni prah z drevja. V tulipah je na okrog šest malih stebličkov: na koncu je videti črn prah. Kdor tulipo poduha, se mu nos počerni. Lilija ima lepo rumen prah in kdor poduha belo lilijo, se mu nos porumeni. To je cvetličan prah. Najde se v vseh cvetlicah in v vsakem cvetu, kajti neogibno je potreben, da se naredi iz cveta sad in seme.

Če tedaj spomladi, kadar drevje cveté, močno dežuje, opere dež ta prah iz cvetja, kar je največji vzrok, da se včasih sadje slabo obnese, če je dolgo po cvetji deževalo. Kjer stoji mnogo cvetočih dreves, tam opere tudi dež mnogo takega cvetličnega prahu; nabira se na zemlji, in kadar voda spuhti, je videti po tleh, in to je domišljevanji žvepleni dež. Po leti in pozno v jeseni, kadar je vendar več neviht, ne bo nihče videl tak žveplen dež, ker je že vse odcvelo. Takrat deži sicer jabelka, orehe, želod, itd. s težkih drevesnih vej, ne pa domišljevan žveplen dež.

2. Kervav dež.

Včasih se zgodi spomladi in po leti, da zagledamo tu pa tam rudeče kapljice, še mokre ali pa že posušene, po listju ali kod drugod po rečeh, p. po platnu, ki je pogarnjeno po vertih, da se ubeli. Ker ljudje ne vedó, odkod je pač to, in ker rajši verjamejo kaj neverjetnega, ali nenaravnega, ne ubijajo si dolgo glave, ampak pravijo: Deževalo je kri in to pomeni vojsko.

Pa, kakor ni vse žveplo, kar je rumeno, tako tudi ni vse kri, kar je rudeče barve. To se godi tako-le. Iz majhnega jajčeka, ki je viselo po zimi na kokošnem plotu, ali drevesu, izvali spomladi solnčna gorkota majhno živo gosenico. Čez nekaj tednov zleze, če se je gosenica nažerla in zredila, zopet kviško, se obesi na zadnji del života z glavo navzdol, sleče gosenično kožo, in se spremeni v oglato podobo, ki jo imenujemo bubo, brez glave, nog in perut. Kaj bo iz te stvarice, se ne more koj vedeti. Čez malo časa pa se zopet koža razkolje, in iz nje izleze živalica s tlačnenimi perutnicami in debelim zadnjim životom, kateri je videti, da bi rada postala metuljček. Čez nekaj ur pa, ko je posedela, se perutnice razrasejo in razprostré. Iz zadnjega životovega dela pade na zemljo šest do osem rudečih kapljic in poleten tič je gotov, ki leta lahek in vesel po zraku, od cvetlice do cvetlice. Bog zamore narediti iz ostudne in zaničevane gosenice lepega in veselega metulja. Kjer so spomladi prepreženi celi plotovi ali drevesa s pajčevino, v ktorej je skritih tisoč in tisoč takih jajec, tam izleže solnčna gorkota na enkrat vsa jajčeka. Vse gosenice dosežejo lahko svojo popolnost, ako dobé dovolj hrane, v ravno tistem času spremené se lahko v bube in postanejo vse naenkrat metulji. Kjer jih je več skupaj, oddajo tudi veliko rudečih kapljic, predno zleté. Stó metuljev v enem vertu dá že 6—800 kapljic, in to je potem dozdevni kervavi dež.

3. Kamnit dež.

S tem je pa druga. Ni sama domišlija. Mnogo imamo namreč starodavnih, verjetnih sporočil in dokazov, ki nam pravijo, da so padli iz zraka zdaj posamezni težki kamni, zdaj več skupaj ne enake velikosti meni nič, tebi nič na zemljo. Najstareje sporočilo o teh stvari, seza daleč nazaj v 462. leto pr. Kr.

Takrat je padel v Traciji, v sedanji turški kronovini Rumiliji, velik kamen iz zraka in od tedaj v 2335 letih dežilo je kamenje, kolikor se ve, 38 krat. 1492. leta 4. novembra pa el je na zemljo kamen 260 funtov, 1672. leta v Veroni na Laškem dva po 200 in 300 funtov. Pa bi si kdo mislil, o nekdanjih časih se pripoveduje lahko! Koga pa moremo vprašati, je li res? — Pa tudi najnovejše skušnje poterdijo taka stara sporočila; 1789. leta in 24. julija 1790. leta padlo je na Francoskem in 16. junija 1794. leta na Laškem mnogo kamenov iz neba, tó se pravi visoko iz zraka, in 26. aprila 1803. leta prihrumel je na Francoskem v Orte l'Aigle naenkrat kamnit dež in padlo je na zemljo 2000—3000 kamenov.

1808. leta padli so kameni z neba in sicer na Moravskem. Cesar avstrijski zapové v tej stvari zvedenemu možu, naj preišče to reč. Izvedelo se je to-le:

Bilo je vedro in prijazno jutro, dokler se nebo o pol šestih ne pooblači. Ljudje št. Jernejske podružnice bili so ravno na potu v cerkev. Naenkrat zaslišijo tri krepke poke, da se je zazibala zemlja pod njimi, in tako gosta megla nastane, da se ne vidi deset korakov daleč. Na to je sledilo več udarcev drug za drugim, in slišalo se je, kakor bi nepretergoma v daljavi streljali s puškami, ali pa kakor močno bobnanje. Ropotanje in zvižganje, ki se je slišalo vmes po zraku, premotilo je nektare češ, vojaki so prišli v garnizono s turško godbo. Na streljanje s topovi niso mislili. Med tem pa, ko se začudeni in prestrašeni pogledujejo drug drugoga, jel je padati skoro tri ure na okrog tak dež, pred katerim ne varuje noben plašč in noben čez ramena ogernjen žakelj. Obilica kamenja, v velikosti laškega oreha do človeške glave, od šestih lotov do petih funtov, padala je vedno ropotaje in zvižgaje; nekteri kamni padli so naravnost, drugi po strani, kakor zavihteni. Mnogo ljudi je to gledalo, in kameni, ki so jih vzeli, koj po padu v roko, bili so gorki. Pervi zadegali so se zavoljo teže globoko v zemljo. Eden kamen so izkopali dva čevlja globoko iz zemlje, drugi so obležali le verh zemlje. Po lastnosti je to kamenje znotraj pesknato in sivo, od zunaj prevlečeno s černo, svitlo skorje. Števila tega kamenja ne vé nobeden. Mnogo nemara ga je padlo na polje, in obležalo v zemlji. Kolikor se ga je nabralo, vagalo je 2½ centa. Vse to je trajalo 6—8 minut in čez nekaj ur zgubila se je tudi megla, in opoldne je bilo zopet vse jasno in mirno, kot bi se ne zgodilo nič.

To je tedaj zgodba. Kaj pa nam je misliti o tem kamenji, ki pada z nebá, o tej stvari učenjaki molčé in skrivajo svoje mnenje, ter odgovoré, ako jih vprašate, da ne vedó.

Zvit vojak.

Nek huzar je vedel, da je kmet, ki mu gre po cesti nasproti, potegnil 100 gl. za senó in jih hoče sedaj domú nesti; torej ga poprosi majhnega darú za tabak in žganje. Kdo ve, morda bi bil zadovoljen s par krajcarji. Toda kmet ga zagotovi in se privezuje pri peklu in nebesih, da je izdal v bližnji vasi zadnji krajcar in da ga nima zdaj beliča.

„Ko bi le tako daleč ne bilo do mojega stanovanja“, pravi vojak, „pomagano bi bilo obema, meni in tebi: pa če ti nimaš nič, (jaz nimam nič) morava iti k sv. Vidu, kar nama danes nakloni, razdelila bova po bratovsko.“ Ta sv. Vid stal je iz kamna izrezan v nekej stari, malo obiskovani kapelici pri potu na polju. Kmeta začetka ne veseli ta božja pot. Vojak pa mu zagotovuje tako izdatno, da ga ni sv. Vid še nikdar zapustil v nobeni potrebi, da res jame upati dobiček.

Morda je bil v odstranjeni kapelici skrit kak pajdaš in vojakov pomagač? Ne; v resnici je bila kamnita podoba sv. Vida, pred katero zdaj poklekneti; vojak je videti, kot bi molil jako pobožno.

„Zdaj“, pošepče kmetu na uho, „zdaj le mi je svetnik pomigal.“ — Toraj vstane, gre k njemu, se dotakne z ušesi kamnitih ustnic ter pride vesel nazaj k svojemu spremljatelju. „Goldinar mi je podaril, iskati ga nama je v mojem žepu.“ In res prinese, v veliko kmetovo začudenje goldinar iz žepa; ki ga je imel pa že prej, in razdelita ga med seboj, kakor sta se zmenila. Kmetu je bilo jako všeč, da poskusi vojak še enkrat. Vse se zgodi takó kakor prvič. Vojak pride zdaj še veseleji nazaj od svetnika.

„Zdaj nama je pa podaril naenkrat sto goldinarjev. Iskati nama jih je v tvojem žepu.“

Kmet, zaslišavši to, postane bled ko zid in zaporedoma ga zagotovi, da nima okroglega pri sebi. Toda vojak mu prigovarja, naj vendar zaupa svetniku ter pogleda. Sv. Vid ga ni še nikoli goljufal. Če je hotel ali ne, moral je obrniti svoje žepe in jih izprazniti. In res se prikaže sto gold.; kakor je vzel prej zvitemu husarju polovico njegovega premoženja, tako je moral tudi zdaj deliti sto goldinarjev in pomagale mu niso ne prošnje ne obeti.

To je bilo zvito in dobro napravljeno, vendar pa ne prav, posebno, ker je bilo v kapelici.

Koristni nauki.

1. Norec vpraša mnogo, čemur ne vedó odgovora vsi modrijani. To je dvakrat res. Pervič, zamore najneumniši človek vprašati čemur ne vé odgovoriti najbolj pameten, ker vprašati, je lažje, kakor odgovarjati, in tirjati je tudi lažje, kakor dati, poklicati lažje, ko priti. Drugič bi pa včasih lahko odgovoril moder človek, pa noče, ker je vprašanje neumno ali zamoteno, ali pa ne na pravem mestu. Mnogokrat se spozna brez velicega truda neumen človek po vprašanju in moder po odgovoru. Kdor molči, s tem že odgovori. Vprašali so nekega imenitnega moža, kaj je počel Bog celo dolgo večnost pred stvarjenjem sveta? „V nekem brezovem gozdu je sedel,“ odgovori pobožni mož, „in je rezal šibe za take ljudi, ki nepotrebno vprašajo.“

2. „Kar se ne počne, to se ne konča.“ Zato se tudi pravi: kdor ne vaga, je tudi brez blaga. Pa tudi se lahko zgodi, da kdor vaga, tudi omaga. Kaj dá tedaj kaki reči vspéh? Poskus, imamo li k temu moči; premislek, kako začeti; — poraba ugodnega časa in ugodnih razmer, in slednjič je treba dognati, ker se začne. Res pa mora vedno ostati: Če pa se lotimo, kake „vagane“ reči, ker drugače ne more biti, torej le pogum, in ta mora dognati delo. Če pa le vedno hočeš in „bi“, pa ne začneš nikoli, ali si pa že začel in se potem kesáš, in hočeš, kakor se pravi, na suhem utoniti, tedaj prijatelj, bošeš tudi slabo končal, kakor si slabo začel.

3. Ni vse zlató, kar se sveti. Marsikdo se ogoljufa, komur ni mar ta pregovor. Pa še neka skušnja se mnogokrat pozabi: Marsikaj se ne sveti, pa je vendar-le zlató, in kdor tega ne verjame in mu ni mar, godi se mu slabše. V dobro obdelani njivi, v dobro vredjenem gospodarstvu je mnogo denarja skritega; in pridna roka ga tudi najde; mirna vest in dobro serce se tudi ne sveti, pa je še več vredno, kot zlato. Največkrat je ravno tam najmanj zlata, kjer je največi blišč in bahanje. Z velikega oblaka je navadno mali dež. Kdor mnogo govori o svojih tolarjih, malo jih ima. Nekdo se je hvalil, da ima doma poln mernik cekinov. Ko mu jih je bilo pokazati, se dolgo časa ne more pripraviti. Slednjič pokaže majhno okroglo škatljico, ki se je pokrila lahko z roko. Pa vendar se je dobro izmotal, češ, mera za cekine je drugačna kakor za žito.

5. Gospodarjeve oči konje pasejo. Kdor sam dela, obogati; kdor ne ogleduje z lastnimi očmi dela, ampak se zanaša na druge, in kdor sam ne dela, kjer je treba, ampak drugim veli, kar bi moral sam, ne bo si opemogel.

Nek drug pregovor pravi: Če se o volku meni, pa volk pride. Če se večkrat misli kaj hudobnega, ali če se dolgo govori o tem, prikrade se slednjič želja in hudo se stori. Če nočeš, da volk pride, ne govori o njem. Če nočeš hudega storiti, ne misli nanj, kjer koli si, in govori o njem, kot bi bilo kaj prijetnega in lepega.

5. Ali enkrat ali pa nobenkrat, (je vse eno). Ta pregovor je najlažjiviši in hujši med vsemi. Enkrat je vendar le enkrat, in nič se od tega ne odvzame. Kdor je enkrat ukradel, vse svoje življenje ne more več z dobro vestjo in veselim srcem reči: hvala Bogu! nisem še segel po ptujem blagu; in če tatu vjamejo in ga obesijo, potem ni enkrat ali pa nobenkrat vse eno. Pa s tem še ni vse rečeno. Večjidel se po vsej pravici lahko reče: Enkrat je desetkrat, sto-tisočkrat. Kdor je s hudobijami začel, nadaljuje tudi navadno in slednjič se uresniči pregovor: verč nosi toliko časa vodó, da se razbije.

Rešitev druge naloge.

Druga naloga o jajcih je že davno rešena. Misliti si je namreč številko neravno, da ostane vselej od kupljenih jajec neravna številka. In ta je 31; polovica nam je 15 in pol, in še pol po verhu je ravno 16. Toliko jajec kupi prva gospodinja, in 15 jih še ostane. Polovica od teh je 7 in pol še pol jajca po verhu je osem. Toliko jih kupi druga, ostane jih še 7. Polovica in pol so 4 in še ostanejo tri, polovica od treh s pol jajcem ste dve in tako ostanejo jajca cela, kokoščarici pa še eno.

V. Večer.

Planeti ali premičnice.

II.

Slovenski Vedež stopi pred svoje bralce, ter jih popraša: Veste še, čast. bralci, kaj ste brali zadnji večer o nebesnem poslopju?

B r a l e c. Da, o premičnicah se je govorilo.

V e d e ž. Ali še veš, kaj so premičnice.

B r a l e c. Da! Premičnice so zvezde, ki ne stopajo z drugimi enako, kajti v velikih krogih sučejo se krog solnca; danes pride ta, jutri una, vsaka pa ob svojem času.

Vedež. Ali pa tudi še veš, o katerih premičnicah se je zadnji večer govorilo.

Bralec. Da, o Merkuriju, in tudi Venera je pršla na versto, ki se jej pravi tudi večernica in danica.

Vedež ne more se prečuditi, da je č. bralec vse tako lepo zapomnil; zato pa nadaljuje:

Za Merkurijem je Venera na versti. Danica vshaja malo prej predno solnce.

Kadar pa vshaja Venera še le po solnčnem vshodu, je ne moremo zavoljo dnevne in solučne svitlobe videti. Nevidna sledi solncu cel dan, kakor kako otroče, in se prikaže še le tedaj na večernem nebesu, kadar se na zemlji luči prižgó in in Ave Marijo zazvoni. Ta zvezda je edina, ki nam ne kaže le svitlobo z take daljave, ampak celo zemljo razsvitluje, ter senco učini. Svitloba večernice ni vedno enaka. Včasih žari se, včasih je zopet bleda in včasih se celo človeku zdi, kot bi bila manjšo. Pa zvezdogledi so našli že davno vzrok, zakaj. Ker je velika krogla in solnce le eno polovico razsvitliti zamore, med tem ko je na unej strani tema, zato je mogoče, da se oberne le polovica ali pa še manj njene razsvitljene polovice k zemlji.

Pa še znameniteje stvari so našli zvezdoglediš svojimi daljevidi. Tudi večernica ni gladka krogla, kakor naša zemlja, presežejo vendar njene goré štiri do petkrat visočino naših gor, kar so astronomi po senci natanko preračunili.

Oj, čudno veselje je to, z daljevidom gledati v temni noči 6 milijonov milj daleč v ptuj razsvitlen svet, če pomislimo, kakošno veselje je že to, če pogledamo s kakega hriba v dolino, katero še niso videle naše oči. Še prijetniši in ljubši bi bil pogled v tako zvezdo, če bi tudi videti zamogli, kaj na onih gorah raste, kakšne živali se po njih pasejo, kakošni ljudje varujejo svoje koče, in kaj družega še počno v svojej svitli, zračni visočini. Človeška radovednost je taka, več ko kdo vé, še več bi rad zvedel.

Tretja zvezda od solnca oddaljena je naša zemlja, z mescom ali luno. Na okrog meri 5400 nemških mil: oddaljena je od solnca 21 milijonov milj in vendar dobiva od njega tako močno vročino. 365 dni in 6 ur premika se krog solnca in pride v tem času 131 milijonov milj daleč in ne počije ne enkrat. Kar je še družega o zemlji povedati treba, je, kaj bi morali storiti njeni prebivalci, da bi Gospodu dopadlo; in da včasih tudi storé, kar nam dopade; to pa je pisano v povestih slovenskega Vedeža.

Zdaj je Mart na versti, jako lepa premičnica, ki nima bele ali rumene luči, ampak ima rudečo, kot bi v njej vedno vesele gromade žgali. Od solnca je 32 milijonov oddaljen milj vendar pa potrebuje za svoj tek samo 1 leto in 322 dni in preleti v tem času 200 milijonov milj dolgo pot. Toda je petkrat manjši od zemlje in skoro dvakrat lajši, zato se pa premiče tudi urneje.

Perva premičnica za Martom, djalo se je dolgo dolgo časa, je Jupiter, kajti, če tudi bi jo radi, niso mogli najti kake druge. Toda serčni zvezdogledi so terdili, da med njima ene zvezde manjka, če tudi je ni videla živa duša. Morda je tako majhena, so djali, da je ne moremo videti. Ali je pa že doživela sodnji dan in vstajenje mesa, in je potem pogorela ali kam drugam zginila.

To so pa takó-le uganili: Mislimo si od solnca do Saturna ravno čerto potegnjeno. (Saturn mislilo se je, da je zadnja premičnica) in na tej čerti sto pik, ki so enako daleč ena od druge. Če si to mislimo, stoji na četerti piki premičnica Merkurij, in kdo si bode zato jezik brusil, da je ravno tam, ne pa kje drugej. Če štejemo tri dalje, stoji tam Venera. Če štejemo dalje dvakrat šest, to je dvajnost, stoji tam Mart in ne manjka ga. Če štejemo dalje, dvakrat dvajnajst, to je štiri in in dvajset, tam se ni videlo nič, in vendar, če štejemo dalje, dvakrat 24 je 48, vendar stoji tam Jupiter, in dvakrat 48 je 96, in tam stojó Saturn. S 96 in pa one 4 pike od solnca do Merkurija je ravno sto; tedaj stoji Saturn res na stotini pičici. Ker vse te premičnice v tako lepem redu in razmeri druga pri drugi stojó, zato so djali zvezdogledi, tam m o r a še ena stati, če ni že zginila. Takih reči Vedež ne pové komur si bodi, toda svojim bralcem ne sme ničesa prikrivati, da spoznajo, kaki častni ljudje smo mi pratikarji in zvezdogledi, ki spregledujemo zvezde neba, kakor pastir svoje ovčice ali pa šolmašter svoje šolarčke, in koj zapazi, če koga majnka. Kako gotovo pa svoje reči vemo, pokazalo se je v naše veliko veselje pred kakimi štirideset leti. Ko je glasoviti mož, Heršel po imenu, našel pred več leti novi daljevid, s katerim se veliko dalje vidi, kakor s starim, našli smo res na 24. pičici premičnico in si precej domišljevali, ter bili moški. Toda, to še ni vse. Ker je bila pa ta premičnica jako majhna, upali smo se terdití, da ni cela, ampak le kos od cele. In skušnja je poterčila tudi te misli, v kratkem našli smo zapored še tri majhne zvezdice, takó da smo imeli na enkrat, mesto ene, ktera se nam je zdela, da je manjka, štiri zvezde. O tem ni nikakega dvoma več, da je bila kdaj na tem mestu velika premičnica, ki se je razpočila

kdo ve pred koliko časom v té štiri kose, in žalostno je moralo biti, če sta oče ali mati ostala na enem kosu, otroci pa na drugem, da niso mogli ničesa izvedeti drug od drugega in se ne pozdraviti po kom.

Ker mora vsaka zvezda imeti ime, ako se hoče o njej govoriti, imenovali so te štiri: Palada, Junona, Cerera in Vesta.

Za temi je na versti deveta premičnica, Jupiter, 108 milijonov milj od solnca. Čeravno se ne vidi večji, kakor šmarna petica, je vendar-le 1474 krat večji od zemlje. V 12 letih pride samo enkrat okoli solnca, krog nje pa se sučejo 4 lune, kar se gotovo lepó vidi, če po noči vse naenkrat na nebu plavajo.

Deveta premičnica je Saturn. Od solnca je še enkrat takó daleč, kakor Jupiter, namreč 199 milijonov milj. Njena pot krog solnca meri več ko 1280 milijonov milj; treba ji je $29\frac{1}{2}$ leta. Ker je tako neznano daleč od solnca, zato ji sveti solnčna svetloba 90 krat šibkeje, kakor naši zemlji in dobre oči mora imeti, kdor hoče vdjati tam gori šivanko.

Zató ima pa tudi 7 lun, ki razveseljujejo njene žalostne dni in razjasnujejo njene dolge noči. Razun tega ima tá premičnica še nekaj, kar drugih nobena; namreč obroč, ki je pa dvojnati. Ta obroč ni predalječ od Saturna, je celo širok, pa ne debel in ga tudi solnce obseva. Berž ko ne odbija žarke nazaj na temno truplo premičnice in s tem povišuje njeno svetlobo. Več se o njem povedati ne ve.

Dolgo se je mislilo, da je Saturn zadnja premičnica, na katero solnce sije, in da smo zdaj pri kraju, dokler ni slavni Heršel, ki smo ga že zgorej omenili, našel v veliko začudenje in veselje zvezdogledov novo premičnico, ki pa še ni bila zadnja. Kajti revni človek ne dospé nikdar do konca božje vsegamogočnosti in ne sme se reči nikoli: Kjer nič ne vidim, tam tudi nič ni. Nova premičnica zove se Uran in je nedvomno najstarejša. Še enkrat tako daleč je od solnca kakor Saturn, namreč 400 milj. Eno leto na tej zvezdi traja tako dolgo, kakor pri nas 83 let ali celo človeško življenje, in stoletna pratika rabila bi se gori lahko 8300 let. Zavolj neizrečene daljave je solnčna svetloba 361 šibkeja, kakor pri nas. Zató jo pa razsvitluje šest, morda še več mescev, ki se krog nje verté, vshajajo in zahajajo vsak ob svojej uri, in pratikar tam gori more biti mož stare korenine in se precej truditi, da dodela pratiko, če mu je treba preračunati in napovedati za vsak dan celega leta vshod in zahod vsakega mesca.

Te premičnice so najimenitnejše, zato ker jih poznajo že najdelj časa. A v novejših dneh prikazuje se jih vedno več in več in začeli so jih imenovati po onih možeh, ki so jih prvi ugledali, ali jih pa še celo samo s številkami zaznamujejo.

Ker se številka kakih par sto milijonov milj tako lahko bere, in nihče ne pomisli, kaj hoče to reči, toraj si zapomni: Če bi zažgal na solncu v tem trenutku vojak topničarskega regimenta dobro nabit top, in če bi krogla letela z vedno enako urnostjo noč in dan, petek in svetek (delavnik in praznik,) v ravni črti vedno dalje in dalje, priletela bi na Merkurija v 10 letih, na Venero v 18, na zemljo v 25, kakor je bilo že rečeno, na Marta v 38, Jupiterja v 130 letih. Do Saturna bi morala leteti 238, do Urana pa 479 let. Takó daleč so te zvezde od solnca, ki jim je tako rekoč mati in babica, in ono razpošilja na okrog in okrog od perve do zadnje toliko gorkote in blagoslova, kolikor ga je vsakej treba in nevidljivi Bog, ki jih je vstvaril, je s svojo vsegamogočnostjo in dobroto povsod pričujoč in poživlja ter hrani vse, kar živi in diha.

Kanifferštén.

Vsak dan ima človek, če hoče, priložnost premišljevati nečimurnost pozemlskih reči, tako v majnih mestih, v Celju, Celovcu, Mariboru, Ljubljani, kakor v Amsterdamu in biti zadovoljen s svojo osodo, če mu tudi ne leté pečena piščeta v gerlo. Pa nek slovensk rokodelec je prišel po največih ovinkih v Amsterdamu po zmotah do resnice in spoznanja. Prišedši v veliko in bogato kupčijsko mesto, s krasnimi hišami in barkami in pridnimi ljudmi, ugledal je najpervo veliko in lepo hišo, kakoršnih ni videl od doma do tje. Občudovaje je dolgo gledal dragoceno poslopje, šestere dimnike na strehi, lep napis in visoka okna, večja kakor v očetovi hiši vrata. Ne more se premagati, da ne bi poprašal nekega mimogredočega: „Dobri prijatelj, mi morete povedati, čegava je ta hiša z visokimi okni, polnimi tulipanov, rumenih vijolic in božjih iskerc?“

Toda vprašani človek, ki je imel morda kaj imenitnega opraviti in ki je k nesreči toliko razumel slovenski, kakor naš rokodelec holandski, odgovori s kratka in serdito: „Kanifferštén,“ in jo sopiha mimo. Bila je to holandska beseda in se pravi nemški: „Ich kann nicht verstehen, slovenski: Ne raz-

umem.“ — Toda naš ptujec je menil, da je tako bogatemu možu ime, po komur je vprašal. „Kosmata kapa, si misli, ta človek je pa denaren, ta Kanitferstén in gre dalje.

Iz ulic v ulice gredoč dospé do morja. Tu stoji ladija pri ladiji, jambor pri jamboru, da z začetka ne ve, kako bo pregledal vse to z dvema očesoma, kako bo opazoval in pregledoval vse te znamenitosti, kar zbudi njegovo pozornost velika ladija, ki se je pripeljala nedavno iz Indije in se zdaj izklada iz nje. Cele dolge verste zabojev stojé druga pri drugi in verh druge na bregu, pa vedno valijo še druge iz barke, sode s sladkorjem in kavo, rižem in poprom. Ko jih že dolgo gleda, vpraša vendar slednjič nekoga, ki nese ravno zaboj na rami, kako se pač zove srečni človek, komur je pripeljala ladija vse te bogatije.

„Kanitferstén,“ se mu je odgovorilo. — „Šentajte,“ pravi, sam sebi, „saj sem vedel! Ni čuda ne, da zida take hiše, komur priplavi morje take bogatije na suho, in deva take rože na okna s pozlačenimi šipami.“ — Potem gre nazaj in potoma premišljuje žalosten, kako reven človek je on, med toliko bogatimi ljudmi na svetu. Ravno pravi sam pri sebi: Ko bi se tudi meni kdaj tako dobro godilo, ko temu Kanitferstenu, kar zagleda prisedši iz nekega vogla velik pogreb. Počasi in žalostni vlečejo štirje černo oblečeni konji mertvaški voz, tudi černo pregernjen, kot bi vedeli, da peljejo nekoga umerlega k počitku. Za vozom sledi dolga versta prijateljev in znancev umerlega, par za parom, zaviti v černe plašče in tihi. V daljavi zvoní z majhnim zvonom. Mil čút se polasti našega ptujca, čút, ki ne zapusti nikogar, ki vidi pogreb; s klobučkom v roki obstane, da vsi odidejo. Vendar se pa loti zadnjega pogrebca, ki ravno v mislih računi, koliko dobička kaže njegova pavola, če bi nastavl cent po deset gold., prime ga na lahko za plašč in ga vljudno popraša: „Kaj ne, eden vaših dobrih prijateljev je bil ta, ki mu zvonček poje, kajti tako žalostni in pobiti greste!“

„Kanitferstén,“ mu odgovori.

Dve debeli solzi kanete našemu popotniku po licu. Nankrat postalo mu je tesno pri sercu, pa kmalo ložje. „Ubogi Kanitferstén,“ kaj imaš od vsega tvojega premoženja? Kar bom tudi jaz nekđaj dobil, jaz revež: Kos platna in mertvaško obleko. Od vseh tvojih cvetlic dali so ti morda le kak rožmarin na merzle persi.

Tako premišljujoč gre za pogrebom, kot bi bil tudi on eden prijateljev, sprejmi jih do groba, vidi pokopati dozdevnega Kanitfersténa in holandska pridiga na grobu pokopanega ga-

nila ga je bolj, kakor marsiktera domača, ki je ni pazno poslušal, če tudi ni razumel o njej besedica. Lahkega serca gre z drugimi dalje, povžije v nekej kerčmi, kjer so govorili nemški, svojo južino in kedar se mu pozneje ni hotlo dopasti, da je toliko bogatinov na svetu, da je pa on tako reven, spomnil se je gospoda Kanitfersténa v Amsterdamu, njegove velike hiše, njegove bogate ladije in njegovega tesnega groba.

Nekaj iz Turškega.

Na Turškem je pravica domá. Neki kupčijski služen, ki ga je vjela noč na prostem, priveže konja, obloženega z dragim blagom ne daleč od stražne hiše k drevesu, se vleže pod drevo ter zaspi. Dobro se je naspal, ko ga zbudi jutranji zrak in pevajoča prepelica; toda konja ni bilo nikjer.

Urno teče obropanec k deželnemu glavarju, namreč k princu Korosmanu Oglu, ki je stanoval v obližji, ter toži pred njegovim sodnim stolom svojo revo. Princ se ne briga mnogo zanj: „Tako blizo si že bil stražne hiše, še petdeset korakov bi bil dalje jezdil, pa bi bila nevarnost premagana. Sam si kriv svoje lehkomišljenosti.“

„Slavni princ! pravi kupec, se mi je bilo bati spati na prostem, v deželi, ki jo vladaš ti?“ — Princu se je to dobro zdelo ter ga poskelelo. „Spij danes kozarček turškega žganja,“ pravi kupcu, „in zaspi še enkrat pod drevesom.“ Kakor rečeno, tako storjeno.

Dobro se je že naspal, ko ga zbudi drug dan jutranja sapa in prepelica; zraven njega stal je zopet privezan konjiček z vsemi dragocenosti, na drevesu pa je visel mertev človek, tat, ki pa ni več videl jutranje zarje.

Dreves je dovolj še marsikje malih in velikih. — —

K velikemu turškemu Sultanu, pripravljajočemu se ravno v cerkev, stopi v petek reven človek, eden podložnikov, gerde brade, stergane suknje in s preluknjanimi čevlji; prekriža častljivo roke na persi ter pravi: „Veruješ tudi ti, veleslavni Sultan, kar pravi sveti naš prerok?“ Sultan, ki je bil dobrotljiv gospod, pravi: „Da, verujem, kar nam veli prerok.“

„V Alkoranu je djal prerok,“ nadaljuje revni človek, da so vsi muzelmani (to se pravi, vsi Mahomedanci) bratje. Gospod brat! bodi tako dober, pa razdeli z menoj dedščino.“ Cesar se namuza ter si misli; „Ta si je izmislil nov način, kako se prosi,“ in da mu en tolar. Turk ogleduje ga dolgo po eni strani, potem po drugi, in slednjič zmaje z glavo re-

koč: „Gospod brat, zakaj mi daš le en sam oguljen tolar? saj imaš vendar-le več srebra in zlata, kakor ga zamore nesti sto mezgóv, moji otroci pa stradajo domá, da se lakote lupijo, in tudi meni se bodo usta popolnoma spoprijela. Se pravi mar to, po bratovsko deliti?“

Dobrotljivi Sultan pa dvigne svarečo roko kviško ter mu reče: „Brat, bodi zadovoljen, in nikar ne povej nikomur, koliko sem ti dal, kajti ko bi prišli vsi naši bratje in bi zahtevali od mene svojo dedščino, boče je zmanjkalo, in ti bodeš moral še kaj nazaj dati.“

To je gospod brat dobro razumel, torej gre k peku Abu Flengi, kupi si kruha za svoje otroke, cesar pa gre v cerkev ter opravi svojo molitev. — —

Kako lahko se vjézé in raztogoté nekteri ljudje zavoljo malenkosti, in kako urno se zopet zavedó prave pameti zavoljo kakega nepričakovanega smešnega ugovora, slišali smo v povesti o gospodu, ki je vergel juho skoz okno na dvorišče in o prebrisanem slugi. Ravno to uči naslednja povest.

Mlad potepuh poprosi imenitnega gospoda, ki je mimo njega šel, milega daru, in ko ga ta noče slišati, mu obljubi za en krajcar pokazati, kako se človek vjezi, da se zmerja in stepe. Marsikdo, ki to bere, bode dejal, tega učiti se, ni vredno vinarja, še manj krajcarja, ker kreg in boj ni kaj dobrega, ampak je slabo. Vendar je pa več vredno, kakor se misli. Če se namreč ve, kako se pride do slabega, vé se tudi, kako se je varovati, da se ne pokopljemo vanj.

To je morda mislil tudi ta gospod, ker dal je dečku krajcar. Toda ta tirja drug, in ko mu ga da, še tretji krajcar, četerti in slednjič celo šesti. Ko pa še le noče povedati svoje umetnije, je bilo z gospodovo poterpežljivostjo pri kraju. Imenuje ga nesramnega potepuha in berača, žuga mu, da ga bode pretepel in slednjič mu primeri res par gorkih. „Vi surovi človek, zavpije zdaj fantalin, tako stari ste že in še vedno tako neumni. Ali vam nisem obljubil naučiti vas, kako se človek vjezi, da se zmerja in stepe. In mi niste dali zato šestih krajcarjev? Zakaj me preteplate.“

Če tudi je bil ta primerlej poštenemu móžu nevšečen, spoznal je vendar-le, da terdi zviti deček pravo, on pa ne. Pomiri se, ter dobro zapomni, nikdar se ne tako urno razgreti, ter pravi, dober nauk je več vreden, ko šest krajcarjev.

Tretja in četrta računska naloga.

Na cesti se srečata dva pastirja. Jože pravi Mihuh: Daj mi eno ovco, imel jih bodem potem še enkrat toliko kot ti.

Miha pa pravi: Ne, daj mi ti eno, potem jih bodem imel toliko kakor ti. Vganite, koliko jih je imel vsak.

Ta naloga je lahka in majhna. Naslednja ni težka, pa je lepa. Le prav je treba računati, ter se ne zmotiti, kar je zelo mogoče.

Neki človek je imel 7 otrok, pa 4900 gold. premoženja. Mlajši otroci so ga večkrat prosili, naj naredi pismo, in sicer takó, da bodo oni več dobili po njegovi smrti, kakor stareji. To je dobrega očeta bolelo, ker je vse enako rad imel, in ker je mislil, da bode Bog pomagal mlajšim, ako bodo pridni in se dobro vedli, kakor je starejim on pomagal.

Ker pa le niso mirovali, in je tudi starejšim vseč bilo, vpravna vse tako:

Najstarejši sin vzame najpervo 100 gold. od vsega premoženja in od ostalega osmi del. — Drugi naj vzame 200, in od ostalega osmi del. — Tretji 300 gold. in od ostalega zopet osmi del; in tako naj dobi vsak prihodnji 100 gold. več, kakor prejšnji in od ostalega osmino. Kar pa ostane, je sedmega.

S tem so bili otroci zadovoljni. Po očetovi smrti se je spoznala njegova zadnja volja in zdaj naj se preračuni, koliko je dobil vsakteri.

Slab dobiček.

Neki mlad človeček se je vpričo juda ustil, kako ima gotovo roko, da v enem mahleju prekolje šivanko po dolgem.

„Da, res Abraham, staviva petico, da ti odsečem v zraku ravno, kar je za nohtom črnega in brez kervi.“

Res staviva, kajti judu se ni zdelo mogoče in položita denar na mizo. Človeček odpre nožič, mahne, toda zgubi stavó, kajti odsekal je revnemu judu zavoljo svoje nevajenosti črni noht in beli noht, in še sprednji članek perstov. Jud glasno zaječi, vzame denar, ter pravi: „Jojmine! — dobil sem pa vendar le jaz.“

Tega juda naj se vsak spomni, kogar mika, za kako reč več vagati, kakor je vredna.

Marsikak pravdar bi tudi lahko tako dejal. Neki vojvoda naznanil je svojemu kralju dobljeno vojsko s temi besedami: „Če bom še enkrat takó zmagal, prišel bom sam domú!“ — Z drugimi besedami se to pravi: „Jojmine, dobil sem vendar le jaz.“

Človek v mrazu in vročini.

Človek ne more nič koristnejega in boljšega spoznati, kakor samega sebe; marsikdo, ki pojema pri nas o vročih poletnih dnevih, ali se o novem letu ne upa od peči, mi bo komaj verjel, kar bodem sedaj povedal in vendar je res.

Znano je, da poletna vročina in zimski mraz nista povsod enaka, tudi nista povsod v enem in istem času, in ne trajata enako dolgo. Na zemlji so kraji, kjer večji del zima gospoduje, ki razsaja neizrečeno hudó, kjer zmerzne voda v jezerih po 10 čevljev globoko; po letu se zemlja ne otaja popolnoma, ampak le nekaj čevljev globoko, ker tam solnce nekaj mescev nič ne sveti in njegovi žarki tudi po letu le po strani padajo na zemljo. So pa zopet kraji, v katerih se od snega in ledú in toče nič ne vé; kjer pa je nasprotno strašna vročina, posebno daleč sredi dežele v gorah, kjer ni vodé, ker tam sije solnce prebivalcem ravno na teme in pošilja svoje žareče žarke naravno na zemljo. Na obojnih krajih tedaj je mnogo drugače vravnanega, in vendar prebivajo ljudje in živé tu in tam.

Merzli in vroči kraji imajo svoje lastne živali, ki se ne preselijo nikdar prostovoljno. Le maloktere, ki jih je človek s seboj vzel, zamorejo prenašati največjo vročino v enem delu sveta in največji mraz v drugem. Toda tudi te terpijo mnogo, nektere poginejo vročine, druge zmerznejo, ali poginejo lakote, ker ne morejo najti živeža.

Tudi rastlin in najkrepkejih dreves ni po vsej zemlji, ampak rastejo v onem kraju, za kateri so vstvarjene. Celo jelka in hrast spremeni se v najmerzlejih krajih v nizek, ne poznan germ in v goščavo na ravnih tleh, kar vidimo tudi mi po visokih, golih in merzlih gorah. Človek se je pa razširil povsod na vse kraje; kjer le more obstati kaka živa stvar, tam je človek doma; v najtoplejših in najmerzlejih krajih ljubi svojo domovino, v ktorej je bil rojen, in če preselite kakega divjaka v lepši in milejši kraj, nerad bo tam živel in ne bo srečen. Tak je človek. Njegova narava vravna se počasi in vselej po onem kraju, v katerem živi, in s pripomočjo svojega razuma vravna si ga takó pripravno in prijetno, kakor je le mogoče. To je tudi stvarnik mislil, ko je dejal: „Pomnožite se in napolnite vso zemljo, in si jo podverzite.“

Navodil bodem nekoliko izgledov, kakó velik mraz in kakó hudo vročino človek prestaja.

V Sibiriji, v mestu Jenizejskem, nastal je januarja 1735. leta tak mraz, da so padali vrabci in drugi ptiči mertvi

iz zraka, in vse, kar le zmerzniti zamore, je zmerznilo in vendar živé tam ljudje.

V nekem drugem mestu sibirskem pritisnil je 7. dec. 1772. leta tak mraz, da je zmerznila skledica živega srebra, ki so ga postavili na zrak, in je bilo terdo ko železo. Dalo se je tleci in vpogniti, in vendar so prestali ljudje.

Enak mraz terpeli so nekđaj Angličani v severni Ameriki pri Hudsonsbay. Zmerznilo jim je žganje celo v zakurjeni sobi. Niso ga mogli ohraniti tekočega. V dolgih temnih zimskih dneh svetili so z razbeljenimi topovimi kroglijami, in če tudi je zraven tega še v peči gorelo, vendar ni mogla braniti vsa ta gorkota, da ne bi se prevlekle stene in postelje z ledenimi skorjami.

Kako vročino pa zamore človek prenašati, vidi se že pri naših delavcih v fužinah, glažutah, kjer topé rudo itd., in se ljudje še bolj sègrejejo s težkim delom.

Nekteri ljudje, ki mnogo derže o tem, da se spotijo, zlezejo v peč, iz ktêre se je vzel kruh, in odpró jo le toliko, kolikor jim je treba, da zamorejo dihati in se poté, da se jim sercé smeja.

Kdor pa to ve, ne bo se mu neverjeten zdel naslednji poskus. Štirje znani in imenitni možje zakurili so majhno sobico, kolikor se je le dalo. Zrakova vročina je bila skoro enaka onej, pri kateri voda zavre. Vendar so pa prestali 10 minut, če tudi ne brez težav. Eden med njimi poskušal se je še dalj. V vročini, v ktêrej se jajce terdo skuha, prestal je osem minut.

Ta vročina je bila res le umetno narejena, vendar pa v naravi v nekterih krajih ni veliko boljše. V peščenih pustotah afrikanskih veje včasih po nekterih krajih tako suh in vroč veter, da se v trenutju listje po drevju posmódi in posuši, kader tak veter piha; ljudje, ki so tadaj zvunaj, se morajo brez pomude na obraz vleči, da se ne zadušé, in vendar še veliko terpijo. Celó v zapertih sobah se človek ne more obvarovati pred medlostjo. Vendar se pa prestane, če je človek previden in če porabi, kar so že drugi skusili.

Prijatelj! Če kaj tacega slišiš ali bereš, uči se iz tega in bodi domá zadovoljen, če tudi sploh ni vse takó, kakor si želiš.

Grozen boj z volkom.

Na Francoskem je kraj, ki se zove Zólije. Ta kraj obiše leta 1807 divja zver, kakoršne še niso videli v onih krajih,

pa tudi pri nas še ne. Bila je podobna volku in morda je bil volk. Imela je pa krajši gobec kakor navadni volk, bila dolga in pretergana in pokrita s temnozeleno dlako. Več dni je razsajala divja in kervoločna zver po deželi v strah prebivalcem, napadala ljudi in živino in se lotila celo 30. marca pri belem dnevu na veliki cesti nekega popotnega človeka. Razmesarila je dve deklici in enega dečka, in je prenočila tisto noč blizo hiše nekega kmeta po imenu Machina. Dobri Machin, ki mu taka straža pred njegovo hišo še mar ni bila, gre zjutraj še pri temi iz hiše. Kar zasliši nek šum v germu; misli, da je mačka, ki je je zmanjkalo pred nekaj dni, ter zakliče ženi, da je mačka že zopet tukaj. Pa v tem trenutku skoči pošast razdražena nanj. Sune jo od sebe, pa koj pride zopet, stopi na zadnje noge, pritisne ga k zidu in se zagriže s svojimi ostrimi dvovertsnimi zobmi v njegove leve persi. Zastonj se skuša izmotati. Pošast vgriza se vedno bolj s svojimi zobmi vanj, ter mu napravlja neznane bolečine. Zdaj pa se je oklene močni Machin z obema rokama, tišči jo nase, dokler ni v hiši, pade ž njo na mizo, da je zver spodaj in zavpije svojej ženi, naj napravi luč. Toda žena in otroci se ne upajo se približati in zver vjeda se vedno bolj in bolj v persi nesrečnega moža; slednjič oserči se najstareja hči in priteče z lučjo in nožem. Oče tiščeči z životom koliko najbolj more pošast na mizo, ter pokaže z levo roko, kam naj sune, da bode zver gotovo poginila.

Še se vjeda zver vedno globokeje med tem, ko jo hči junaško in srečno prebode in nož parkrat v rani zaverti.

Kakor reka bruhne črna vroča kri iz smertne rane; zver suče oči in ni se jej videlo, da bi rada raztergala še mnogo deklic in dečkov. Pa še le potem, ko ji je že kri odtekla, bilo je mogoče oprostiti persi hrabrega Machina, tako hudo se je zajedla s svojimi ostrimi zobmi vanje. Potem so jo popolnoma ubili in pokopali. Machina so pa bolele še dolgo časa potem persi in svoj dan je na to mislil.

Slab terg.

V velikem mestu Londonu in krog njega je neznano mnogo norcev, ki se veselé prav po otročje denarja drugih ljudi in žepnih ur in dragocenih perstanov in ne mirujejo prej, da jih dobé. To doversijo včasih po zvijači in goljufiji, še večkrat pa s prederznim napadom v časih pri belem dnevi in na veliki cesti. Temu se posreči, unemu ne. O tem vesta povedati jetničar in rabelj v Londonu.

Čudna pa se je prigodila nekemu imenitnemu in bogatemu možu.

Kralj in mnogo visocih gospodov in gospá zbralo se je nek prijazen poleten dan v velikem kraljevem vertu; dolge in zvite njegove steze zgubile so se daleč v gozd. Bilo je pričujočih tudi mnogo družih ljudi, ki jim ni bilo žal poti in par ur, da so videli ljubljenega kralja in njegovo družino ve-sele in srečne.

Pili so in jedli, igrali in plesali; šli so se sprehajat po lepih potih med dišečimi rožnimi germiči s parama, pa tudi samšni, kakor se je ravno primerilo. Ustopi se tudi nek dobro opravljen človek s samokresom pod sukno v oddaljenem kraju k nekemu drevesu, kjer se vert gozda dotika ter pravi sam pri sebi: Bode že kdo prišel. In res pride nek gospod z leskečim perstanom, zvonečimi verižicami, in zlato zvezdo na persih, ter na nič misleč se gre sprehajat v hladno senco. Kar stopi rokovnjač izza drevesa, se dobremu gospodu ponižno prikloni, privleče izpod sukne samokres, nastavi ga gospodu na persi, ter ga vljudno prosi, naj ne začne razgrajati, ker nihče ne ve, kaj se menita. — Nič dobrega ni, če stoji človek pred samokresom in ne ve, kaj je notri.

„Življenje je dražje,“ si misli pametni gospod, „boljše je perstan dati kakor perst,“ in obljubi molčati.

„Žlahtni gospod,“ pravi potepuh dalje, „ali ne bi hoteli prodati dveh zlatih ur? Plačalo se vam bode dobro. Naš šolmašter ravna uro vsak dan drugače in človek ne vé, pri čem je: na solnčni uri so pa tudi vse številke zamazane.“

Če jih je gospod rad ali nerad, vendar je moral prodati uri za neke uboge krajcarje, da bi zanje spil komaj polič vina. Tako je pokupil ropar perstan, zvezdo in zlato serce, ki je imel gospod zapeto spredaj v srajci, kos za kosom z majhnimi denarji in vedno deržeč samokres v levi roki. — Ko slednji gospod misli: Hvala Bogu, zdaj sem vsaj oskuben, začne ropar z nova: „Žlahtni gospod, ker sva se takó dobro pogodila, ali bi ne hoteli zdaj vi, kaj od mene kupiti?“

„Pokažite!“ pravi gospod. — Potepuh izvleče sedaj vsakoverstne drobnarije iz žepa, ki jih je nakupil po dva krajcarja ali pa našel na kaki klopi, in ubogi gospod mu mora drago plačati kos za kosom.

Ko slednjič potepuhu nič družega ne ostane, kakor samokres in ko vidi, da ima gospod še nekatere svitle cekine v zeleni mošnjici, pravi mu: „Žlahtni gospod, ali bi ne hoteli še za one denarje, ki jih imate v roki kupiti samokres? Najboljši puškar v Londonu ga je naredil, med brati je vreden

2 cekina!“ — Gospod misli v naglici: „O neumni tat“, in kupi samokres. A zdaj pa pomeri on ter pravi: „Stoj fantalin; kar precej mi pojdi, kamor ti bodem velel, ali te pa vstrelim koj na tem mestu. — Ropar pa skoči v gozd ter pravi: „Le streljajte, saj ni nabit.“ Gospod sproži, toda samokres se ne vname. Ko vtakne basavnik v samokres, prepriča, se da ni zerna smodnika v njem. Tat pa je bil med tem že daleč v gozdu, in osramočen gre imenitni Anglež domu, očitaje si, da se je dal tako zelo ostrašiti in potoma je mnogo mislil.

Kert.

Med vsemi doječimi živali je kert edina, ki išče svoje hrane v podzemeljskih temnih luknjah.

Pa še ta je preveč, bode kdo djal, ki se spomni svojih travnikov in polj, ki je pokrito s kertinami, kjer so tla prerita, in preljuknana, rastline pa umirajo, če se pase hudobna žival z njihovimi koreninami.

Tedaj pa sodimo hudobneža.

Res je in ne more se tajiti, da prerije kert s svojimi podzemeljskimi poti tu pa tam tlá, in jih zmešča.

Res je dalje, da pokrijejo narite kertine mnogo rodovitne zemlje, in zaderžujejo pod njimi ležeče kali v rasti, ki še celo včasih poginejo. Toda temu pomagajo grablje v pridni roki.

Pa kdo je videl, da spodjeda kert korenine? Kdo zamore to terditi? „No, pripoveduje se vsaj tako; kjer so korenine spodjedene in rastline umirajo, najdemo tudi kerta; in kjer kertov ni, se to tudi ne zgodi. Tedaj učini to kert.“ — Oni, ki to terdi, je berž ko ne tisti, ki je nekaj terdil: Če žabe dolgo ne ragljajo, ne ozeleni tudi drevje; tedaj pri-raglajo žabe listje. — Poglejte, kako se lahko zmotimo.

Tukaj pa pride kertov zagovornik, skušen kmetovalec in natoroznanec, ter pravi:

Korenin ne podjeda kert, ampak ogerci, ki živé pod zemljo, in iz katerih se zležejo hrošči in druga nesnaga. Kert pa je le ogerce in trebi tla teh sovražnikov.

Zdaj pa razumete, zakaj je kert vselej tam, kjer je trava in rastlinstvo bolno in umira; zató ker so ogerci tukaj, ktere kert preganja. Kar toraj ti zadolžé, piše se na njegovo kožo in plačilo njegove dobrote je motika po glavi.

To je zopet eden iznašel za pečjo ali za bukvami, boste djali, ki še kerta videl ni.

Stojte, dobri prijatelji! Ta ki to pravi, pozna kerta bolj kakor vi vsi in vaši kertarji, kar boste koj videli. Na dva načina se lahko prepričate, če je govoril resnico ali ne.

„Pervič, če pogledate kertov gobec.“

Vse štirinožne živali ali sèsavci, katerim je odkazal stvarnik, da naj glodajo rastline, imajo v vsakej čeljusti zgoraj in spodaj, le po dva ostra prednja zobá, nikakih kočnikov, ampak presledek do podočnikov. Vse roparice pa, ki lové druge živali in jih jedó, imajo po šest ali še več špicastih prednjih zob, potem na obeh straneh kočnike, in za temi podočnike. Pogledjte le kertov gobec in našli boste, da ima v gornji čeljusti 6, v spodnji 8 špicastih sprednjih zob, in za temi na vseh štirih straneh kočnike in iz tega sledi: kert ni žival, ki gloda rastline, ampak majhen ropar, ki požira druge živali.

Drugič: Prerežite mertvem u kertu trebuh in pogledjte želodec.

Kar namreč žre, mora imeti v želodcu, in kar ima v želodcu, to je požerl. Če hočete tedaj poskusiti, našli ne boste nikdar v kertovem želodcu korenin, ampak vselej kože od ogercev, červov in druge golazni, ki živi pod zemljo.

Kako je tedaj s kertom?

Če pobijate kerta pridno z motikami in koli, delate si največjo škodo, golazni se pa jako prikupite. Brez nevarnosti razdevajo vaše travnike in polje, rastejo in se lepó rede; spomladi pa pride hrošec, objé vam drevje, da je golo ko brezova metla in slednjič se nam zahvaluje celo kukavica.

Taka je tedaj s kertom.

Sreberna žlica.

Nek častnik je djal: Rad bi kosil tudi enkrat pri „Slonu“; torej gre v to gostilno. Zbrani so bili znani in neznani ljudje, revni in bogati, in kakor povsod bili so tudi tu pošteni in nepošteni. Pili in jedli so, eden več, drugi manj. Govorili so o tem in onem, o kamnitem dežju na Moravskem, o Machinu, ki se je metal z velikim volkom in o mnogo drugih rečéh.

Po kosilu pije še ta ali oni kozarec dobrega vina; tam eden valja iz kruha kroglice, ko bi bil lekar, drugi zopet igra se z vilicami ali nožem, tretji s sreberno žlico, — po naključji gleda častnik človeka v zeleni suknji, ki se igra s

sreberno žlico, in vidi, da mu smukne žlica v rokav in da se iz njega ne prikaže.

Kak drug bi si mislil; kaj to mene briga? in bi molčal k temu, ali bi pa začel vpiti. Častnik pa si misli: Kaj vem, kdo je oni žlicostrelec, kaj vem kako sitnost mi še napravi; tiho je toraj, dokler ne pride kerčmar in denar pobere. Ko kerčmar pride, vzame častnik tudi eno sreberno žlico ter jo vtakne spredaj v kamižolo, da je gledala z enim koncem iz nje, kakor so navajeni vojaki o vojskinem času, kedar prinesó saboj samo žlico, juhe pa né. —

Ko častnik plačuje svojo pijačo, pogleduje ga kerčmar, ter si misli: Kak časten red ima pa ta gospod? Obnesel se je nemara v boju zastran juhe, da je dobil v častni spomin žlico, ali je pa nemara še celó moja? — Ko je častnik kerčmarju plačal svoj dolg, pravi resnega obraza:

„Kaj ne, saj žlico ste si tudi vračunili? Pa je še drago!“

„Taka se ni še prigodila, pravi kerčmar. Če doma nimate nobene žlice, podaril vam bom leseno, sreberno pa pustite le tukaj.“ — Zdaj pa vstane častnik, potaplja kerčmarja po rami ter se nasmehne:

„Bila je šala, kar sva počela jaz in pa oni le gospod v zeleni suknji. Dajte zopet nazaj žlico iz rokava, zeleni gospod, jaz bom pa dal tudi svojo.“

Tat, vidé, da je izdan, in da je videlo pošteno oko njegovo nepošteno roko; pomoli žlico misleč: „Boljše je, da ostane pri šali.“ Tako je dospel kerčmar zopet do svojega premoženja, ter se smejal, in tat tudi — pa ne dolgo. Drugi gostje spodé izdanega tatu psovaje iz kerčme, gospodar pa pošlje še za njim hlapca. Poštenega častnika pa pogosti s steklenico dobrega vina na zdravje vsih poštenih ljudi.

Pomni: Ne kradi srebernih žlic.

Pomni: Pravice še niso pokopali!

Premeteno deklé.

Nekega dne so se gostili bogati in častni gospodje. „Če zamorete danes kerčmarju in godcem dati zaslužka 150 glđ.“ pravi eden, „bilo bi lepó, če bi se spomnili tudi revežev!“ Ko so bili gospodje najbolj veseli, pride lepo in dobro opravljena deklica s krožnikom v roki k gostom, ter jih prosi milega obraza in s sladkimi besedami daru za reveže. Dajó ji eden več, eden manj, kakoršno sercé ali mošnjak je kdo imel. Ozek, mošnjak in ozko sercé da malo. Dober mošnjak in dobro serce

da veliko. Takega sercá je oni, h kateremu pride zdaj deklica. Ko ji pogleda v bistre ljubeznjive oči, topi se mu sercé milote; verže ji torej v skledico dva tolarja in ji zašepeta na uho: „Na, to je za tvoje lepe višnjeve oči!“ Mislil je pa také-le: „Ker si ti, ki prosiš za reveža, také lepih višnjevih oči, dam zató revežem dva tolarja; drugače bi bil tudi eden dovolj.“ Premeteno deklé se pa dela, kot bi razumelo drugače; sramožljiva vzame tolarja iz skledice.

„Hvala lepa! dobrotljivi gospod. Pa bodite še také dobri ter mi dajte še za reveže kaj!“ — Gospod verže ji še dva tolarja v skledico, poboža deklico po licih, ter jej pravi: „Ti mala nagajivka!“ — Drugi pa so se mu neznansko smejali, izpili so kozarce deklici na zdravje; godci so pa zagodli.

Rešitev tretje naloge.

Vem, da sem se zakasnil, in vsi oni, ki so se brigali za prvi račun, so že uganili. Da je imel Jože 7 ovac, Miha pa 5. Če bi dal zadnji prvemu eno ovco, imel bi Miha še štiri, Jože pa 8, tedaj še enkrat toliko. Če bi dal pa prvi zadnjemu 1 ovco, ostalo bi jih Jožetu 6, Miha bi jih imel pa tudi 6. Tako se je glasil račun.

VI. Večer.

Repate zvezde.

Dobri bralec je že ves drug mož, kakor pa malo prej, in kadar bodo od sedaj pri „debelem Tinetu“ ali pri „treh kraljih“ govorili o premičnicah, bode tudi on lahko katero zinil za svojim poličem, in ni treba povedati, od kod jo je zvedel. Vedež tega ne tirja.

O repatih zvezdah ali kometih bi se reklo marsikaj, zató ker se ne vé veliko o njih. Toda Vedež se ni nikoli podstopil, ljudi za nos voditi, zato bode v kratkem povedal, kar vé, in v enem samem govoru vse dokončal, čeravno ni samo 11 repatic, ampak so jih opazovali že čez 400 od sila starih časov do danes.

Velika repatica je vselej čudežna prikazen, če se naenkrat pokaže na nebu, ne napovedana in nepoklicana, ter obstoji, ter ne zine besedice, posebno taka, kakor je bila 1580. leta.

ki je bila 4 krat večji kakor danica, ali pa ona, 146. leta pred Kr., ki je bila, kakor so djali, večja ko solnce videti, ali pa 1769. leta, koje rep je segel čez četerti del nebá, kaj pa še, če se prikažete celo dve, kar se je tudi že zgodilo. Zdi se takrat človeku, kot bi nagovoril Bog kakega zvezdogleda, slovenskega Vedeža hočem reči: Meniš li, da si sedaj že do-delal in da poznaš že vse zvezde nebá? Poglej, tu je še ena, ki je še nisi videl, in ne bodeš vedel, kaj bi ž njo počel. Drugi ljudje pa gledajo čudno zvezdo stermeči in radovedni, in mati jo pokaže otroku ter pravi: „Poglej, kakó čudna je božja vsegamogočnost.“

Take repatice pa niso vse enake; celo ravno tista spremeni svoje naličje, dokler jo ogleduješ, zdaj je svitleja, zdaj temneja, zdaj večja, zdaj manjša okrogla ali voglata, dalj ali bližej pri nas. Repatica 1680. leta je bila 160 krat bližej solncu, kakor zemlji. Nekatere so tako daleč ali pa takó majhne, da jih moremo le mi zvezdogledi in pratikarji s svojimi daljevidi ugledati; drugih še celo videti ne moremo, nedvomno, ker so predaleč, ali so pa le po dnevu na nebu.

Repatice so jako premičnicam podobne; verté se ravno tako kakor one okoli solnca. Nasprotno se pa tudi zeló ločijo od njih. Vidijo se le malokdaj, nimajo take terde in jedernate tvarine kakor zemlja ali pa druge premičnice, ozaljšane so z velikim svitlim repom. —

Pervič: Vidijo se le malokdaj, ter se prikažejo redkeje, kakor premičnice, kateri dan za dnevom na nebu vshajajo in zabajajo; kajti niso vedno tako blizo solnca ali blizo nas, kapremičnice. Ne, repatice so pravi ponočnjaki, ter se ne bojé na tuje iti kakor marsikter materin ljubček. Če se je prisukala repatica okoli solnca in so pri njem dobro ogrela in doživela vroče poletje, zgubi se v dolgi, dolgi čerti, v svojo zimo in nihče ne ve kam.

Če se je 30 let ali še več sto let sukala vedno dalje in dalše, in ji na enkrat na misel pride, oberne se nazaj, da se ogreje zopet prav dobro pri ljubem solncu, ter potrebuje ravno toliko časa nazaj, in malo jih je, kateri jo zopet dočakajo. Zapisano je, da se je prikazala ena repatica 1456. leta, ena 1531, ena 1607, ena 1682. Ker je preteklo vselej skoro 76 leta, terdil je učen mož po imenu Halley, da je bila vselej ena in ravno tista, in da mora če ne prej, vsaj 1759. leta zopet priti, kar se je res zgodilo. Tako je bilo tudi leta 1830; okoli l. 1900 se mora tudi ena prikazati. Ravno tako je terdil nek učenjak,

da je bila repatica 1532 in 1661. leta ena in ista, in da se mora prikazati tudi 1790. l., pa se vendar ni prikazala.

Drugič. Repatica nima tako terde in jedernate tvarine kakor zemlja, ali kaka druga premičnica. Nekatere so podobne megli, takó da se je djalo, da se zvezdice za njo lahko vidijo. Nekatere so sicer gosteje, vendar je videti, kot bi se ne deržale vse skupaj. Nekteri učenjaki pa pravijo, da se repatica na dolgej poti bolj in bolj zgosti, če se ji ne pripeti kaka nezgoda, in poslednjič spremeni v premičnico. Mogoče, da je bila tudi naša zemlja kdaj meglena krogla, ki je več tisoč milj obsegala, da je postala vedno bolj vodena, da se je naredila suha zemlja, da se je ločila voda od kopnega, in da je slednjič iz nje nastalo to, kar je zdaj. Bojé se Božje vsegamogočnosti se Vedež ne meša v ta prepír.

Tretjič. Repatice ozaljšane so z lepim svitlim repom, pa ne vse. Nekatere imajo krog in krog stremenat venec žarkov, kot bi bile ovite z bliščečimi lasmi, kakor v zgodbah svetega pisma glave evangelistov in aposteljnov in Janeza kerstnika. Če ima pa taka zvezda rep, podoben je vselej megli z žarki, skozi se vidijo zvezde, mimo katerih se suče. Vselej je rep nekoliko skrivljen, zdaj velik, zdaj majhen, zdaj svitel, zdaj temen. Nikoli ne derži proti solncu, ampak je vedno proč od solnca obrnjen, na uni strani repatice. Vedežu se včasih dozdeva, da je rep le odsevanje solnčnih žarkov, ki prederó megleno repatico. Dobri bralec naj pa skriva to skrivnost, kajti dozday tega še ne vedo vsi ljudje.

Četrtič. Repatica pomeni veliko nesrečo. Zanesti se je, da vstane čez leto in dan vojska ali pa potres, ali pa poginejo mesta in kraljestva, ali da umerje kak mogočen vladar, ali se zgodi sploh kaj tacega, kar nikogar ne veseli. Pa ni treba misliti, da učini repatica nesrečo, ali pa da se prikaže, da jo napové, kakor brič davek. Ne, repatica ne ve o tem ničesa. Kadar je njen čas, pa pride.

Z drugih planetov ali premičnic jo tudi vidijo, kakor mi zemljani. Toda mi s svojim veseljem in žalostjo, s svojim srcem, polnim strahu in upanja smo v božjih rokah. Vendar se pa pripeti povsod na zemlji, naj si je že, kjer bodi, tukaj ali tam za morjem, vsako leto gotovo velika nesreča, takó da oni gotovo uganejo, ki prerokujejo hudó zavoljo repatice, naj se prikaže, kedar se ji zljubi. Ravno tako, kot bi se premetena butica vstopil sredo vasi ali terga in bi jel pogledovati zvezde na nebu ter djal: Čudne reči vidim tu gori, še to leto bode umerl nekdo v vasi.

Častiti bravec spomni se le 20 ali trideset let; spomni se revolucije, uporov, vojsk, nagle in grozne smerti cesarja Maksimilijana v Mehiki, avstrijske vojske s Prusi in Italijani ob enem; itd. če bi se prikazalo vsako leto po deset repatic, nobena bi se ne osramotila.

Kaj pa je pomenila tista repatica, ki je bila napovedana za predlansko leto, 12. avg.; kaj je pomenila ta zvezda, ktere ni bilo nikjer videti? Učenjaki, pa ne vsi, le nekteri, ali prav za prav en sam in sicer francoski učenjak, ker drugi so le za njim trobili, kar je on povedal, djal je, 12. avgusta 1872. po kosilu priletela bo na zemljo velikanska repatica, ki jo bo na drobne kosce razdrobila, in mi bodemo že nekje drugej večerjali. Ta novica se je po vsem svetu raznesla, in nekteri so se jeli že pripravljati na prihod repatice. Dolžniki niso hoteli plačati dolgov in še vedno na posodo jemali, ker so si mislili: Čemu bi neki ne vživali, dokler nam je dano, saj če prileti naša zemlja na kak drug svet, in če Bog da dočakati, se bo že drugej tudi lahko še na posodo jemalo.

Gospodinje, pa le nekte, polovile so vse kokoši po kur-njakih in jih podavile. Vedež je rekel: nikar saj se ne bo že svet poderl, če tudi je že star; toda matere so djale: „Kaj pa, ko bi se vendar-le? Bolj gotovo je bolj gotovo.“

Prišel je 12. dan meseca avgusta, zagromilo je poldne in strahopezljivi ljudje so jeli pogledovati, kdaj in odkod pride repatica, od ktere so toliko govorili, pa odbila je ura tretja; zvezde pa še ni bilo, zašlo je solnce za goré in zdihnili so ljudje, da se je slišalo po vsem svetu, ker po vsem svetu so se ljudi bali tega strašila, se ve da le nevedneži.

Slovenski Vedež si je pa isto popoldne natočil tako poln kozarec najboljšega vina, kakor še nikoli poprej ne, in ko se srečata zvečer s pomočnikom, vpraša ga Vedež: „No, ali se je poderl svet?“

„Ni se ne!“ odgovori pomočnik, in začne igrati, s psičkom, ki je pritekkel za njim, češ, saj Vedež ne vé, kaj delam. Vedež si je pa mislil; „Pomočnik, tebe pa je sram.“ — Častiti bravec pa sedaj prav za prav vendar le ne vé, kaj so repatice. Odgovor: Zvezdogledec tudi ne ve prav natanko, takó da bi zamogel staviti na svojo vednost. Kar se je zvedelo in iznašlo o zvezdah repaticah, je to:

1. Repatic ne obseva solnce tako, kakor našo zemljo, ampak one imajo svojo lastno luč.
2. Repatice niso takó zgoščene s terdim krajem kakor druge zvezde, ampak so razpuščene v tanko svitlo meglo.
3. One se dokaz božje vsegamogočnosti.

Toliko za zdaj o teh zvezdah. One, ki se bodo opisovale prihodnji zvečer, pomenijo v obče mir in ljubezen in varstvo božje.

Selski brivec.

Boga ne smemo skušati, pa tudi ljudi ne.

Lansko jesen prišel je v selsko kerčmo ptujec z veliko brado; bil je skoro čuden videti. Predno še jesti in piti zahteva, vpraša kerčmarja: „Je tu blizo kak brivec, da bi me obril?“ Kerčmar pravi da, in pošlje po-nj. „Pazite!“ pravi ptujec prišlemu brivcu, „ako me boste brili, moja koža je jako občutljiva. Če me ne vrežete, plačal vam bom štiri tolarije; če me pa vrežete, vas prebodem. Pazite tedaj dobro.

Prestrašen brivec zaslišavši te besede in vidoč ošpičen meč na mizi ležati, potegne jo iz kerčme, ter pošlje po pomagачa. Temu reče ptujec ravno to. Tudi pomagач zaslišavši te besede jo potegne, ter teče po učenca. Dečka oslepi srebró, toraj pravi sam pri sebi: Bom poskusil. Če se mi posreči, da ga ne vrežem, kupil si bodem za štiri tolarje sukno, ko bo pri nas žeganje. Če se mi pa ne, vem, kaj mi je storiti,“ in res začne briti gospoda. Gospod sedi miren ne vedoč, v kakej smertnej nevarnosti je, in prederzui brivski deček pohaja z britvijo hladnokervno po obrazu, kot bi ne veljalo več, kakor šestico, ali pa če bi ga vrezal, na rano pritisniti košček gobe ali pa papirja: ni mu na mar, da gre za 4 tolarje in celo za kožo. Srečno obrije ga brez rane in kervi.

Ko gospod vstane in se ogleda v ogledalu ter se obriše, da dečku 4 tolarje ter mu pravi: „Pobič, kako pa, da si se tako oserčil in me obril, tvoj gospod in njegov pomagач pa sta jo potegnili. Če bi me bil vrezal, gotovo bi te prebodel.“ — Mladi brivec pa se smešljaje zahvali za lepe denarje ter pravi: „Žlahtai gospod, ne bi me prebodli. Če bi kterikrat z obrazom zganili in bi jaz vas vrezal, prehitel bi vas, kajti mahoma bi vam prerezal vrat in zbežal.“

Straha in groze obledi gospod pri teh besedah, spomnivši se v kakej smertni nevarnosti je visel, ter da dečku še en tolar po verhu, in nikdar ni nobenemu brivcu več rekel: „Če me vrežeš, te prebodem.“

Prebrisani Štajerc.

Malo vstran od velike ceste premišljeval je v neki vasi na Štarjerskem bogat kmet, kako bi skrnil svoje križavce in cekine o hudem vojskinem času. „Cesarico Marijo Terezijo imam tako rad, Bog jej daj dobro, in cesarja Jožefa in cesarja Franca, Bog jih ohrani še dolgo žive in zdrave.“ *)

Če človek misli, zdaj sem svoje ljube gospode dobro skrnil in zakopal, izvoha jih sovražnik, če le nos vtakne v vas, in odpelje jih v sužnost čez mejo v sovražno deželo; človeku bi počilo serce samega domoljubja.

„Pa že vem, kaj mi je početi!“ pravi sam pri sebi in nese denar v temni noči na zelnik. Na zelniku položi ga med bob in fižol. Koj zraven pa skoplje v razoru med gredami jamo, ter zmeče vso perst iz nje na denar in pohodi na okrog lepe cvetlice in majaron, kot bi zelje tlačil.

V pondeljek prikazovali so se že v okolici sovražni vojaki, v četrtek pridejo že v vas, pomerijo jo naravnost v mlin, iz mlina k županu in od župana k našemu kmetu. „Daj denar,“ zavpije nekdo vojakov nad njim, ter mu pokaže golo sabljo, „denar ali pa moli še en očenašek!“

Kmetič jim pravi, naj vzemó v božjem imenu, kar dobé pri njem. „Nimam ga krajcarja, pred včerajšnem je že šlo vse rakom zvižgat.“ — Vam se pač lahko kaj skrije, res, vi ste pravi, kakor bi vas izbral, godernja med sabo. Ko pa ne najdejo ničesar, kakor nekaj kufrenih krajcarjev in eno posrebreno desetico s podobo cesaričino, pri kateri se je deržal obroček, na kar se je obešala, pravi eden izmed sovražnih vojakov: „Stari! Ti si denar pokopal. Koj pokaži, kamor si ga skrnil, ali pa še ne boš imel časa moliti očenaša!“

„Kar tukaj-le vam ne mrem pokazati,“ pravi kmetič, z „mano idite na vert. Če se vam ne teži, pojdimo na zelnik; tam vam bom pokazal, kje je skrit denar, ter vam povedal, kako se mi je izšlo. Gospodje sovražniki so bili včeraj in pred včerajšnem tukaj, našli so ga in vzeli seboj.“

Vojaki ogledajo zelnik in res najdejo vse tako, kakor jim je kmetič pravil, in nihče se ne spomni, da leži denar pod perstenim kupom, ampak gledajo v prazno luknjo, ter si voščijo: Ko bi bili le prej prišli. „Pa da bi mi vragi vsaj teh-le cvetic in boba in fižola tako ne pohodili,“ pravi kmet, ter na ta način žviže té in vse druge, ki so prišli za njimi; rešil je tedaj vso cesarsko rodovino, cesarja Franca, Marijo Terezijo in Jožefa, ter jih obderžal srečno domá.

*) Na denarju so bile namreč vpodobljene te glave!

Pajki.

Pajek je zaničevana žival; mnogo ljudi se ga celo boji, če tudi je znamenita stvar božja in nam donaša svojo korist.

Pajek postavi nima dveh očes, ampak osem. „Ni torej čudno, bode kdo djal, da tako urno ugleda in zgrabi muhe in mušice.“ Pa to nič ne dé. Muha ima več sto oči, kakor so izvedeli natoroznanci, in vendar-le ne vidi mreže in svojega sovražnika, ki sedi precej široko v njej. — Kdor hoče po svetu srečen biti, in se ne zamotati v nastavljene mreže, treba mu ni le oči, ampak tudi glave!

Kako je pač tanka nit, ki jo prepreže pajek z največjo urnostjo od ene mreže do druge! In naravoznanci nas zagotovljajo, da je taka nit, ki jo sprostimi očmi komaj vidimo, sestavljena iz 6000 niti. To so tako-le izvedeli: Pajek ima na svojem životu 6 bradavic, (ne samo eno), iz katerih se n-enkrat izmotajo niti. V vsaki bradavici je po 1000 lukenj, ki ni nobena samo za napoto. Če se izmotajo tedaj iz vseh teh luknjic niti, ne bo nihče obgovarjal številke 6000, in lahko je razumeti, da nosi taka nit, če tudi je tako tanjka, z vso neskerbnostjo po njej gori in doli letajočega pajka, ki se obderži na njej celo v viharju in nevihti. Se ne čudimo umetnosti teh stvari božjih, ako gledamo njihovo tiho in vestno delo, ako se spominjamo velikega in modrega stvarnika, ki za vse skerbi, in v tako majhna in nedozdevna trupla skrije čudeže? —

2.

To bi bilo res vse prav, pravi nekdo, če bi le pajki ne bili strupeni; zato se mu umakne, ali pa ga stare, če ga le vidi.

Kdo pa pravi, da je pajek strupen? Ali se ne dobé tu pa tam ljudje, ki si z njimi kruh namažejo in jih pojedó? Bog žegnaj, komur diši! Tudi sploh ne storé te živalice živemu človeku nič žalega, saj skerbijo le zató, da si ohranijo življenje. Nasprotno pa še naravi koristijo, na kar se pa ne pazi dovolj, ker en sam pajek ne zmore dosti. Da včasih kako muho pohrusta, to je še najmanj. Tem bi se še drugače pomagalo. Toda dan na dan pokonča mnogo družih zeló majhnih mušic, ki bi nam zavaljo množice jako nagajale, katerih bi se ne ubranili, ako bi se preveč zaredile.

Ali niso preprežene včasih cele brazde s pajčevino in se svetijo v jutranji rosi. Marsikaka mušica pogine v mrežah, ki bi nemara setev v kali spodjedla in jo uničila. — —

Nek jetnik si je pajka tako ukrotil, da je poznal njegov glas in prišel k njemu, če ga je poklical ali kaj zanj imel. Okrajšal mu je na tem samotnem kraju, kamor ni mogel noben prijatelj do njega, marsikako žalostno uro. Toda ključar ga usmerti. Kdo je ostudniši? Žival, ki zveseli nesrečnega, ali tak človek, ki nesrečnežu še tega veselja ne privošči? Drug jetnik, ki ni imel družega opravka, opazoval je pajka in spoznal, da je vremensk prerok. Zdaj se je prikazal in delal, zdaj ne. Včasih predel je leno, včasih urno, kratke ali dolge niti, ki so bile zdaj bližej, zdaj zopet bolj narazen spredene in potem spoznal je jetnik, kako vreme nastane, če bode vihar ali dež, če bode stanovitno ali nestanovitno itd. Če se človek vreže, ali ni vesel, ako najde pajčevino, da obveže ž njo kervavečo rano? Če je čista, vstavi kri in bolečino, če je prašna, boli človeka še bolj, ker je prišel prah v rano.

3.

Že po raznoverstni pajčevini v prostem zraku, po šipah, po kotih, po polju tu in tam se spozna, da je pajkov več verst. Nekteri ne predejo, ampak le skačejo za svojim plenom. Spomladi, še večkrat po letu o suši in vročini vidimo letati po zraku bele niti. Vse polno jih visi včasih po drevju in obešajo se potnikom na klobuke. Dolgo se ni moglo uganiti, od kod so te niti in mislile so se o njih čudne stvari. Zdaj pa vemo, da to pajčevino delajo majhni pajki, ki jih zovemo zato leteče pajke. Tu se zopet vidi, kako izdatne so tudi majhne moči, ako jih je mnogo združenih.

Bati se pa je nekega pajka, ki živi v spodnji Italiji. Znan je po imenu: Tarantula. Pravijo, da tudi človeka vgrizne in s strupenim pikom učini, da človek zboli in se mu kali po glavi. Temu pomaga nek ples, po imenu Tarantala. Če zaslišijo bolniki godbo plesu, začno plesati, dokler ne popadajo od truda po tleh in potem so zdravi. Verjetno je, da urno sukanje prežene strup iz života. Vendar je pa pri tem, kar se dobro ve, mnogo domišljije in presiljenja, pa tudi goljufije.

Še ena druga znamenita živalica te verste živi v Ameriki, imenuje se hostni pajek. Temu niso všeč muhe in merčesi, ampak zalezuje neke ptiče, kolibrije, jih napade, umori in jim spije kri.

Komu se je bolj čuditi, velikemu pajku ali malim ptičem?

Cesar Napoleon in brienska branjevka.

Cesar Napoleon je preživel svojo mladost v vojaški šoli; kako? povedó nam njegove pozneje vojske in njegova dela. Ker je rad jedel sadje, kakor mladost sploh, zaslužila je ondotna branjevka marsikter denar. Če mu je kdaj pošel denar, posodila ga mu je ona. Zapustivši šolo, da pokaže, kaj se je v šoli naučil, ostal jej je dolžan nekoliko goldinarjev. Ko mu prinese zadnjič na krožniku sočnatih breskev in sladkega grozdja, reče jej Napoleon: „Mati, proč mi je iti, toda ne morem vam plačati. Pa ne bojte se, ne bom vas pozabil.“

„Le mirnega serca bodite zastran tega,“ zaverne ga branjevka. „Daj vam Bog zdravje, da bodete kdaj velik mož.“ — V takem življenju, kakoršno je živel on, pozabi tako male reči celo najboljša glava.

V kratkem postal je vojvoda, ter pridobil Laško. Potem se prepelje v Egipt, kjer so žgali nekdanj Izraelovi otroci opeko, in se je bil pri Nazaretu, kjer je stanovala pred 1874 leti devica Marija. Od tam se pripelje mimo sovražnikov, katerih je bilo ko listja in trave, nazaj na Francosko v Pariz ter postane prvi konzul; potem umiri in vredi svojo domovino, kronajo ga za cesarja, in še vedno ni imela branjevka družega kakor: „Pa ne bojte se, ne bom vas pozabil.“

Pa beseda velja toliko, kakor gotov denar, ali pa še več. V mestu Briene pričakovali so Napoleona, on pa je bil že notri. Pretreslo ga je, če se je spomnil prejšnjega časa in sedajnega, ki ga je Bog tako v kratkem času in mimo toliko nevarnosti pripeljal na cesarski tron. Kar obstane na cesti, dene perst na čelo, kot bi se hotel česa spomniti in izreče ime branjevka, pozveduje po njenej že precej stari hiši ter gre s svojim spremljateljem va-njo. Skoz ozka vrata šla sta v majhno pa čedno sobo, kjer je klečala mati z dvema otrokoma pri ognjišču, ter kuhala malo večerjo.

„Se dobi tu kaj okrepčalnega?“ vpraša cesar.

„Se ve da,“ pravi žena. „Melone so že zrele,“ ter gre po nje. Med povživanjem melon in med tem, ko priloži žena še nekaj tersk, vpraša eden izmed ptujcev: „Ali poznate cesarja, o katerem govorijo, da je že tukaj?“

„Ni ga še,“ pravi žena, „pa bo prišel. Kako bi ga ne poznala? Saj je kupil marsikter jerbašček sadja od mene, ko je bil še tukaj v šoli.“

„Ali vam je vse pošteno plačal?“ —

„Se ve da je, pošteno je plačeval.“

„Žena,“ pravi ji tuji gospod, „ali vi ne govorite resnice, ali imate pa tako kratek spomin. Perviĉ vi cesarja ne poznate, kajti cesar sem jaz, drugiĉ vam pa nisem vsega pošteno plaĉal, ampak na dolgu sem vam dva tolarja ali koliko,“ — in pri tej priĉi našteje cesarjev spremljatelj 1200 frankov na mizo, kapital z obresti vred.

Branjevka spozna cesarja in pade pred-nj na kolena, zbegana od veselja, strahu in hvaleŹnosti; otroci pa gledajo debelo in ne vedó, kaj vse to pomeni. — Cesar veli pozneje hišo podreti, in ravno tam sèzidati Źeni novo. „V tej hiši bodem stanoval,“ pravi cesar, „kadar bom prišel sem, in zove naj se po mojem imenu,“ Źeni pa obljubi skrbeti za njene otroke.

In res preskerbel je njeno hĉer, sin pa se je na cesarske stroške Źolal v ravni tisti sobi, kjer nekdanj Napoleon.

Pravda brez postave.

Ker ne manjka v nobenem stanu neumnih ljudi, dobé se toraj tudi med spoštovanim kmetskim stanom.

Nerazumen kmetiĉ vtakne neko jutro v Źep ĉerno redkev in kos kruha, pa pravi svojej Źeni: „Stara, pazi doma, jaz pa grem v mesto.“ Med potom pa pravi vĉasih sam pri sebi: „Saj te bom nasukal, bom. S tabo bom kmalo pri kraju.“

Mislil si je namreĉ, da bo s svojim svakom takó naglo konĉal pravdo. Ko pride v mesto, mahne jo naravnost k doktorju in mu razloŹi svoj prepir s svakom, zastran kos zemlje, konec kozolca, razloŹi kako je bilo takrat, ko so Źe njegovi predniki prišli v deŹelo, kaj so oĉe in stari oĉe v testamentu zapisali in naposled prosi, naj bi mu gospod doktor iz tega prav dobro skovali. Doktor natlaĉi pipo (ker taki gospodje veĉjidel vsi kadijo), ter moĉne oblake poteguje iz nje; ker je bil pa pošten moŹ, pravi kmetu: „Oĉe, ako je tako, kakor mi pravite, te pravde ne morete dobiti“, in s temi besedami potegne izza peĉi debele popraŹene bukve, jih odpre in pravi: „Poglejte! Pogljavje toliko in toliko, Źtevilka Źtiri, postava tolika in tolika, govori zoper vas.“

Med tem poterka nekdo in stopi v sobo; ĉez ramena si je obesil bisago in videti je bilo, da je nekaj v nji. Dovelj, naj je Źe kar hoĉe, doktor gre Ź njim v drugo sobo, bukve pa poloŹi nazaj na zapeĉek.

Ko pride doktor zopet nazaj v sobo, stopi kmetiĉ z levo nogo malo naprej, jo skrivi in pocenca Ź njo dva ali trikrat;

morda zato, ker je v nekterih krajih navada in se dela za-
voljo lepšega, ali pa morda zató, da bi slišal doktor žvenke-
tati talarje v kmetovem žepu.

„Gospod,“ ogovori ga kmet; „od pravde ne odstopim, ker
med tem sem se premislil. Poskusil bom vendar-le; hočete
vi prevzeti pravdo?“ in kmetič se dela takó učenega, kot bi
hotel reči: Saj vem, da se mi ne more skaziti. Jaz že vem,
zakaj ne.“

„Kar od sercá in odkritoserčno vam povem kar, mislim,“
pravi doktor. „Če pa drugače nočete, pa jo prevzamem.“

„Ne bo vse napačno, ne,“ pravi kmetič.

S kratka, — pravda začne teči; doktor postavnih bukev
ni več rabil, ker je znal postavo na pamet. Kaj se zgodi?

Nasprotnik kmetov je imel kasnega doktorja; zamudil
je dan pravde in naš kmetič jo dobi. „Kaj ne, da je čudno,
pravi doktor, da sem tako slabo pravdo le dobil?“

„Vi ste jo? Zlodja ste jo vi dobili,“ odgovori kmetič
in privleče zmečkan listek iz žepa. „Ali ga vidite? Ali znate
tiskano brati. Če bi ne bil jaz postave iz bukev iztergal, že
davno bi bili pravdo zgubili.“

Kmetič je res mislil, da se je pravda zanj le zató dobro
iztekla, ker je iztergal nevarno postavo iz zaprašениh bukev.
Kadar je med potom natlačil pipico in si ukresal ogenj, djal
je sam pri sebi: „Ali sem ga nasukal!“

Takó se pravde dobé. Blagor mu, ki se mu ni treba bati,
da katero zgubi.

Čern mož v beli megli.

Vedež se ni bal nikdar strahov in ni veroval, da so kje,
a enkrat mu je pa vendar le kropa prilivalo. Nedavno, bilo
je že pozno po noči, gre s svojim pomočnikom in še nekim
drugim imenitnim gospodom domu; kajti vedite, da se visoki
gospodje ne sramujejo ž njim hoditi in sklepati prijateljstva,
posebno po noči, ko jih nihče ne vidi in so sami veseli, da
imajo koga, ki jih spremlja domú.

Pot pripelje nas v gozd; zunaj v vasi je ravno ura dva-
najst biti začela, in izza vsacega drevesa pogledala je črna
polnoč. Lahken veter je pihal skoz temó in nebo se je zager-
nilo z oblaki; le tu pa tam, kjer so bili pretergani, polukala
je bleda luna na popotnike.

„Zaveršnik!“ pravi imenitni gospod. „Ali ne veste ni-
česa? Začnite kaj pripovedovati!“

„Pač vem!“ odgovori Zaveršnik. „Ribničanje so hoteli most delati, pa ne v Ribnici, ampak nekje drugej, in postavili so ga po dolgem v vodo. Takó bo boljše, so djali; kadar pride naliv in voda naraste, derla bo po obeh straneh ob mostu, in ga nam ne bo mogla odnesti.“

„Zaveršnik!“ oglasi se na to Vedež. „Kaj so prej iznašli, puške ali basavnike?“

„No, basavnike!“ odgovori Zaveršnik; „ali bi bilo pač pametno najprej puške iznajti, potem pa še le basavnike. Čemu bi jim bile, ako bi jih natlačiti in nabasati ne mogli.“

Po teh besedah Zaveršnik kihne in se oberne na stran.

„Bog pomagaj!“ pravi Vedež; pa mesto, da bi se bil Zaveršnik zahvalil po lepi navadi, stisne se boječ k Vedežu.

„Ali niste ničesar videli?“ vpraša tiho in boječe? „Iz zemlje se je dvignila bela megla in v beli megli je stal čern mož, ter mi je pomigal, naj grem k njemu.“

„Zakaj pa ne greste?“ vpraša Vedež, in tudi imenitni gospod se začne šaliti z Zaveršnikom. Pa šala kmalo mine, mráz in groza nas zašegeče, ker v tistem trenutku se megla zopet prikaže, v megli pa čern mož, ki z rokó maha, naj gremo k njemu.

Kako urno se je prikazen prikazala, tako urno zopet zgine.

„Ali ste sedaj videli?“ vpraša Zaveršnik. „Hvala Bogu, da so ta-le gospod pri nama. Povem vam, če bi jih ne bilo z mano in z vami, Vedež bi bil kmalo pri kraju. Le pogledjte, kako se tresete!“

Gospod pa si misli: „Hvala Bogu, da je Vedež pri nas; on nas bo že izrezal in nam pomagal, če kaj hudega pride.“

Tresejo se pa vendar-le vsi trije, Zaveršnik, Vedež in imenitni gospod, in nobenemu ne stopa pogum po koncu, mesto tega pa toliko bolj lasje na glavi.

Zdaj pa Vedež popraša svoje bravece: „Uganite, kaj je neki bilo?“

Čez nekaj časa, ko strah nekoliko otresemo, če tudi se je potem prikazen še dvakrat ponavljala, pravi gospod: „Vi Vedež, veste kaj? V zadnji kerčmi ste vi najbolj globoko v kozarec pogledali: Vi imate toraj tudi največ serca. Nagovorite prikazen!“

Zdaj zavpije Vedež: „Vsi dobri duhovi in ti černa pošast polnočna, govori: kdo si?“

Na tako grozovito vprašanje odgovori prikazen z vsemi svojimi močmi: „Oternetov Pavle! za pet kriščevih ran, pustite me. Nikar, nikar, prizanesite mi.“

Zapomnite :

Oternetov Pavle je pošten, v vseh rečeh zveden in prebrisan mož.

Vedež pozna ga dobro. Tacega poljedelca moral bi iti iskat v deveto deželo, pa bi ga še ne našel, če tudi si sedaj le vsak bravec misli sam pri sebi: „Kaj boš Vedež prazne besede govoril, tacega pa vendar ni nikjer, kakor sem jaz.“ — Če je le res!

Ko Vedež Oterneta vpraša: „Pavle, kaj pa vendar počnete; saj z rogatcem samim pač niste v zvezi?“, mu on odgovori:

„Ali ste vi, Vedež? Nisem ne ž njim v zvezi, in si tudi ne želim. Deteljo posipam z malcem (gipsom). Nocoj je dober veter in za njim pride kmalo okrepčaven dež. Kadar jo pred dežjem pospem z malcem, zraste veliko lepša, kot bi napeljal toliko voz gnoja na njivo, kolikor pesti malca izmečem.“

Kadar je tedaj Oternetov Pavle polno pest malca vergel, nastala je megla, nekoliko obsijana od mesca, in Pavle je bil videti v njej, kot črna prikazen; kadar je z roko zamahnil, mislili smo, da nam miga, naj pridemo k njemu; ko je pa malec zopet na zemljo padel, videlo se ni zopet nič.

„Prav pošteno ste me ostrašili!“ pravi Pavle: „gotovo sem mislil, da me kliče kaka pošast, ali kaj tacega. Drug pot pustite take norčije.“

Skopuh.

Neki lakomen človek je imel v mestu kupčijo, ki se mu je dobro obnašala. Ko je bilo pa v mestu drago živeti, stanoval je pol ure proč od mesta v neki vasi; zjutraj je hodil v mesto, zvečer pa nazaj v vas. Če ga je kdo sosedov poprosil: Bodite tako dobri, pa opravite to in to mesto mene, drugače moram sam iti, je djal: „Ali ni dovolj, da tergam podplate za svoje opravke, zdaj bi jih pa še za ptuje?“

Če mu je sosed dejal: „Saj morate vendar le pot v mesto storiti, ako opravite moje opravke ali ne,“ odgovoril mu je: „In če jaz mesto vas ne opravim, morate pa vi iti v mesto.“ — Še le, ko mu je sosed djal: „Veste kaj, posodim vam svoje čevlje,“ storil mu je, kar je želel, in če bi mu ne bil sosed posodil čevljev, ne bil bi mu tudi opravil narcčila.

Malo in veliko.

Po azijskem gorovju „Turje“ in drugih krajih živi neka divja koza, Argali imenovana, sila velika, močna in plašna, ki ima zelo velike roge. Če zgubi v boju ali po kakej drugi nesreči kak rog, kar se včasih zgodi, obernejo si ga ondotne lesice v prid. Ni jim potem treba kopati luknje v zemljo, ker menijo, da je rog zavoljo njih tu, zlezejo va-nj in stanujejo v njem. Komu se je bolj čuditi, velikemu rogu ali majheni lesici?

Najmanjši znani ptiči so kolibriji. Doma so v južni Ameriki, pokriti so s sila lepimi, zlato in sreberno barvanimi peresi, ležejo na večjih jajc, ko grah in se ne streljajo s sekanci (šreteljni), ampak z drobnim peskom, kajti ne ostali bi celi. Ravno tam živi pa tudi pajek take velikosti, da zamore te revne živalice loviti in jim izpivati kri.

A drugačen strah je pa svojim sosedom gospodine ser, roparski ptič, ki je v tirolskih in švicarskih gorah domá. Razprostertih perut meri 8 do 9 čevljev in zamore premagati divje koze, otroke, ter jih odnese.

Največji letelih tičev je kondor, kolibrijev deželan. Peresa ima zdolej perst debela, in ko zleti v zrak, šumijo njegove perute, kakor da bi gromelo.

Največji tič pa je štruc ali noj v Azijskih in Afrikan-skih puščavah, ki pa zavoljo teže života in zavoljo kratkih perut mu ni moč leteti, ampak mora po zemlji teči. Glavo nosi 5 do 7 čevljev visoko, in lahko bi tekel, kot dober prijatelj zraven jezdeca in se ž njim pogovarjal, če bi mu bil podarjen razum in govor.

V Aziji živé jeleni pritlikovci zvani, kojih noge so perst dolge. Azijaška špičmiš (Spitzmaus) vaga dva lota, in je najmanjša vseh poznanih živali, ki hodijo po štirih nogah in mlade dojé. Slon pa je osem čevljev visok in do deset dolg, ter vaga 70 centov. Priden učenec naj preračuni, koliko špicmiš bi potegnilo slona.

Najmanjše živali na zemlji ni še nihče videl, še celo s povekšalnim steklom ne. Največja pa je morski som, ki vaga 1000 centov, če ne več.

V sila davnih časih se je mislilo, da živé po svetu ljudje, ki niso čez dva čevlja visoki. Lažnjivi prerok Mahomet pa je terdil, da je videl velikega angelja Gabriela, čegar presledek med levim in desnim očesom je meril 70.000 dni hodá.

Za časa poljskega kralja vnel se je punt, kar ni bilo nič nenavadnega. Nekdo puntarjev, in sicer nek poljski knez

se je tako zelo pozabil, da je obljubil za kraljevo glavo 20.000 gold. Da, še več. Prederznil se je celo kralju samemu pisati, bodi si, da ga je hotel šaliti ali ga pa vstrašiti. Toda kralj mu hladnokervno odpiše: „Vaše pismo sem prejel in prebral. Veselilo me je nekoliko, da se vam zdi moja glava še nekaj vredna. Jaz vas zagotovim, za vašo bi ne dal groša.“

Kaj ne, to je tudi veliko in malo?

Še en zgled. Na Škotskem dosežejo nekteri ljudje visoko starost. Nek popotnik pripoveduje, da je srečal jokajočega šestdeset let starega človeka. Ko ga vpraša, kaj se mu je zgodilo, toži mu, da ga je oče uhal. Popotniku se je skoro neverjetno zdelo, da ima mož šestdesetih letih še živega očeta, ki ima še šibo v roci za svojega sina. Ko ga pa vpraša po vzroku, mu pové, da ga je zato, ker mu je stari oče iz rok se izmuznil, ko mu je pomagal na posteljo. Zaslišavši ptujec prosi starčeka, naj ga pelje domov, da bode videl, če je tudi res, kar mu pripoveduje. In bilo je res. Pobič je bil star 62 let, oče 92, stari oče pa 130. Popotnik je pa pozneje dejal, ko je to pripovedoval, da je človeku čudno pri srcu, ako vidi 288 let pod tremi klobuki.

Po nedolžnem obešen.

Naslednja nesrečna zgodba veršila se je na Spesartu.

Več dečkov je paslo na gorski ravnini pod gozdom žinino. Ker jim je bilo dolg čas, počenjali so vsakoverstne igre, ter so posnemali igrajoči dela in opravke odrasčenih ljudi.

Necega dne pravi eden od njih: „Jaz bodem tat.“ — „Jaz bodem sodnik,“ pravi drugi. „Vi bodite pa briči,“ pravi tretjemu in četertemu, „ti bodeš pa rabelj“, reče petemu. — Dobro: Tat ukrade skrivoma ednemu svojih pajdašev nožič ter zbeži. Okradenec ga toži pri sodniku. Briči vcedé jo za njim, privlečejo ga k nekemu votlemu drevesu in sodnik obsodi ga k smerti. Med tem je slišati strel v gozdu, toda nihče se ne zmeni. Slišijo tudi pse lajati, toda nihče se ne zmeni. Rabelj otveze s kratka tatov vrat, ter ga nepremišljen obesi na vejo drevesovo, tako da se ne more dotakniti tal z nogami; mislil je par trenutkov bode že prestal.

Na enkrat zašumi suho listje v gozdu; grozno poka in lomasti po gostem lesovji, čern divji merjasec prihruje iz gozda ter zleti proti sodništvu.

Pastirji, kterim se je že poprej zdelo, da ni prav s tako resnobnim in nepremišljenim činom norčevati se, mislé, da je

hudobec sam, se prestrašijo, v strahu zbeže in eden teče v vas povedat, kaj se je zgodilo. Ko pa pridejo obešenega rešit, zadušil se je že in bil je mertev.

To je resnoben svar. Sodnika so zaperli tri tedne v ječo, rabeljna pa šest. Da je bil pa divji merjasec hudobni duh, se pozneje ni poterdilo; lovci so ga vstrelili in ga oddali gojzdni gosposki. Hudobec pa živi še danes.

Kakor boš komu napil, — Tako bode ti odpil.

Neki veljaven človek, ki se pa ni rad priklanjal, pride v kerčmo. Kolikor je bilo gostov v kerčmi, vzemó vljudno klobuke in kapice z glav, le eden ne, ki ga ni videl, ker je ravno štel, za koliko je preigral svojega soseda. Ravno je dejal, 52 in 11 je 63, (še dozdej ni zagledal prišleca,) ko stopi ptuji k njemu ter ga vpraša: „Gospod, kdo pa menite da sem?“ Gost odgovori: „Pošten in prijazen človek. Kaj vem kdo ste?“ — Ptujec mu reče: „Za to naj se vam zahvali kdo drug.“ — Zdej pa vstane izza mize ter vpraša: „Kdo pa menite, da sem jaz?“ — „Zarobljen cepec“, odgovori ptujec.

„Prav žal mi je,“ reče na to gost, „da sva se obá motila, in se mislila za pravega.“ — Ko pa druge gostje vidijo, da se sirovost obleče tudi v gosposko suknjo, se zopet vsi pokrijejo, in ptujec ni vedel družega početi, kakor prihodnjič biti vljudniši.

Bogati in veljavni ljudje slišijo vsaj včasih resnico iz ust svojih služabnikov, ktero jim kdo drugi ne pové.

Nekdo se je domišljaj marsikaj o svoje osebi, in ne malo obračunal svoje vrednosti in ne malo svoje obleke. Ko se je ravno napravljal na ženitnino in stopil debelih rudečih lic pred ogledalo, oberne se ter vpraša svojega hišnika, ki ga je gledal od strani, muzaje se: „No, Boštjan! Koliko sem pač sedaj-le vreden?“ — Boštjan se dela, kot bi mu bilo ceniti pol kraljestva, ter obrača dolgo desno roko z razprostranimi persti tako sem in in takó tje.“ 350 gld. pa vendar-le, pravi naposled, ker zdaj je vse veliko dražje, kakor nekdej.

Na to mu pravi gospod: „Ti tepec, ali ne verjameš, da samo moja obleka, v kateri sem sedaj, velja gotovih 500 gld.“

Hišnik stopi par korakov nazaj k vratom ter pravi: „Prosim, odpustite mi mojo napako: obleko cenil sem nekoliko višje, drugače ne bi spravil na toliko ceno.“

Rešitev tretje in četrte naloge.

Če ima človek samo pet ali sedem ovac, ni mala reč eno dati kakemu drugemu. Splòh pa, kjer je treba in mogoče, je vedno bolje, da so prijatelji vsi eden, tako da so deli enaki, bolje je, kakor da ima ta vse in oni nič. Premožen stori človeka prevzetnega in silovitega, revščina pa malomarnega. Kjer pa se vgnjezdite malomarnost in prevzetnost, — za Boga, da je s prijateljstvom pri kraju. To je razumni oče dobro premislil, ki je v prejšnji nalogi svoje premoženje sedmerim otrokom razdelil. Kdor je namreč preračunal in se ob nikaki napaki ni spodtaknil, zvedel je, da so dobili vsak po 700 gold., ne krajcarja več ali tudi manj.

Če bi bili vsi starši tako razumni, in bi svojim otrokom, ki zaslužijo enako ljubežen, tudi enako skazali, koliko nemira in nesreče bi se ne zgodilo, in koliko uric bi šli lahko gospodje jezični doktorji sprehajati se in uživati zdrav zrak, in marsikomu doktorju bi ohranili mirno vest, da bi jim ne bilo treba tako ravnati, kakor doktorju Zaverinu, ki je na smertni postelji naložil ves svoj denar v podporo norih ljudi. Iz spoštljivosti do marsikterega razumnega in poštenega bralca, ki je morda iz dolžnosti in pravega prepričanja zakopan v kako pravdo, noče Vedež razodeti, kakošno tolaživno misel je imel doktor; mogoče, da se je zmotil v svojem namenu, a vendar je mislil, da mora biti tako.

VII. Večer.

Stalne zvezde.

Vedež vidi sedaj-le v duhu, da prebira častiti bralec še enkrat spis o repaticah, da bo ložej razumel, kar se bode še reklo o stalnih zvezdah. Vedež vidi v duhu, da prešteva razumni bralec premičnice na pamet in da mora z Uranom zopet nazaj na palec priti, ker ima za 11 zvezd le deset perstov.

Da bi pa stalne zvezde prešteli, ne bi zadostili vsi persti celega sveta, od starčeka, ki je star 120 let, do dečka v šoli. Če stoji kdo v lepej poletni ali zimski noči na prostem, ali če gleda skozi okno, kaka neštevilna obilica nebeških luči, malih in velikih, mu miglja prijazno nasproti, še drugače, kakor če gre par ur po solnčnem zahodu s kakega hriba

navzdol proti mestu, in mu iz vseh hiš in okenj lučiče bliščé, kar je tudi lepo. Oko se nagledati ne more te lepe prikazni, in ne vé, katero zvezdo bi najprej občudovalo; zdi se, kot bi rekla vsaka: Mene poglej. Med tem se premičujejo vse po nebu, nekatere zahajajo že koj zvečer, druge celo noč; in kedar posveti jutranja zarja že zgodaj po zemlji, in se sliši od vasi do vasi ponočno petje petelinovo, vzhajajo vedno druge, in ni ga ne konca ne kraja. Zato ne vidimo tudi vseh zvezd naenkrat na nebu, še polovice ne, ker gotovo je, da se sučejo po noči in po dnevu, da jih pa zavoljo dnevne svetlobe ne vidimo. Kdor je po noči zunaj na prostem, jaz imenujem čuvaja, vojaka ali pa voznika, prepričal se je, da so zvečer, (če je pazil) videti druge zvezde na nebu kakor zjutraj, predno se je jelo daniti. Kam so te prešlé; od kod so se prikazale une. Odgovor: Zahajale in vshajale so po dnevu. V najjasnejši noči zamoremo sedaj videti komaj polovico zvezd, in vendar jih je toliko, in če bi jih hoteli urno šteti, predno ne bi bilo več ravno tistih na nebu, ampak druge.

Da pa zvezdogledi število zvezd v redu imeti zamoremo, dali smo nekterim bolj čudnim zvezdam imena, ali smo pa več zvezd, ki imajo skupaj kako podobo, imenovali z imenom te podobe: p. križ, krona; ali smo pa 20 ali 100 zvezd omejili v mislih s čerto, ki je podobna zdaj volku, zdaj raku, ali kakej drugi stvari, in smo te zvezde imenovali „sozvezdje,“ n. pr. dvanaajstera nebeška znamenja, devica, dvojci, škorpion, in vse zvezde male in velike, ki stojé znotraj te čerte, spadajo k enemu sozvezdju, in če bi kdaj zmanjkalo ktere, ali bi pri prepozna prišla na nebó, zapazili bi koj, braniti bi pa ne mogli. Bralec sam poznaš nektera sozvezdja in koj bi zapazil sam, če bi se zgubila ktera zvezda od drugih.

Toda vse to ni nič, ker veliko več zvezd je, katerih ne vidimo, kakor onih, ki jih vidimo. Kjer se človeku med dvema ali tremi ne vidi nič, in se mu zdi vse pusto in prazno, pogledjte le z dobrim daljevidom, in zablíšči se vam več ko dvajset nebeških lučic.

Ne poznamo mar vsi „rimske ceste,“ ki se vije po nebu, kakor širok vibrajóč pas? Podobna je večni megli, ktera obseva neka jasnost.

Toda zvezdogledi vidijo s svojimi pripravami druge reči. Jasna megla razpusti se na milijone zvezd, ravno tako kakor se vidi le zeleno, če se pogleda skoz okno na dalno goro; pa že navadni daljevid razversti drevo k drevesu in list k listu; šteti se pa tudi nikomur ne ljubi.

Verjetno je, ako bi se kak zvezdogled povzdignil na najvišjo zvezdo, ki se vidi od tod, ne prišel bi do konca, ampak odperlo bi se novo čudežno nebo z zvezdami in rimskimi cestami njegovim očem in tako v neskončno daljavo.

Kar se tiče premikovanja zvezd, če tudi pravimo, da vsbahajo in zahajajo, se vendar le ne zgodi; če se obrnemo proti severu, odkoder pride zima in Rus in pogledamo k nebu, zapazimo zvezdo, ki se ne premiče kar nič, in se polarna zvezda zove; gospod fajmošter jo poznajo. Po tej zvezdi ravnaajo se druge zvezde in se sučejo okoli nje. Bližnje se sučejo v majhnih, one pa, ki so oddaljene, v velikih krogih, zato pa bližnje nikoli ne zahajajo. Voznika n. pr. zamoremo videti po zimi in po letu, vso noč, zdaj pod polarno zvezdo, zdaj nad njo. Oddaljene zvezde pa se morajo v velikih kolobarih verteti okoli zemlje.

Toda vse to je le na videz. V resnici je pa tako-le. Zemlja visi z zvezdami krog in krog obdana brez konca in kraja. Pa kako? Vedežu bi bilo všeč, ko bi se bralec hotel spomniti vsega, kar se je reklo o zemeljni osi, o njenem sukanji in o njenih tečajih. En tečaj zemeljni, namreč naš, kteremu smo najbližej, obrnjen je proti polarni zvezdi, pa ne popolnoma. Drugi tečaj, namreč spodnji, kteri se pa pri nas in na naših gorah ne vidi, gleda pa k nasprotni polarni zvezdi; in os, ktera gre tako rekoč skoz sredo zemlje (toda v resnici ne gré), ko bi pa šla in bi spodaj in zgoraj iz zemlje vun mellela, zapičila bi se v obojni polarni zvezdi, in se v nju zasajena vertela; in res se zemlja tako verti, da sta njena tečaja obrnjena k polarnima zvezdama. Iz tega sledi, da se zemlja v 24 urah enkrat krog sebe zasučé, in gre mimo zvezd, ne pa zvezde mimo nje. Toda na tem ni veliko ležeče.

Kar se je dozdej govorilo o stalnih zvezdah, vidi se deloma s prostimi očmi. Oko duševno pa seže dalje, kakor telesno. —

Pervič, stalne zvezde so tako daleč, da ga ni pripomočka, s kterim bi se zmerila daljavo. Zapomni si: najbližnja stalnica je nedvomno Sirij ali pasja zvezda, ki jo tudi poznajo gospod fajmošter. Sklepa se po njeni velikosti in jako lepi bliščobi, s ktero se odlikuje pred drugimi zvezdami. Vendar je pa najmanj 27.664 krat dalj od nas kakor solnce, kajti, če bi bila bližej, bi jo videli; in topova krogla z Sirija ustreljena letela bi 600.000 let, da bi priletela na zemljo. Še več bi se lahko reklo, pa to je dovelj, če ne, bi ne verjel č. bralec. Za par milijonov milj se tukaj ne gleda, so malo več ko nič.

Drugič. Sirij, ki se nam v taki neizmerni daljavi še tako velik vidi, in tako jasno sveti, je doma gotovo tako velik kakor solnce; ne, še večji je, kakor solnce, tedaj je že sam na sebi veličastno svitlo solnce.

Tako je in ne drugo. Ako imamo prave vzroke, zbog katerih terdno verjamemo, da je Sirij v svojej domačiji solnce, smemo pa tudi verjeti, da je vsaka stalna zvezda solnce. Naj se nam še tako majhne vidijo, so pa toliko delj od zemlje. Vsè pa svetijo s svojo čudno večno lučjo in če bi ne z lastno, od kod bi jo dobile?

Tretjič. Daljava Sirijeva od solnca daje nam vsaj dozdevno mero, kako daleč je eno nebeško solnce, ali ena zvezda od druge oddaljena. Če je namreč med Sirijem in solncem prostor, ki bi ga ne preletela topova krogla v 600.000 letih, tedaj smemo verjeti, da so druga solnca tudi tako daleč eno od drugega narazen, do najviše rimske ceste, kjer se nam zde tako majhna, in tako blizo drugo pri drugem, da se nam jih par sto skupaj zdi kakor meglena pega, ki bi jo lahko s starim krajcarjem pokrili. Ni treba dobre glave, da bi človeku ne znorela.

Če tedaj četertič vse to premislimo, dozde se nam, da niso vstvarjene vse neštnevilne zvezde, posebno take, katerih s prostimi očmi ne vidimo, samo zavoljo nas, in zato, da bi pratikar mogel kaj pisati za bralcev denar. Če prenočiš na tvojem božjem potu v kakem ptujem mestu in pogledaš pervikrat skoz okno svoje spalnice, na levo in desno čez dvajset hiš, takrat vidiš tisoč in tisoč luči, kakoršna je tudi v tvoji kamrici. Blagovoljen romar, te luči niso prižgane zavoljo tebe, zato, da bi ti bilo v tvojej spalnici prijetno, ampak vsaka razsvitljuje drugo spalnico, pri teh lučih sedé ljudje, beró časopise, predejo in šivajo, ali pa mečejo kvarte, deček pa se učí abecedo.

Ravno v tem smislu terdijo zvedeni ljudje, kjer se sveti v taki daljavi od nas toliko krasnih solnc, tam so tudi pri vsakem solncu premičnice in nebesna trupla, ki dobivajo od njega luč in svitlobo in življenje, kakor naše premičnice od našega solnca, in tam živé tudi umne stvari božje, ki se veselé nebeške luči in stvarnika časté; če pogledamo po noči proti vedrem nebu, kdo ve, ali ne zagledajo tudi naše soluce, kot majhno zvezdico, zemlje pa še morda ne vidijo, in ne vedó, da je bila 66. leta vojska na Avstrijskem, da so Prusi Francoze potolkli leta 1870. Ne vidijo lepe naše zemlje, kedar se zopet

spomladi vse prebudi k novemu življenju, in mi ne vidimo lepote njihove spomladi.

Toda večni in vsegamogočni duh, ki je prižgal vse te luči, in derži v svojih rokah milijone svetov, gleda jokajoče dete v maternem naročju, in jokajočo nevesto za njenim ženinom, in obsega nebo in zemljo in nebesa nebes z ljubeznijo in usmiljenjem. Vedežu je pri sercu, kedar ogleduje zvezdnato nebó, kot bi ogledoval božjo previdnost, in kot bi se spremenila vsaka zvezdica v lep pregovor.

Perva pravi: „Tvoja leta trajajo od roda do roda; vstanovil si prej zemljo in nebo je delo tvojih rok.“

Druga pravi: „Nisem mar Bog v obližji, pravi gospod, in ne tudi Bog v daljavi. Meniš li, da se more kdo skriti pred mano?“

Tretja pravi: „Gospod, ti me preskušaš in me poznaš, in veš za moja pota.“

Četerta pravi: „Kaj je človek, da se ga spominjaš? in kaj Adamov sin, da skerbiš za-nj?“

Peta pravi: „In če bi tudi pozabila mati svojega otroka, jaz te ne bodem pozabil, pravi Gospod.“

Zato je pa Vedež zapisal konec sèstavka o repaticah:

Zvezde, ktere se bodo zdaj razlagovale, oznanjajo vse mir in ljubezen in božje vsegamogočno varstvo. Tako je Vedež pisal, in vé, kaj je pisal.

Sreča pa nesreča.

Sreča in nesreča — kako čudno ste pač zvezani obe! Malokedaj se je nesreča s srečo vjemala, kakor v življenju dveh mornarjev v vojski z Rusi in Turki.

V nekem morskem boju topli so se jako razluteni, kroglje se žvižgale, deske in jambori so pokali, ognjeni venci ferčali, tu pa tam vnela se je kaka barka, in se ni pogasila. Strašno je pač, če človeku ni družega dano, ali skočiti v morje smerti nasproti, ali pa zgoreti v ognju. Toda našima ruskima vojakoma ni bilo treba voliti. Njuna barka se vname, smodnik v kamri se vžgé in s strašnim pokom je zletela barka v zrak. Vojaka bila sta dvignjena kviško, vertela sta se po zraku, zdaj je bil eden zgoraj, zdaj drugi, ter padeta blizo za sovražnim brodovjem v morje. Bila sta še živa in nepoškodovana, in to je bila njuna sreča.

Toda Turki zapodé se na nju, kakor zmaji, izvlečejo ju iz vode, mokra ko miši, ter ju denejo v barko. Ker sta bila

sovražnika, bil je sprejem kratek. Niso ju dolgo popraševali, sta li pred odhodom ruske barke kaj kosila ali ne, ampak vergli so ju v spodnje mokre in temne predale barkine, ju vklenili in to ni bila sreča.

Med tem so žvižgale krogle v enomer, deske in jambori so pokali, ognjeni venci ferčali in pok! — tudi turško barko, v kateri sta sedela jetnika, razneslo je na tisoče koscev. Vojaka zletela sta tudi v zrak, padla pa kmalo zraven ruskega brodovja v vodo, kjer so ju prijatelji urno izvlekli; bila sta še živa, in to je bila velika sreča.

Toda zadobljeno prostost in dvakrat rešeno življenje moralata sta reveža drago plačati, namreč z nogami. Odtergale so jih jima verige, ko se je bila razbila turška ladija, ali jih pa polomile, in koj, ko je bila vojska dognana, odžagali so jima noge pri kolenih, in to je bila zopet velika nesreča.

Vendar sta oba prestala bolečine in živela v takem stanu nekaj let. Naposled umerla sta vendar drug za drugim, in to ni bilo najhuje, kar ju je zadelo.

To zgodbo povedal je zanesljiv človek, ki je sam videl oba mornarja brez nog in pripoved slišal iz njunih ust.

Oblega v Kodanju.

V nekem nevarnem času krog 1789. leta, ko so poplavile deželo za deželo puniti in vojske, ubranila se jih je le samo Danija deloma z modrim gospodarstvom, deloma s svojo lego. Brigala se ni za nikogar, skerbela je le, da se je množilo blagostanje podložnih in vse deržave so jo zato slavile.

Ko pa 1807. leta Anglež vidi, da sta ga zapustila Prus in Rus in se pogodila s sovražnikom; da so Francozje gospodi v vseh lukah in uterjenih krajih vshodnega morja in da bi mu še nemara huda pela, če bi prišli še na Dansko, ne reče ne besede, ampak zavozi z brodovjem na morje in nihče ni vedel kam. Ko pa se vstavi na danskem obrežji in pred kraljevim glavnim in vladarskim mestom, in je bilo vse tiho in mirno, pišejo Angleži v Kodanj: „Ker smo tako dobri prijatelji, dajte nam vaše brodovje in terdnjave, da je ne dobé sovragi. Neznano bi nam bilo žal, ako bi vam morali sestreliti mesto.“

Bilo je ravno tako, kakor če ima kak mestjan ali kmet pravdo s kakim drugim, in prišel po noči s svojimi hlapci k sosedu pred postelj, ter mu rekel: „Sosed, ker se tožujem z mojim bratom, morate dati vaše konje meni shraniti, dokler

se reč ne konča, da ne bo moj nasprotnik mogel jih zasesti, ter jezdit k doktorju. Če pa ne, zažgem vam hišo; dovoliti mi morate, da smem stati s svojimi hlapci pri veliki cesti v vaši reži, da svojemu botru, če bi hotel na svojem konju jezdit k doktorju, zaskočim pot.“ — Sosed bi djal: „Pusti mi hišo, kakor je, kaj se brigam za vajine tožbe.“

In tako so djali tudi Danci. Ko jih pa Anglež vpraša: „Hočete li z lepa,“ in so mu Danci odgovorili: „Nočemo!“ vsujejo se trume vojakov po bregu, se bližajo vedno bolj mestu, postavljajo topove in 2. septembra pravijo: danes je zadnji čas. Vsi prebivalci kodanjski in ves Danski narod dejal je: Kako se sovražnik obnaša, je nezaslišano, in sramota bi bila, ki bi je vse morje ne izmilo, ako bi nas prestrašilo žuganje, in bi privolili v njegovo nepravilno tirjanje. „Ne!“

Zdaj jela se je zvijati osoda, strašna, ki je bila namenjena temu mestu. Od sedmih zvečer nehala ni streljanje iz 75 možnarjev in težkih topov celih 12 ur. Bil je zraven tudi neko človeče, Kongre po imenu; iznašel je nov pripomoček razdevanja, tako zvane vžigalne rakete. To so namreč železni cevi, ki se napolnijo z gorečo tvarino in imajo spredaj kratko, špičasto pušico. — Kedar se ustrelji, vname se tvarina in kedar zadene pušica ob kaj, se vstavi, kamor morda nihče ne more in goreča tvarina vžge vse, kar gori.

Tudi take vžigalne rakete letale so vso noč v mesto. V Kodanju bilo je tedaj 4000 hiš, 85.960 prebivalcev, in 22 cerkev, 4 kraljevi gradovi, 22 bolnišnic, 30 hiš za uboge in imelo je mesto bogato kupčijo in veliko fabrik. Lehko se verjame, da je pogorela marsikaka postreščina; marsikako ranjeno materino serce ni si moglo pomagati, kervavela je marsiktera rana; mešali so se glasovi molitve in obupa, s platom zvona in topovim gromenjem. 3. septembra, ko je napočil dan, obmolčalo je gromenje in Anglež je poprašal, če je li zmagal?

Poveljnik v Kodanju je dejal: Ne. Ob 4 popoldne začelo se je streljanje z nova, in terpelo je do 4. septembra opoldne brez prenehanja in usmiljenja. Ko pa poveljnik še ni hotel reči: da, jeli so streljati zvečer zopet, in streljali so vso noč do 5. septembra opoldne. Pogorelo je več ko 300 lepih hiš; zvoniki so se poderli in ogenj razsajal je že povsod. Mertvih je bilo več ko 800 mestjanov, in mnogo jih je bilo smertno ranjenih. Kodanj podoben je bil bolj pogorišču, kakor mestu. Ko poveljnik kodanjski ne vidi nikjer rešenja in pomoči, pa povsod le prepad in pogubo, dal je mesto Angležu 7. septembra. Pervo delo Angleško je bilo, da

so vzeli brodovje, 18 redovnih ladij, 15 fregat, in več malih ladij razun one fregate, ki jo je podaril nekdanj kralj Angleški kralju Danskemu, ko sta bila še prijatelja. Kralj danski pa jo je tudi za njimi poslal, rekoč da noče nič podarjenega od njega v spomin. Po deželi in ladijah gospodovali so Angleži kot hudobni sovražniki, kajti vojak ne ve, kaj dela, ampak si misli: Če bi ne bili zaslužili, bi se nihče ž njimi ne vojskoval.

K sreči pa niso bili dolgo v deželi, 21. oktobra so že odjadrili z danskim brodovjem in plenom. Kongreve je na voznji vtonil in ni več videl otrok in žene. Od zdaj držali so Danci z Napoleonom in ni dal prej miru Angležem, dokler niso ladij nazaj dali in plačali Kodanja.

To je bila osoda mesta Kodanja. Prijatelji Angležev pravijo, da ni bilo tako hudó. Drugi pa pravijo, da ni moglo hujše biti, in Danci tudi mislijo.

Nihče ne bi mislil, da se bode granata, ki so jo vergli v nesrečnih dneh septembrovih 1807. leta, razstrelila še le v juliju 1808. leta. Našla sta jo dva dečka v zemlji. Eden jo hoče osnažiti persti z žebljem. Na enkrat se vname, razpoči, ubije enega dečkov na mestu, odterga drugemu noge, in stré materi, ki je z dojenčkom v naročju neskerbna gledala, rokó.

Eden ali drugi.

Ni ga lepšega, kakor če se včasih kronane glave ponižajo k revnemu kmetu, kakor je storil nekdanji francoski kralj Henrik.

Za tisti čas jezdil je nek kmetič v glavno mesto Pariz. Ne daleč od mesta pridruži se mu nekav prav košat konjik, ki je bil kralj sam; njegovi spremljevalci so ostali nekoliko za njim.

„Odkod pa, dobri prijatelj?“

„Od tod in tod!“

„Kaj ne, v Parizu imate pač opraviti?“

„To in uno, pa tudi našega kralja bi rad videl, ki nas tako po očetovo ljubi.“

Kralj se skrivoma nasmehlja, ter pravi: „Ta priložnost podá se vam danes.“

„Če bi le vedel, kateri izmed toliko ljudi je kralj, če bi vedel, na čem bi ga spoznal.“

„To se pač lahko naredi!“ pravi kralj. „Le dobro pazite, ko pridete v mesto. Kdor bo edini ostal pokrit, med

tem, ko se bodo drugi častitljivo odkrivali, njega pogledjte prav, on je kralj.“

Med tacimi enacimi pogovori prijezdita v mesto Pariz, kralj na levi, kmet pa lepo na desni njegovi. Če zamore ljuba neumnost kdaj storiti kaj nerodnega, pa stori, bodi si že iz dobrega namena ali pa po naključji. Kar nepopačen in odkritoserčen kmetiček stori ali pové, pove in stori vselej z vso dušo, in ne ozira se potem, kar njega ne briga. Tako tudi naš kmetič kralju na vsako vprašanje odgovarja; bodi si, kar se tiče poljedelstva, ali njegovih otrok in žene, ali njegovega gospodarstva, če zamore gospodinja vsako nedeljo pristaviti piščanca k ognju. Kmetič dolgo ne zapazi ničesa. Nazadnje se mu pa vendar odpró oči, ko vidi, da se okno za oknom odpira in se vse ceste polnijo z ljudmi, ki se na levo in desno umikajo, ter se častitljivo odkrivajo.

„Gospod!“ pravi kmetič, in sumljivo pogleduje svojega neznanega pajdaša z glavo zmajevaje: „Če niste vi kralj, sem pa jaz, ker midva edina imava še klobuke na glavi.“

„Jaz sem kralj! Jaz,“ odverne jezdec. „Ko denete svojega šarca v hlev in vse opravke končate, pridite k meni v moj grad; dal vam bom dobre juhe in pokazal vam svojega Ludovika.“

Od tod je znani pregovor. Če kdo v gosposki družini, bodi si iz pozabljivosti ali nespameti, ne sname klobuka z glave, vprašajo ga: Ali ste kmet ali kralj?

Stroji ali mašine.

Marsikteri bralec, p. kak tkalec, ali barvar ali krojač ne bi verjel, če bi mu človek dejal, da je imela ovca zjutraj še volno na sebi, kupec pa zvečer že sukneno suknjo. Ta ali oni si bo mislil, zdaj-le je Vedež eno istih povedal, pri katerih se človek kaj lahko vjame. Saj verjamemo, pravi ta ali oni, da je imela ovca zjutraj volno na sebi, in da se je kupec zvečer oblekel v suknjo, suknja pa ni bila iz tiste volne, ali je bila pa še celó platnena. — „Nisi jo zadel,“ pravi drugi, „bila je ena in ista volna; če je kupec pogernil suknjo na ovco, imela je toraj tudi volno na sebi in sicer isto, iz ktere je bila suknja narejena. Ali niso nosili v zadnji francoski vojski huzarski konji škornje? Pa kako? Nosili so škornje jezdecev.“

„To ne veljá nič!“ pravi Vedež, „ovca je imela svojo naravno volno na sebi, in človek ravno tisti dan še suknjo iz njene volne. Toda tega mi čast. bralec ne verjame, kakor

tudi Zoržani niso verjeti hoteli, ampak so z nekim gospodom stavili, da ni mogoče.

Toraj poskusijo. Gospod pripravi najprvo vsega, kar je bilo treba; ko je vse pripravljeno, ostrizejo ob $\frac{1}{4}$ zjutraj ovcó, in namočijo volno v laškem olji. Ob štirih prinesó volno v mašinsko sobo, kjer jo na stroju ali mašini spredejo. Bila je ura pet; kajti na mašini se vse urneje dela in lepše. Sprejeno volno nesó tkalcu, da jo steka. — V pol uri bilo je vse končano. Predno jo pa namočijo, posušé in na motovilo namotajo, odbila je osma ura. Ob desetih je že iz volne sukno. Ob dveh ga dajo v valarnico, potem ga denejo v zeleno barvo, ga obesijo in sukno je kmalo suhó. Komaj ga prinesó v sobo, že čaka krojaški mojster s svojimi škarjami, in šest pomočnikov z vdejanimi šivankami. Ob sedmih bila je suknja izdelana in že na herbtu.

Ne mara še zdaj vsak ne verjame, toda zapomni si:

1. Vse, kar se dela na mašini, zverši se veliko prej, in ravno to je hotel gospod pokazati.

2. Vsaka reč je bila že prej pripravljena in delo je šlo iz rok v roke.

3. Pri vsacem delu je bilo toliko rok, kolikor največ mogoče in kolikor je bilo prostora.

4. Malo blagá je končano prej, kakor veliko. Nobena roka ni tako urna in nobena mašina takó umetna, da v enej uri naredi 100 vatlov.

5. Vse se je veršilo mirno in počasno.

Zapomni: Pri vsem tem je bila pa suknja vendar le draga.

V mestu Aachen (Porečje) je fabrika, v kateri ne delajo drugega, kakor le šivanke: in to delo se dobro splača. Vsako uro se izdelá po 200 funtov šivank, za en funt pa jih je treba 5000, toraj je 200 funtov šivank ravno en milijon števila in mojster krojač in vsaka mojškra in gospodinja vé, koliko se jih dobi za en krajcar, in ni težko preračunati, koliko denarja se pridobi pri izdelovanji šivank že samó v fabriki in koliko dobička prinaša potem vsako leto kupčija ž njimi. Delajo se na mašine, in največ delavcev je otrok od 8—10 let.

Neki ptujec je ogledoval to delo in se čudil, kako je mogoče v najtanjše šivanke še s tanjšimi bodali vbosti ljuknice, v ktere se le najtanjša, skoro nevidna nit vdjati zamore.

Toda neka deklica, ki jo je ptujec z veseljem opazoval, uterga si las na glavi, prebóde ga z eno najtanjših šivank, primé konec lasu, ga zvije in ga vdene v prebodeno ljuknico in naredi ž njim lepo penkljico.

To se je pa tudi splačalo, kajti deklica ponudi le-tá umetno zapleten las ptujemú gospodu v spomin in prejme za tó lepo darilo; in to se je več ko enkrat na leto zgodilo. Tak postransk zaslužek se pač privošči pridnemu otroku.

Toda med tem, ko pošteni stariši in otroci povsod kaj koristnega delajo in si svoj kruhek pošteno služijo, in ga povživajo z dobro vestjo, pohajkoval je njega dni neki klatež po svetu, ki se je vadal v sprednosti iz precejšne daljave malo lečo skoz šivankino uho metati. To se pa ni splačevalo, toda popolnoma na cedilu pa tudi ni ostalo. Ko pride le-ta lečostrel potoma tudi v Rim, predstavi se papežu ki je bil sicer velik prijatelj nenavadnih reči, in upa dobiti od njega lepo številce cekinov; in debelo je pogledal, ko mu je prišel ključar sv. očeta z majhenó vrečico naproti, in neznansko globoko se mu je priklonil, ko mu ključar vso vrečico ponudi.

Pa kaj je bilo v njej? Pol bokala leče, ki mu je podaril modri papež v plačilo in spodbujó njegove pridnosti, naj bi se še dalje vadal v svojej umetnosti in bi bil vedno bolj popolnoma.

Zvezdin utrinek.

„Zvezda se je uternila“, pravijo ljudje, „zopet je nekdo umerl.“

Toda temu ni takó. Ono, o čemur se govori in ki je podobno zvezdam, ni nič družega, kakor sopari, ki se ne visoko nad nami v zemeljskem zraku vžgó, pa zopet ugasnejo; toda zvezde so od nas milijonov in milijonov milj oddaljene. Vsaka se derži svoje poti, derži se odločene minute, kajti imajo zeló paznega čuvaja. Pa čemu bi to razumnemu bralcu na dolgo in široko razkladal, kar že vé?

A nek vojak na straži, še ni prebral, kar je Vedež pisal v solncu, luni in zvezdah. Gor in dol, dol in gor v polnoči gredé preganja si dolg čas s tem, da sešteva palice, ki so mu jih pri tej ali oni priložnosti naložili, ali pa kuje pismo, ki ga bode spisal in ga poslal drug dan domu. Zavoljo dolzega časa ogleduje tudi strehe sosednih hiš, na ktere je ravno mesec posijal; pri tej priložnosti zadene tudi na stolp, kamor hodijo po noči zvezdarji gledat, kaj se gori na nebu godi. — Kar pomoli zvezdogled skoz stolpovo lino daljevid, ter ga nastavi na neko malo zvezdico, da bi jo opazoval. Vojak si misli, kaj hoče pa neki oni le s svojim pihavnikom? — Menil je namreč, da je daljevid pihavnik. — Ko ga takó neko-

liko časa nepremakljivo gleda in si misli; „No, ta pa dolgo časa meril!“ — se uterne zvezda in pade z nebá, kakor pravijo nevedni ljudjé. — Vojak stermi in se čudi: skoraj, da ne skoperni.

„Tri sto kapunov!“ zavpije glasno, „ta pa zna, ta!“ — Mislil je namreč vojak, da je pomeril zvezdogledec zvezdo in jo zbil z neba, kakor vrabca s strehe. „Tej zvezdi jo je že zagodel,“ pravi za se, „nje ne bo več nazaj na nebó.“

Koristni nauki.

1.

Vsako reč zmoreš veliko lože, če imaš pomagača; toda skrivnosti zamolčijo se ložej, če jih ve človek sam.

2.

Na tréh poskušnjah spoznaš človeka. Pervič: vjezi ga; drugič: vpijani ga; tretjič: deli ž njim dedščino; če zadnje skušnjo prestane, je verl človek.

3.

Kakošen razloček je med poštenim in nepoštenim? — Pošten mož ne najde nobene reči prej, dokler je lastnik ne zgubi; nasprotno jo pa zgubi lastnik še le tedaj, kadar jo nepošten najde.

4.

Kakó različno so terpljenja grešnikova in kako različna pobožnega človeka. Pervá so podobnemu mraku, ki temno noč še divjejšo stori in černejo; zadnja pa solnčnemu, ki shladi soparen dan in ga lepo obsenči in v katerem začno slavci peti. — Pobožen človek ohrani si obdan s ptujimi zdihi vendar svoja mirna, zdrava persa: ravno takó plazi se počasi po nebu nježen, bel oblaček, začetka raztergan in razkosán, potem pa okrogličast, ko pa spodaj divjá piš in vihar po zemlji in vse omaje in razruši.

5.

Serd dveh oseb.

Komaj odgerne ena teh oseb svojo jezo in sovraštvo, zakriva jo tudi druga težko pred tretjim človekom.

Še nekaj o Betovem Tonetu.

Ko je Tone že vse zvijače in smešnice doprinesel, in se mu ničesa več ni ljubilo; kajti on ni nikoli kradel iz potrebe, ali zavoljo dobička, ali hudobije, o né, ampak vselej iz ljubezni do umetnosti in zató, da si izuri svojo bistro glavico; ali ni privezal Bizovičarjevemu Luku njegovega konja k mlin-skim vratam, kaj hoče razumni bralec še več? — Nekega večera, ko je že vse zvijače storil, kakor je bilo že rečeno, pravi sam pri sebi: Nocoj hočem slednjič poskusiti, kako daleč se pride s spoštenjem. Toraj ukrade še tisto noč kozo, 3 korake od čuvaja na straži. Drug dan obstane gosposki vse svoje zvitosti. Ko pa zapazi, da bi mu jih sodnik dal rad 25 za spomin, pravi sami pri sebi: „Nisem bil pošten.“

Zato se zaplete v svojem govorjenju, in v drugi preiskavi obstane, da je bil že ob nekaj polrokovnjač, to je, človek, ki po noči skoro bolj vidi, kakor po dnevu; in ko ga hoče sodnik izpraševati, če ne ve on o nekih tatvinah, ki so se pred kratkem zgodile, pravi on: „Seveda vem, saj sem jaz isti tat.“ — Ko se mu drug dan bere, da mora v ječo in ko je že vojak, ki ga bo spremljal v mesto v kaznilnico, zunaj pred vrati stal, kajti bilo je 15 ur daleč, pravi ves skesan in potertega srcá: „Pravici ne odide nihče, kar sem zaslužil, se bo zgodilo z mano.“

Potoma pripoveduje vojaku, da je bil on tudi že vojak. Služil je cesarju šest let pri kranjskem regimentu, da zamore pokazati šest ran iz laške vojske, itd. — Terdnoserčni spremljevalec pravi: „Jaz nisem mogel viši priti, kakor do desetnika; prav za prav sem bil kovač. Pa časi so sedaj hudi.“

„Narobe,“ pravi Tone, „žandarm je pri meni v večji časti, kakor drug vojak.“

„Pa saj jaz nijsem žandarm, jaz sem mestni vojak.“

„Res je, mesten vojak je več, kakor vojak, ki gre na vojsko iz mesta vun na sovražnika, ker mesto je vselej več, kakor vas, zató postane še le star cesarsk vojak mesten stražar. Drugič pa se bojuje mesten vojak za svoje mestjane, ženo in otroke, cesarsk vojak pa gre na vojsko, bije se in tepe; pa sam ne vé za koga in ne zakaj?“

Temu pristavi Tone še: „In mesten vojak, ki ne počenja nobenih nerodnosti, zamore v časti umreti, ako hoče. Mi, cesarski vojaki pa moramo za to čast pustiti, da nas na nože natikajo. Zagotovim vas, da jaz in moji sovražniki imamo presneto malo od te časti, da jaz živim.“ Svoje sovražnike je

pa Tone mislil zasledovalce in briče, ki so mu vedno za petami.

Kovača (mestnega vojaka) pa ta častljiva primera takó za Toneta pridobi, da si misli: „Tacega jetnika še nisem nikoli spremljal.“ — Tone pa stopa z velikimi koraki pred kovačem, da bi ga prav do dobra utrudil in spehal v tej vročini. „V tem se loči cesarski vojak od mestnega,“ pravi mu, „da je vaje širocega koraka.“

Ko prideta na večer ob petih v nekó vas in gresta mimo kerčme, pravi Tone: „Prijeteljček, ali ga ne popijeva en poliček?“

„Gospod bratec,“ odgovori kovač, „kakor je tebi prav, je tudi meni.“

Toraj pijeta skupno iz ednega poliča, potem ga spijeta še en poliček in potem še eden, Betov Tone pa eno na drugo pripoveduje o svojih vojaških dogodkih, dokler kovač od vina in dolge poti presiljen ne zaspi. Ko se čez eno uro zbudi in Toneta nikjer ne vidi, je njegova prva misel: „Kaj velja, bratec je šel že naprej!“ — „Ne, ni šel, ampak stal je zvonaj pred vrati, kajti Betov Tone gre nerad prazen proč. Ko zopet nazaj pride v sobo, pravi kovaču: „Bratec, mesec se že pomika na nebó; če ti je prav ostaniva tukaj čez noč!“ — Kovač je bil zaspán in truden, toraj pravi: „Da, kakor gospod bratec hočeš.“ Po noči, ko je kovač trdno spál in vse stopnje od najnižje presmerčal, in Betov Tone pa ni spati mogel, vstane in preišče za kratek čas bratove žepa, najde med drugim pisanje svojega brateca, ki so ga dali mestnemu vojaku zastran Toneta in ki je bilo namenjeno oskerbniku kaznilnice. Potem si pomeri za kratek čas vajakovo novo opravo, škornje, pomeri si čepico in drugo potrebno. — Bilo je vse prav. Potem gre vún, gre dalje, kakor daleč mu je mesec svetil. Ko se kovač prebudi in zapazi, da ga zopet ni v sobi, si misli. „Je že morda zopet šel malo vun na prosto.“ Seveda je bil zunaj na prostem, in ko se zdani in pride v prvo vas, ki je bila pri roki, pravi ondi: „Pripetila se mu je velika nesreča. Vojak, ki bi me moral spremljati v kaznilnico, se mi je zgubil. Denarja nimam, dajte mi juhe na državne stroške, in dobite kje človeka, da mi pokaže pot v mesto.“ — Župan spiše listič za kerčmarja, naj da Tonetu juhe in maselc vina, in pokliče fanta, ki naj kaže pot jetniku v mesto. — Po zajuterku napravita se na pot. Ko prideta iz gozda na plan, pravi Tone ugledavši zvonike na ravnini pred sabo: „Fantiček, sedaj pa le idi domu; sedaj ne bom zgrešil pota.“ — V mestu vpraša prvega dečka, ki ga dobi:

„Fantič, kje je jetnišnica?“ — Ko jo je našel in prišel k oskerbniku, poda mu pisanje, ki ga je vzel kovaču: oskerbnik bere in bere in napenja oči, slednjič pogleda Toneta jako debelo: „To je prav; pa jetnika oddajte!“ — Tone odgovori ves začuden; da jetnik je on sam. — Oskerbnik pravi: „Dobri prijatelj, zdi se mi, da se hočete norčevati. Pri nas se ne norčujemo. Le obstanite, da ste jetnika spustili.“ — „Pa, saj vam povém.“ — „Jaz spoznam iz vsega, da ste ga izpustili.“ Betov Tone pravi k oskerbniku: „Če vaša visokost vidite in spoznate, toraj že ne morem tajiti. Če pa bi mi hoteli dati kakega konjika, upam se rokovnjača še doteči in ga vjeti. Komaj je četert ure, da mi je ušel.“ — „Bebec neumni!“ pravi oskerbnik, kaj koristi konjiku urnost konjeva, če mu je teči s pešcem. „Ali nisem služil tri leta cesarja pri konjicah?“ — „Dobro!“ pravi oskerbnik, „toraj se bo tudi za vas osedlal en konj, in sicer za vaš denar, drugi pot pa bolj pazite.“ Urno pripravijo Tonetu konja, in na vse strani razpošljejo se pisma, naj pomagajo ljudje Tonetu, če bi potreboval sile. —

Toraj jezditaj konjik in Tone nekoliko časa, drug tik drugega, da bi vlovila Betovega Toneta. Na razpotju pravi Tone svojemu pajdašu, ki ga vpraša, po kateri poti naj gre on, in po kateri Tone sam. — „V starem produ prideva zopet skupaj,“ pravi Betov Tone. Ko se pa razideta in zgubita drug drugega izpred oči, oberne se Tone na levo; in spravi s svojim iskanjem in vpitjem ves kraj na noge, Betovega Toneta zopet iščejo, kajti pokazal se je zopet v deželi. Tako je počenjal, dokler ni prišel do meje. Na meji pa spodbode svojega konja in prejezdi mejo; briči ga pa iščejo še danes, če se niso že naveličali.

Kaj tacega bi se ne moglo pri nas zgoditi.

Kažipot.

Tožil je župan svojej ženi, da ga bode še pod zemljo spravila njega francoščina. Moral je namreč nekemu ubežnemu Francozu kazati pot, ker ga pa ni dobro razumel in mu ne prav odgovarjal, je dobil dovolj udarcev v zahvalo. Drugače se je pa zdela ta stvar nekemu drugemu. Kazati je moral namreč tropi vojakov pot čez hribe, znal pa ni drugega kakor *Oui*, kar se pravi: „Da“ in *bo u g r e*, gerdo ime. Te dve besedi je večkrat slišal in si jih zapomnil, ne vedé, kaj se pravi po slovenski.

Začetka šlo je jako dobro, dokler so se Francozi menili med seboj in dokler je on stopal pred njimi z laterno v roci,

s tremi ali štirimi teleti, ki so jih nanj obesili. Ker se je pa smejal tudi on, kadar so se smejali Francozje, popraša ga eden po francoski, če tudi razume, kaj se menijo. Serčen bi moral reči: Ne. Pa ker ni umel, kaj ga je vprašal, se tudi ni dosti brigal, kaj mu naj odgovori. Toraj napne vse svoje francoske žile ter pravi: Da, oui bougre krota. Strašno zakolne Francoz ter potegne sablo iz nožnic, jo zavihti nad glavo in krog ušes. „Ali ti bodeš zmerjal francoskega vojaka?“

„Da, krota!“ mu odgovori. Še o pravem času primejo ga drugi vojaki za roko, da ni koj preklal kažipotu glavè, brez kojega bi ne mogli dalje v temni noči — Pa kleli so ga vendar le in ga suvali v rebra od leve in desne, ter ga prašali, če se bode zdaj vedel lepši.

„Oui bougre“ jim odgovori. Zdaj ga neznansko namlatijo in v enomer prosi jih odpušanja z: Oui bougre.

Slednjič jim pride na misel, da je nor, (saj, da umé francoski jim je priterdil.) Pri nekej drugi hiši, kjer je gorela še luč, vzemó si družega kažipota, tega pa spodé, kmetič poslovi se pri vojaku, ki mu je rekel, naj pobere kopita, res z besedicama: Oui bougre.

Ker je pa tako naglo nazaj prišel, se mu je žena čudila, ker ga je pričakovala še le drugo popoldne; razklada ji torej koliko smeha so imeli ž njim vojaki, da mu je bilo že preveč, pripoveduje, da so pri neki hiši družega dobili, in njega poslali zopet domú.

„Francozi niso tako hudi, ne,“ je pristavil, „kakor se navadno misli, če se človek le pogovoriti zna ž njimi!“

Kazalo.

Stran.

I. Večer.

O nebeškem posloplju	3
Zemlja in solnce	3
Zdravnika za zobe	6
Kaj šo strašovi	7
Pridiga na zelniku	10
Cenó kosilo	12
Rudniški škorec	13
Zapravljivost in lakomnost	14
Žena častnikova rešena	15
Dobro ga je plačal	16

II. Večer.

O zemlji in solncu	17
Kosilo na dvorišču	21
Koristni nauki	22
Dolga voznja	24
Najslajša smert	27
Nesreče na Švicarskem	27
Tri žalje	29
Računska naloga	32

III. Večer.

Luna	32
Trije tatovi	35
Znamenitosti jutrove dežele	40
Sedajni modrijani	41
Nezvestoba se sama tepe	42
O kačah	43
Rešitev prve naloge	46

IV. Večer.

Planeti ali premičnice	47
Kmet pa lejblajtar	49
Človek, čudna stvar	50
Kuščarji	52
Kako se pomaga kregu in tepenju	54
Širokoustneži	55
Vojvoda Suvarov	56
Ptuj gospod	57
Razen dež	58
Zvit vojak	61
Koristni nauki	62
Rešitev druge naloge	63

V. Večer.

Planeti ali premičnice	63
Kaniferšten	67
Nekaj iz Turškega	69
Tretja in četrta računski naloga	71
Slab dobiček	71
Človek v mrazu in vročini	72
Grozen boj z volkom	73
Slab terg	74
Kert	76
Srebrna ilica	77
Premeteno dekle	78
Rešitev tretje naloge	79

VI. Večer.

Repate zvezde	83
Selski brivec	83
Prebrisani Štajerc	84
Pajki	85
Cesar Napoleon in brienska branjevka	87
Pravda brez postave	88
Čern moč v beli megli	89
Skopuh	91
Malo in veliko	92
Po nedolžnem obešen	93
Kakor boš komu napil — tako bode ti odpil	94
Rešitev tretje in četrte naloge	95

VII. Večer.

Stalne zvezde	95
Sreča pa nesreča	99
Oblega v Kodanju	100
Eden ali drugi	102
Stroji ali mašine	103
Zvezdin utrinek	105
Koristni nauki	106
Še nekaj o Betovem Tonetu	107
Kafipot	109

Popravek.

- Stran 18 versta 21 mesto 132 milj beri 132 milijonov milj.
„ 39 versta 17 od zdalej mesto razune beri razume.
„ 46 versta 18 od zdalej mesto kača beri kače.
„ 46 versta 17 od zdalej mesto počasti beri pošasti.
„ 48 versta 17 od zgoraj mesto nesnano velika kroglja beri večja ali manjša kroglja.
„ 59 versta 19 od zgoraj mesto kokošnem beri kakoršnem.